Continentia·xv·libri·

QVintuſdecimus liber ɔtinet hiſtoriã·xlj·annoꝝ· ꝑtempora q̃ttuor imperatoꝝ·ſcꝫ ab impeno cõſtantij heretici et fratꝝ ſuoꝝ ɔſtantini atqꝫ ɔſtantis·vſqꝫ ad mortem valentis deo odibilis.et imperiũ graciani·Inter hec aũt ɔtinet geſta et dicta ſanctorũ anthonij & vtriuſqꝫ macharij ceterorũqꝫ patrum egipti·Sed & morales quoſdaꝫ floſculos ſacrorũ doctoꝝ illiꝰ tp̃is hilarij ſcꝫ athanaſij·effrem et baſilij·gregorij quoqꝫ nazanzeni·Habꝫ aũt cap̃la·c·

DE imperio ɔſtantij & diſputatione athanaſij contra arrium· ·j·
De ignominioſa morte arrij· ·ij·
De bona indole athanaſij et eiꝰ ꝓmotõe ·iii·
De pſecutõe arrianoꝝ in athanaſiũ ·iiii·
De fuga eius et exilio· ·v·
De ſcriptis eiuſdem· ·vi·
De ſancto maximino treuerenſi· ·vii·
De pſecutione ſaporis in catholicos· ·viii·
De ɔcilio mediolañ·& arũninẽſi· ·ix·
De triptita ſecta arrianoꝝ· ·x·
De liberij pape exilio et de felice papa· ·xi·
De ſancto euſebio preſbitero et ceteris martirizatis ſub ɔſtantio· ·xii·
De gallo ceſare et militia beati martini· ·xiii·
De morte anthonii abbatis et dictis eiꝰ· ·xiiii·
De paulo ſimplice· ·xv·
De amos egiptio· ·xvi·
De duobꝰ macharíis & dictis eoꝝ· ·xvii·
De eodem· ·xviii·
De ſancto hilarione· ·xix·
De quibuſdam eius miraculis· ·xx·
De fuga eius & peregrĩnatõe· ·xxi·
De victorino afro & euſebio emiſſeno· ·xxii·
De ſancto hilario pictauenſi· ·xxiii·
De ſcripturis eiuſdem hilarii· ·xxiiii·
De morte ɔſtantii & ſucceſſione iuliani· ·xxv·
De impio iuliani apoſtate et eiꝰ puericia· xxvi·
De moribus eius· ·xxvii·
De ſupſtitõe illiꝰ et ſeuicia in xp̃ianos ·xxviii·
De lucifero hereſiarcha· ·xxix·
De ĩpiis legibꝰ iuliani et pſecutõe athanaſii ·xxx·
De ſepulcro babille martiris et theodori ſuppliciis· ·xxxi·
De mal' factis ſb iuliano & reliqis baptiſte ·xxxii
De paſſione ſancti gallicani· ·xxxiii·
Paſſio ſancti iohãnis et pauli· ·xxxiiii·
De ſancto donato aretino ep̃o· ·xxxv·
De quibuſdam eiꝰ miraculis et tranſitu ·xxxvi·
De paſſione ſancti georgiani & epimachi ·xxxvii
De ceteris martiribꝰ eiuſdem tp̃is· ·xxxviii
De via iuliani in pſidem· ·xxxix·
Paſſio ſancti quiriaci et matris eiꝰ et amon ·xl·
De ɔſũmatione martirii ſancti quiriaci· ·xli·
De licentia repandi templũ iudeis ɔceſſa· ·xlii·
De mirabili nece iuliani imperatoris· ·xliii·
De miraculoſa miſſa ſancti baſilii et ɔuerſione libanii· ·xliiii·
De adriano pſeudo diſcipulo et pegrĩnatõne ſancti hilarionis· ·xlv·
De ɔſũmatione vite eiuſdem· ·xlvi·
De imperio iouiani· ·xlvii·
De ĩpio valẽtiniani et appoliari laodiceno ·xlviii·
De damaſo papa· ·xlix·
De valente imperatore· ·l·
De obitu ſancti hilarii et eiꝰ miraculis· ·li·
De ſancto euſebio vercelleñ· ·lii·
De ɔſtantia eiꝰ contra arrianos· ·liii·
De paſſionibꝰ eius et obitu· ·liiii·
De didimo alexandrino· ·lv·
De ſtudio et ſcriptis eiuſdem· ·lvi·
De petro alexandrino et lucio arriano· ·lvii·
De exilio duoꝝ macharioꝝ· ·lviii·
De ſancto moyſe ſaracenoꝝ ep̃o· ·lix·
De abbate paſtore et dictis eiꝰ· ·lx·
De ceteris patribꝰ illiꝰ tp̃is et de p̃oribꝰ· ·lxi·
De abbatibꝰ yſidoro et pambo· ·lxii·
De ãmonio et heleno et appelle· ·lxiii·
De ſarapiõe theone eulogio et dorotheo ·lxiiii·
De piãmone beniamin et marcho· lxv·
De ſiluano et eiꝰ diſcipulis· ·lxvi·
De ſancto appolonio· ·lxvii·
De eodem· ·lxviii·
De euagrio palidio mela et paulo· ·lxix·
De abbate or et ſancto copte· ·lxx·
De ſancto mucio heremita· ·lxxi·
De miraculis eiꝰ q̃ narrauit ſanctꝰ copres ·lxxii·
De miraculis copretis et abbate helia· ·lxxiii·
De abbate ſiro & paulo et eſaia· ·lxxiiii·
De ſancto heleno et eius miraculis· ·lxxv·
De ſancto abbate paphuncio· ·lxxvi·
De taiſe meretrice ɔuerſa· lxxvii·
De ſancto baſilio ceſarienſi ep̃o· ·lxxviii·
De ſeruo quẽ a poteſtate dyaboli liberauit· lxxix
De preſbitero anaſtaſio et eiꝰ leproſo quos baſilius viſitauit· lxxx·
De ſcriptis ſancti baſilij et de regula eius ·lxxxi·
De laude vite ſolitarie et ɔmunis· ·lxxxii·
De ypocriſi et veritate vite et obediẽtie ·lxxxiii·
De opere et pſalmodia ceteriſqꝫ religionis documentis· ·lxxxiiii·
De gregorio emiſeno fr̃e ſancti baſilii et de ſcriptis eius· ·lxxxv·
De ſancto effrem ſiro· ·lxxxvi·
De libris ſancti effrem· ·lxxxvii·
De ſancto gregorio nazanzeno· ·lxxxviii·
De pontificatu et de doctrina eius· ·lxxxix·
De libris eiuſdem et fuga cure paſtoralis ·xc·
De apologia eius ſup fuga p̃dicta· ·xci·
De periculo et cautela cure paſtoralis· ·xcii·
Item de eodem· ·xciii·
Qualiter debeãt xp̃iani ſolennizare· ·xciiii·
De laude vite monaſtice· ·xcv·
De ſancto ambroſio mediolañ·ep̃o· ·xcvi·
De morte valẽtiniani et ſucceſſoribꝰ eius ·xcvii·
De ĩpietate valẽtis et p̃fecti eiꝰ ĩ xp̃ianos ·xcviii
De affrate monacho et augurio valẽtis ·xcix·
De morte valẽtis et fine cronicoꝝ hieronimi ·c·

C·I· De imperio ɔſtantii et diſputatõe athanaſii contra arrium· Hieronimus·

ROmanoꝝ igiẽ·xxxv· regnauit ɔſtantinus·ɔſtantius quoqꝫ et ɔſtans annis·xxiiij·Ceperũt autẽ regnare ãno dñi·ccc·xl· mũdi vero quarti milleſimo·ccc·iij· Hugo floriacenſis·v·li· Conſtantius quidẽ romanũ adeptus eſt imperiũ·Cõſtantinꝰ vero ɔſtantinopoli imperauit·Et apud anthiochiã cõſtans·Is autem cõſtantinus donec vixit·habitũ regium gẽmis·et

caput ſuũ perpetuo diademate decorauit· Nutri
uit p̄terea ſemꝑ bonas artes. Sed p̄cipue ſtudia
literaꝝ legebat·et ip̄e ſcribebat & meditabatur·
Cõſtantius autẽ ut factus eſt imperator roma-
nus· ꝑ nepharios vſus a fide catholica deprauа-
tus eſt· Porro athanaſius vir ſpectabilis & ma-
gnifice fidei imperij huiꝰ anno·ij·diſputauit cũ
arrio·turbis hinc atq; inde aſtantibꝰ apud loadi
ciam ſirie vrbem· Probus aũt quidã vir impera-
toris iuſſu arbiter inter eundẽ arriũ & ſtrẽnuiſſi
mũ ſancte fidei defenſorẽ athanaſiũ ſedit·vbi ni-
tor fidei ad purũ diſcuſſꝰ eſt · & a diuinis libris
oſtẽſũ·prẽ & filiũ et ſpm̃ſanctũ ꝓprijs extare ꝑ
ſonis·& tñ vnã eſſe triũ naturã· Arrius tñ indu-
rata mente·in ſua malignitate ꝑmãſit· ¶·II·
¶ De ignomĩoſa morte arrii· ¶ Rufinus x·li·

D Eniq; euſebiꝰ de cuiꝰ ſimulatõe in ſub
ſcribẽdo ſup̄dixímꝰ· oportunitatẽ tpis
nactus·& principi ꝑ p̄fatũ p̄ſbiterũ fa-
miliaris effectus oĩa reuoluere & in irritũ ꝯcilii
niceni geſta reuocare molit̃· Arriũ venire fecit·Et
imperialibꝰ edictis ꝯciliũ denuo ꝯſtantinopolim
ꝯuocari· Quo illi maxime ꝯuenerũt q̃ arriũ & eu-
ſebiũ ſectabant̃· qui ſepe cũ alexandro alexãdrie
ep̄o ꝯgreſſi·ut arriũ ſuſciperet·ad vltimũ certũ
diẽ ſtatuentes denũciauerũt·ut aut ip̄e arriũ ſu-
ſcipet·aut ſi reniteret̃ ſe ab eccleſia pulſo & in exi
liũ truſo ab alio eũ ſuſcipiendũ ſciret· Tũc ille no
ctem q̃ ad ꝯſtitutaz intererat diẽ ſub altari iacẽs
atq; in oratõe & lacrimis eã totã ꝑuigilem ducẽs.
eccleſie cauſaz dño ꝯmendabat· Cũq; lux orta fuiſ
ſet·nec tñ alexander ab oratõe ceſſaret·euſebius
cũ oĩbꝰ ſuis velut heretici belli ſignifer·domũ ar
rij matutinꝰ aſcendit·eũq; ſequi ad eccleſiam iu-
bet·ꝓteſtatus ꝙ alexander niſi p̄ſens acquieſce-
ret·expulſus loco cederet· Igit̃ cũ cũctoꝝ animi
eſſent in expectatõne ſuſpenſi· quo uel alexandri
ꝑſeuerantia·uel euſebii atq; arrii inſtãtia declina
ret· Arrius ad eccleſiam ꝑgens· ep̄oꝝ et populo
frequẽtia ꝯſtipatꝰ·humane neceſſitatis cauſa· ad
publicũ declinat locũ·vbi cũ ſederet·ĩteſtina eiꝰ
atq; om̃ia viſcera in ſeceſſus cumulũ defluxere·
ita tali in loco dignaz mortẽ blaſphemie ac fetide
mẽtis exoluit· Qđ cũ in eccleſia nũciatũ fuiſſet eu
ſebio·et his q̃ vna ſecũ ſanctũ & innocentẽ virũ
alexandrũ de recipiendo arrio fatigabãt· opti cõ-
fuſione diſcedunt· ¶·III· ¶ De bona indole
athanaſii et eius ꝓmotione· ¶ Vbi ſupra·

A Lexandro aũt defũcto·apud alexandriã
athanaſius ſedem ſuſcepit· de quo cuiꝰ
a puero inſtitutionis fuerit libet pauca
ꝯmemorare· Tempore quo apud alexandriam pe
tri martiris diẽ alexander ep̄us agebat· Cũ poſt
expleta ſolennia ꝯuenturos ad ꝯuiuiũ clericos ex
pectaret in loco mari vicino·vidit eminꝰ puero-
rũ ſuꝑ orã maris ludũ imitãtiũ (ut fieri ſolet) epi
ſcopũ· & ea geri q̃ mos eſt in eccleſiis·quos cũ in
tentus diucius expectaret· vidit ab his geri que-
dam etiã ſecretiora & miſtica·ꝑturbatus ilico·cõ
p̄henſos pueros imperat ad ſe ꝑduci· Qui cũ ad
eſſent quis eis ludus & quid egiſſent·vel quomõ
ꝑcunctar̃·illi ut talis habet etas pauidi negaue-
re p̄mo· Deinde rem geſtã ꝑ ordinem pandũt. &
baptizatos a ſe eſſe quoſdã cathecuminos ꝯfitent̃
ꝑ athanaſiũ·qui ludi illiꝰ puerilis ep̄us fuerat ſi-
mulatus· Tũc ille diligent̃ inquirẽs ab his qui ba
ptizati dicebant̃· quid interrogati fuerint· q̃que

reſponderunt· vbi vidit ſcḋm religionis nr̃e ritum
cũcta ꝯſtare·collocutus cũ ꝯcilio clericoꝝ ſtatuiſ
ſe dicit̃· illis quibꝰ integris interrogatõibꝰ & re
ſponſionibꝰ aqua fuerat infuſa·nõ debere iterarẽ
baptiſmũ·ſed adimpleri ea q̃ a ſacerdotibus mos
eſt· Athanaſiũ vero & eos quos ludꝰ ille uel p̄ſbi
teros habere viſus fuerat uel miniſtros· ꝯuocatiſ
parentibꝰ ſub dei obteſtatõe tradit eccleſie nutri
endos· paruo aũt tp̄e trãſacto· cum a grãmatico
fuiſſet athanaſius ſufficient̃ inſtructꝰ·mox tanq̃
fidele qđ dñi ꝯmẽdatũ a ꝑentibꝰ reſtituit̃ ſacdo-
ti· ac velut ſamuel quidam in templo dñi nutrit̃·
Qui etiã tp̄e niceni ꝯcilii·ip̄iꝰ alexandrini ep̄i ad-
erat ꝯciliis·ſenem q̃plurimũ iuuãs· & ab eo per
gente ad patres in ſenectute bona·ad portãdũ
poſt ſe ephod ſacerdotale electus eſt· Cuiꝰ tanti
in eccleſia ꝑ fidei integritatem agones fuerunt·ut
ẽt de hoc videat̃ illđ verificatũ eẽ qđ ſcriptũ ẽ·ego
oſtendã ei q̃nta oporteat eũ ꝓ noĩe meo pati·
¶·IIII· ¶ De ꝑſecutõe arrianoꝝ in athanaſiũ
¶ Hieronimus in cronicis·

I Gitur ſecũdo anno ꝯſtantii impietas ar
riana eiuſdẽ imperatoris fulta p̄ſidio·
exiliis,carceribus,& variis afflictionum
modis·primũ athanaſiũ·deinde om̃es nõ ſue ꝑtis
ep̄os ꝑſecuta eſt· ¶ Rufinus·x·li· Nam ꝯſtantiꝰ
imperator ꝑ eunuchos deceptꝰ ab ep̄is arrianis·
intento ſatis ſtudio prauis eoꝝ ꝯtentõnibꝰ obſe
cũdauit· Illi aũt verentes nequãdo adeũdi regis
copia fieret athanaſio· Et ꝑ eũ de veritate fidei
quã ꝑuertebãt ſcḋm ſcripturas edoceret̃·omnibus
modis inſimulari eũ apud principẽ·& velut oĩm
ſceleꝝ ac flagicioꝝ auctorẽ aggrediunt̃ exponere
vſq;quo humani corporis brachiũ loculo delatũ
imperatori oſtendũt: qđ ab athanaſio exciſũ ma-
gice artis gratia de arſennii cuiuſdã corꝑe cõfir-
mabãt: Quaꝓpter iratꝰ imperator: ꝯuocato apõ
tirum ꝯcilio: iubet athanaſiũ ꝯdemnari: miſſo e la
tere ſuo vno ex comitibꝰ: & eo ducit̃ athanaſius
Introducit̃ accuſatio mulieris cuiuſdã q̃ ſe dice-
ret aliquãdo hoſpitio athanaſium recepiſſe: & ab
eo noctu nichil ſuſpicantẽ·vim corruptõnis eſſe
ꝑpeſſam· Introduci ad hoc athanaſiꝰ iubet̃·igre-
dit̃ cũ thimotheo p̄ſbitero ſuo·queq; monẽ ut po
ſtea q̃ mulier dicendi finem feciſſet·ſe tacente ad
ea q̃ dixerat reſpõderet· Cũq; mulier ea q̃ edocta
fuerat ꝑoraſſet·thimotheꝰ ꝯuerſus ad eam· Ve-
re inq̃t mulier ego manſi apud te aliq̃n.at vim ti-
bi ut aſſeris feci· Tũc illa ut alieꝝ ſe taliũ ꝓcaci
tas habet obnutans thimotheũ·tu inquit vim mi
chi feciſti·tu in illo loco ꝯmaculaſti caſtitatẽ meã
ſimul et ꝯuerſa ad iudices obteſtare fidẽ dei cepit
ſe vera dicere· Tũc om̃s ridiculoſus pudor habe-
re cepit·ꝙ tam facile tacente reo·fictio cõpoſiti
criminis patuiſſet· Hinc tranſit̃ ad aliud crimẽ de
quo etiã optime ſe purgauit· Profert̃ facinꝰ ſcele
ris inauditũ·veꝝ q̃ nõ iudicãdi·ſed opprimendi
hominis cauſa ꝯciliũ gerebat̃·fragor oĩm repente
attollit̃·magũ eſſe athanaſiũ.& decipere intuen-
tiũ oculos ꝯclamat̃·factoq; impetu·ſuis eũ diſ-
cerpere manibꝰ parabãt· Sed archelaus qui cum
ceteris ex p̄cepto imperatoris ꝯcilio p̄ſidebat·ere
ptum eũ diſcerpentiũ manibꝰ ꝑ occultos exitus
eduxit· Cõciliũ tam̃ rurſũ ꝯueniẽs tanq̃ ſi nichil
om̃ino dep̄henſũ fuiſſet·ut ꝯfeſſũ de intentatis cri
minibꝰ athanaſiũ ꝯdemnat· & geſta in hũc modũ
ficta ꝑ orbẽ terre mittẽtes ad ſceleris ſui ꝯſenſũ

imperatore cogēte ceteros ep̄os ꝓpulerūt.
¶ .V. ¶ De fuga eius et exilio. ¶ Vbi ſupra.

Hinc iam toto vrbe ꝓfugus agit̄ athana
ſius. nec vllus ei ad latendū tutus ſupe
rat locus. tribuni. ꝑpoſiti. comites. exer
citus quoqꝫ ad veſtigandū eum mouent̄. edictis
imperialibꝰ ꝑmia delatoribꝰ ꝓponunt̄ ſi qs viuū
maxime. ſin minus. caput athanaſij detuliſſet. ita
totis regni viribꝰ fruſtra aduerſus eū cui deus
aderat certabat̄. Interea ſex ꝯtinuis annis ita la=
tuiſſe fertur. in lacu ciſterne nō habentis aquā ut
nūq̄ ſolem videret. Sed cū ꝑ ancillā que ſola cō=
ſcia dn̄oꝝ officijs qui ei latebras ꝑbuerāt. videba
tur indicatus fuiſſet. tanq̄ dei ſpiritu admonitꝰ
ipa nocte qua ad eū ꝯprehendendū cū iudicibus
veniebat̄. emigrauit ad aliū locū. ita illi qui vene
rūt fruſtrati. dn̄is quoqꝫ in fugam ꝯuerſis. de an=
cilla ut falſa indice penas ſumūt. Verū ne ḡues
alicui latebre ſue fierent. & occaſio calūnie inno=
centibꝰ quereret̄. nichil ſibi vltra iam tutū in ꝯſtan
tij regno ꝑſumens. ad ꝯſtantis ꝑtes ꝓfugus ab=
ſcedit. a quo ſatis honorifice religioſeqꝫ eſt ſuſce=
ptus. Quiqꝫ cauſa eiꝰ quā fame ꝯpererat. dilige̅
tius ꝯgnita. ſcribit ad fratrē ſuū ꝓ certo ſe ꝯperiſ
ſe. q̄ ſacerdos dei ſūmi athanaſius iniuſte fugas
& exilia pateret̄. Nūc itaqꝫ recte faceret. ſi abſqꝫ
vlla moleſtia loco ſuo reſtitueret. Si id nollet. ſibi
cure futuꝝ ut ip̄e adiplē illd̄ regni eiꝰ intima pe=
netrans. & penas digniſſimas de actoribꝰ ſceleri
ſumē ꝓponet. Quibꝰ ſcriptis ꝑterritꝰ ꝯſtantiꝰ. qꝛ
poſſe facere ea que minabat̄ ꝯſcius erat fratrē. ſi=
mulata benignitate vltro venire ad ſe athanaſiū
iubet. & leui increpatōe ꝑſtrictū ad eccleſiā ſuā
repromittit ire ſecuꝝ. ¶ Sozomenꝰ. Procedente
aliquando athanaſio ꝑ alexandriam. ꝯtigit aduolā
tem corniculā clamitare. & ſtatim pagani circū=
ſtantes quaſi mago derogantes petebant ut eis
aperiret quid cornicula illa ſignificaret. Quibus
ille ſubridens. Cras inquit latina lingua dies fu=
tura eſt in proximo. hoc ergo clamitans. triſtem
vobis futuꝝ craſtinū diem ſignificat. Altera die
veniūt litere imperatoris ad iudices iubentes ut
pagani nō admitterentur ingredi ad templa ſua.
neqꝫ ſolēnitates ſuas celebrare. Tūc ergo deſtru
cta eſt venerabilior eoꝝ generaliſqꝫ feſtiuitas.
¶ Rufinus vbi ſupra. Sed cū magnentij ſcelere
imperator cōſtans regno ſimul & vita fuiſſet ex=
emptus. rurſum in athanaſiū veteres illi intento
res principis odia reſuſcitare ceperūt. fugatoqꝫ
de eccleſia in locū eius gregoriū quendā ꝑfidie &
immanitatis ſue ſociū mittūt. ¶ .VI. ¶ De
ſcriptis eiuſdē. ¶ Hieronimꝰ de illuſtribꝰ viris.

Ferunt̄ eius aduerſum gentes duo libri.
& ꝯtra valentem & vrſaciū vnus. & de
virginitate. & de ꝑſecutōibꝰ arria norū
plurimi. & de pſalmoꝝ titulis. & de hiſtoria an=
thonij monachi. & multa alia que enumerare lon
gum eſt. ¶ Actor. Inuenit̄ etiā liber athanaſij ex
hortatorius ad monachos valde vtilis. De quo
paucos flores iſtos excerpſi. Gloriari nobis i xp̄o
licet hmōi principijs initiatis. vt ſit inchoatio no
ſtra ꝑfectio. & ad verā viuendi frugem gradus
interpoſitis ꝑualentes. Apice ipiꝰ culminis occu=
pati diſcipline ſūmam teneatis. qui dū me nō ſolū
libenter. ſꝫ etiam auide auditis impendentem ve
ſtro amore feciſtis. Precedentes em̄ duco et vltra
menſurā mee poſſibilitatis extenſus quos ſe qui
cupio ducere ꝯpellor. Abſtinentia cōtinentie nu
trix eſt que facilius frenos patit̄. ſi nō deliciarum
calcaribꝰ incitet̄. Cui illud a quo abſtinēt illicitū
credūt. ipi ſibi premiū ſui laboris imminuūt. Illi=
citis em̄ cauere iugū neceſſitatis eſt. ꝑmiſſa vince
re munꝰ arbitrij. a malis abſtinere. merces eſt di
ſcipline. bona ſupgredi libertas eſt arbitrij nō fi=
nis imperij. Oratōes ſi fieri poteſt ſola legendi in
tercapedo diſrūpat. ſit victus facilis. veſtituſqꝫ
vilis. vita veſtra iubeat. lingua ſuadeat. qꝛ plus
autoritatis exemplū. q̄ ſermo geſtat. Feminas ꝓ
bas & religionis ſtudio vere deditas cū menſura
veneratōis honorare. ut nec auſteritas inhumana
nec ſedulitas ſit remiſſa. In loquendo autē cū eis
ꝑcipue vobis etas. hora. ſolitudo vitanda ſunt. ut
vitet̄ om̄e qd̄ cōtra nos poteſt fingi. tanq̄ poſſit
& credi. ipa fame ſemina priuſq̄ nutriant̄ pereāt.
nō em̄ tantū vobis fides facti. ſed poſſibilitas etiā
eſt releganda mendacij. vt nō blaſphemet̄ bonū
noſtrū. beata eſt vita & ꝑclara de qua nichil licet
falſitati. nec me ꝑterit ſecularis laboris inuidia in
obtrectatōem. ſed religionis ardore. ſed vtat̄ mū
dus ſua natura. dū tamen nichil inueniat in nr̄a di
ſciplina. Falſitas ex more iactet̄. dū nec veriſimile
quidem poſſit eſſe qd̄ dicit̄. Nemo igit̄ debet cō=
tēpnere vulnꝰ infamie. qꝛ ſemꝑ ꝯuenit famā ſimu
lare. ſed eo attentiꝰ ꝑcaueri. q̄ ſolet etiā ficta cō
ponere. Neceſſariꝰ ſit e domo & rarꝰ egreſſꝰ. quē
ut religionis ratio extulerit. aut ad ſubſtantiam
victus. aut cauſa exercendi opis ordinauit. Mu
neribꝰ cūctis. niſi que ad quottidianū cibū ani=
mūqꝫ veſtitū ſuppetāt abſtinere. ſcientes eſſe ſcri
ptum. habentes alimēta ⁊c̄. Vidua pauper plus
omnibꝰ miſit. qꝛ nō poteſt parꝝ eſſe qd̄ totū eſt.
Nec quiſq̄ amplius dedit. q̄ qui ſibi nichil reſer
uauit. Cur viuēdi volūtate nō ſoluat. qd̄ morien
di lege rūpendū eſt. Facies mercedē de ſorte. ut
de neceſſitate virtutē augeas. qn̄imo rem familia
rem ſuā erogans. de paruis magna. de vilibꝰ pre
cioſa. de caducis eterna facit. De ceteris eiꝰ libris
plura ſuperiꝰ inſerui. ¶ .VII. ¶ De ſancto
maximino treuerenſi. ¶ Hieronimꝰ in cronicis.

Hoc tp̄e maximinꝰ treuerorū ep̄s clarus
habet̄. a quo athanaſius alexandrie ep̄s
cū a ꝯſtantio quereret̄ ad penā. honorifi
ce ſuſceptus eſt. ¶ Ex geſtis eius. Hic pictauoꝝ
indigena clariſſimis eſt orta natalibꝰ. cuiꝰ frater
maxencius pictauoꝝ pontifex fuit. Ip̄e aūt diui=
no inſtinctu genitale ſolū relinquēs. in treueroꝝ
vrbe ꝯſtitit. vbi clericatus honore donatus cū ad
virtutū incrementa ꝓfeciſſet. Quidā ſanctꝰ qui
riacus nocte eccleſiā beati eucharij ad orandū in=
greſſus. nō ꝑ quietē. ſed vigilando vidit eiuſqꝫ
vocē corporalē audiuit ꝑcipientē. ut maximinum
ex diuina viſione redderet certiorē q̄ agririo ep̄o
ad ſuperna gaudia intromiſſo. mox ip̄e paſtorale
miſteriū ſubiturus eſſet. agririo quoqꝫ ꝑ miniſte=
rium angelicū reuelatū eſt. ut eū ſibi ſucceſſorem
cōſtitueret. qd̄ fecit. Nec multo poſt mortuus eſt
ſanctus agririus. & maximinꝰ ep̄s ordinatus. A
quo ut dictū eſt athanaſius fugiens honorifice ē
ſuſceptus. Hic cū aliquādo romā ꝑgeret. inuenit
ſanctū martinū nondū ep̄m. qui ſiliter illuc ꝑge
bat. Quibꝰ vlterius ꝓgredientibꝰ. aſellū qui ſar
cinas eoꝝ portabat. vrſus offendit & deuorauit.
Cui maximinꝰ dicit̄ imperaſſe. ut obſequiū aſini
adimpleret. qd̄ & fecit donec reuerſi ſunt ad locū

qui vꝛſarij villa dicit̃·vbi idẽ ſanctus dedit eidẽ
vꝛſo priſtinã vagandi poteſtatem·erepta illi licẽ
tia ledendi·coegitqꝫ ſanctus maximinus ſanctuꝫ
martinũ treuerim ꝑgere·Non multo poſt beatus
maximinꝰ obijt·iiij·kl'·iunij·apud pictauos·quo
regreſſus fuerat ut ſuos reuiſeret·Sed interim
tranſlatus eſt apud treuerim· vbi ad eiꝰ tumulũ
glorioſa ſepe miracula viſa ſunt·Nã tp̃e theodo=
berti regis arboaſtis quidaꝫ preſbiter ꝯtendebat
cũ quodaꝫ franco p̃ſente rege·dum hec gererent̃
rex loca ſancta que ſub vꝛbis illius vicis habent̃
cauſa viſitabat orationis·Cum autẽ videret rex
ꝑſecutionẽ eſſe callidã·Si vera ſunt inquit q̃ ꝓſe
queris·hoc ſuꝑ tumulũ maximini ſacramento cõ=
firma·Audeo inquit preſpiter hec que p̃cipis ad
implere·& ſtatim ponens manũ ſuꝑ ſanctum ſe=
pulcrũ dixit·Huiꝰ ſancti virtute opprimar·ſi ali=
quid falſi loquar de his que ꝑſecutio mea contra
hũc francũ inſiſtit·Fremente aũt barbaro·& qua
ſi ꝯtra ſanctũ dei furibũdo egreſſi ſũt de baſilica·
Cũqꝫ ꝑ viam pariter ꝑgerent.ſubito dilapſus pre
ſbiter ſolo peſſũdedit & mortuꝰ eſt·Laudauitqꝫ
deinceps barbarus virtutẽ ſancti·cui prius de=
traxerat·Sic quoqꝫ archidiaconꝰ illius vꝛbis cũ
a vicecio ep̃o ꝓ adulterij crimine pulſaret̃·ſacra=
mento ad huiꝰ ſancti ſepulcrũ purificari experijt
Ingreſſuſqꝫ primuꝫ cripte limen reſtitit quaſi ſtu=
pens·dehinc deſcendẽs ꝑ gradus ad aliud oſtiuꝫ
venit·Cũqꝫ ad terciũ accedere vellet·ꝓtinus fe=
bre correptus·greſſũ figere nõ audens·amplius
crimen quo impetebat̃ in diſcrimine mortis poſi=
tus eſt ꝯfeſſus·dep̃cans populũ ut ꝓ ſe & ſancti
antiſtitis uel ep̃i ſui ſic ſuffragia poſtularet·Sed
ſtatim ut ꝯfeſſus fuit·ab impulſu febris exutus·
ſui etiã antiſtitis eſt in caritate receptus·

¶·VIII·¶·De ꝑſecutione ſaporis in catho=
licos·¶ Hieronimus in cronicis·

INterea ſapor rex ꝑſaruꝫ noſtros ꝑſequit̃·ſub hoc
coronati ſũt in ſuo regno ut ſcribit ſozomenꝰ·xvj
milia martirũ·Inter quos ſymeon archiep̃s ſeleu
cie & theſifontis ciuitatũ regaliũ.in ꝑſida accuſa
tus eſt a magis apud ſaporem·qui primũ quidẽ
xp̃ianos tributis imenſis affecit·& crudelibꝰ vi=
ris has exactiones iniũxit·Symeonẽ aũt vinctũ
iuſſit adduci ad ſe·Qui adductus ad regem non
adorauit eũ·Interrogatus a rege cur eũ nõ ado=
raſſet·prius inquit vinctus nõ adducebar ut ve
rum deũ negarem·& nichil dubitans ſolennia re
gis implebã·Nũc aũt phas michi nõ eſt hoc age
re·Iuſſus eſt demũ adorare ſolem·Noluit·& du=
ctus eſt in carcerem·Quo eunte obuiꝰ ei factus
eſt cuſtazadis ſenior eunuchus nutritor regis.&
maior regie domus·Qui dudum factꝰ xp̃ianus·
vim paſſus adorauerat ſolem·Sedens ergo an=
te ianuas regis·ꝯſurgens adorauit ſimeonẽ·Qui
eum increpans iniurioſe.& cũ furore clamãs ad=
uerſatus deſpexit·Mox eunuchꝰ flens & gemẽs
claram veſtẽ deponens & lugubrem induit·Qđ
audiens rex cũ euꝫ flectere nequiret iuſſit decol
lari·Qui impetrauit a rege ut p̃conẽ clamare fa
ceret ſe nõ ꝓ alia cauſa mori ꝙ ꝓ xp̃o·Qđ ideo
clamari fecit·ut qui ꝑ eius exemplum deiecti fue
rant.reſumerent animos·Qđ agnoſcens ſimeon
in carcere.letus ꝓ eo hymnos obtulit·Puſi chius
aũt qui ſuꝑ om̃es artifices regis erat videns ana=
niam quendã ſenẽ ſub gladio trementẽ.ꝯfortauit
eum dicens·Paululũ o ſenex claude oculos & ſe
curus eſto·mox eñ xp̃i videbis aſpectuꝫ·moxqꝫ
cũ alijs decollatus eſt·Paſſus eſt beatus ſimeon·
xi·kl'·maij·& ĩ craſtino multi ſocii eiꝰ·¶ Ex mar
tirilogio·Vnde & ·x·kl'·maij·celebrat̃ apud ꝑſi=
dam natale ſanctoꝝ martirũ qui pro xp̃i nomine
ſub rege ſapore gladio iugulati ſũt·In quo fidei
certamine paſſus eſt meleſius ep̃us.& acepſimas
ep̃us cũ preſbitero iacobo·marcas et bigor·nihil
ominꝰ ep̃i cũ clericis fere ducẽtis.& quinq̃ginta
monachis·& ſacratis virginibus plurimis·Inter
quas etiã & ſimeonis ep̃i ſoror noĩe carbua cum
pediſſequa ferro ſciſſa eſt·¶·IX·¶·De
ꝯcilio mediolanenſi et arũninenſi·¶·Rufinus
vbi ſuꝑ·

POrro ꝯſtantius cũ ob
vindictam necis fraterne ad occidentes
ꝑtes veniſſet·& extincto tiranno.regni
ſolus arce potiret̃·fatigare occidentales ep̃os.&
ꝑ deceptõem ad ꝯſenſũ arriane hereſis cogere ag
gredit̃·athanaſii prius ꝯdemnatõne p̃miſſa·& ve
lut obicis validiſſimi obiectõne ſublata·Ob hoc
apud mediolanum ep̃oꝝ ꝯſilium ꝯuocat̃·pluresqꝫ
decepti ſunt·Dyoniſius vero·euſebius·paulinꝰ
thoclanaus & lucifer·doluꝫ eſſe in negocio ꝓcla=
mantes·aſſerenteſqꝫ ꝙ ſubſcriptio in athanaſiuꝫ
nõ aliam ob cauſam quã deſtruende fidei moliret̃
in exilium truſi ſunt·His etiã hilarius iũgit̃ cete=
ris ignorantibus.vel nõ credentibꝰ fraudem·ſed
tali ꝯcilio geſtum fuiſſe negocium·rei exitus do=
cuit·Illis nãqꝫ de medio ſublatis·ꝯtinuo ſinodus
apud arũninũ ꝯgregat̃·ibi ſcd̃m ea que orientaleſ
apud ſeleuciã ꝯpoſuerũt callidi homines & verſu
ti·ſimplices & imperitos occidentaliũ ſacerdotes
facile circũueniũt·hoc modo ꝓponendo eis·quẽ
magis colẽ & adorare vellent·omouſion an xp̃m·
Illiſqꝫ virtutẽ verbi quid omouſion ſignificaret
ignorantibꝰ·velut in faſtidiũ quoddã & execra=
tionẽ ſmo deductꝰ ẽ xp̃o ſe credẽ·nõ omouſion
ꝯfirmantibus·Sic multoꝝ p̃ter paucos qui ſcien=
tes ꝓlapſi ſũt·animi decepti ꝯtra ea q̃ patres apõ
niceam cõſcripſerant venientes·omouſion quaſi
ignotum·& a ſcripturis alienuꝫ ſermonẽ auferri
de fidei expoſitione decernũt·ꝯmunionẽqꝫ ſuam
hereticoꝝ ſocietate ꝯmaculãt·Ea tẽpeſtate facies
eccleſie feda & admodũ turpis erat·Nõ eñ ſicut
prius ab externis·ſed a ꝓprijs vaſtabat̃·fugabat
alius.& alius fugabat̃·& vterqꝫ erat de eccleſia·
Liberius quoqꝫ papa in exiliuꝫ trudit̃·& in eius
locuꝫ felix diaconus eius ab hereticis ſubrogat̃·q̃
nõ tam ſecte diuerſitate·ꝙ ꝯmunionis & ordina
tionis icõueĩentia maculat̃·Hieroſolimis vero ci
rillus poſt maximũ ſacerdotio ꝯfuſus iam ordina=
tione ſuſcepto aliquãdo in fide.ſepius in ꝯmunio
ne variabat·Apud alexandriam vero gregorius
ſatis ꝓcaciter vi raptũ ep̃atuꝫ gerebat·ita ut ma
gis ſibi iuris dicẽdi creditos faſces ꝙ ſacerdotiuꝫ
miniſtrandum religioſis officijs eſtimaret̃·Apud
anthiochiã ſane diuerſis tp̃ibus multa admoduꝫ
ꝯfuſe geſta ſũt·Nam defũcto eudoxio cũ multa=
rum diuerſaꝝ vꝛbiũ ep̃i ad illam ſedem ſũma am
bitione niterent̃.ad vltimũ mileciũ de ſebaſtia ar
menie ciuitate ꝯtra decreta ꝯcilij illuc transferũt.
qui tamen ab ip̃is rurſuꝫ in exiliũ trudit̃·eo ꝙ cõ
tra ip̃oꝝ opinionẽ nõ arrii·ſed noſtram fidem ce=
pit in eccleſia predicare·Quẽ magna plebs eccle
ſia depulſum ſecuta·ab hereticoꝝ ſocietate diuel=
litur·¶·X·¶ De tripartita ſecta ar
rianorum·

INterea ut aliquãdo etiam in ſemetipſam
ꝓcliuis malicia deſeuiret·ſacerdotes et
populi· qui arrio duce primitus fuerãt
ab eccleſia diuulſi·in tres denuo ſectas ꝑteſqꝫ ſci
dunt·Eunomiꝰ eñ vir corpore & anima leproſꝰ.
& interius exteriuſqꝫ morbo regio corruptus·ar
te tamen dyaletica ꝑpotens· plurima cõtra fidem
noſtrã ſcripſit·diſputandi leges ſectatoribꝰ ſuis
dedit·a quo etiã nũc eunomiana hereſ dicit·Aliꝰ
quoqꝫ macedoniꝰ noĩe·quẽ noſtris expulſis·imo
potius necatis apud ꝯſtantinopolim ſtatuerant
epm·Itaqꝫ peſtifera beſtia illa que ꝑ arriũ primo
quaſi de inferis extulerat caput·ſubito triformis
apparuit ꝑ eunomianos·qui dicũt ꝑ omnia filium
diſſimilem patri·qꝛ nullo genere poſſit eſſe factu
ra ſimilis factori·Per arrianos qui dicũt ſimilem
quoqꝫ poſſe dici filium patri·ſed largitate gratie.
nõ ꝓprietate nature·inquantũ ſcꝫ poteſt creatori
creatura ꝯferri·Per macedonianos qui dicũt ſimi
lem quidez filiũ per omnia patri·ſanctũ vero ſpi
ritũ cũ patre & filio nichil habere ꝯmune·¶·Hi
ſtoria tripertita·Iuſſerat autẽ ꝯſtantius apud ni
ceam bithinie ꝯcilium iterꝝ celebrari·Sed momen
to tpis ciuitas ꝯcuſſa eſt·quẽ terremotũ ꝑcogno
uit arſarſius ex milite heremita ibi in quadã tur
re ciuitatis incluſus· qđ cũ cognouiſſet nũciauit
populis· Quibꝰ nõ credentibꝰ.reuerſis ad tur
rim·inuentus eſt ꝓnus orando mortuꝰ·Fert aũt
rogaſſe deuz ut prius moreret ꝙ cladem videret
ciuitatis·Hic & demoniacuz curauit·& draconez
interfecit ·Contigit aũt hoc ꝯſulatu taciani & ce
realis·viij·die auguſti·tranſlatũ eſt aũt ꝯcilium
apud ſeleuciã iſauree·Et ꝑcepit ibi ꝯſtantius ad
eſſe lauriciuz iſauree ducem·ut in quo opus eſſet
epis miniſtraret· ¶·XI·¶·De liberij pape
exilio & de felice papa·¶ Ex libro pontificũ·

IGitur poſt iulium papã·qui & ipe mul
tas tribulationes ſuſtinuit·&·x· menſi
bus i exilio fuit·qui & ſepultus eſt via
aurelia pridie idus aprilis·Liberius quoqꝫ ſucceſ
ſor eius a ꝯſtantio deportat exilio·eo ꝙ noluerit
hereſi arriane ꝯſentire·& fuit in exilio annis tribꝰ.
& ꝯgregãs ſacerdotes cũ ꝯcilio eoꝝ ſilentio ordi
nauit in locũ ſuũ felicez preſbiterꝝ venerabilem
virũ·& fecit cõcilium felix·& inuenit duos pſbi
teros ꝯſentiẽtes ꝯſtantio auguſto arriano·nomĩe
vrſacium & valentem·& damnauit eos in cõcilio
xviij·epoꝝ·Poſt paucos etiã dies zelo ducti·vr
ſacius & valens rogauerũt ꝯſtantium ut reuoca
ret liberium de exilio·ut vna tantũ ꝯmunione pti
ciparent extra ſcꝫ baptiſmũ· Tũc miſſa auctorita
te liberius ꝯſenſit ꝑceptis auguſti·ut vna tantuz
pticipatione cũ hereticis ꝯmunicaret·tantũ ut nõ
baptizaret· Sicqꝫ de exilio rediens· habitauit in
cimiterio beate agne apud germanã cõſtantij· ut
quaſi per eius interuentionẽ rediret in ciuitatem
At illa que fidelis erat nolebat rogare auguſtum
qꝛ ſenſerat ꝯcilium·Conſtantiꝰ aũt vna cuz vrſa
cio & valente cõuocauit aliquos ex fece arriana·
& quaſi facto ꝯcilio·miſit & vocauit liberium de
cimiterio beate agne·felicem de epatu expellens
qui catholicus erat·¶·Hieronimus in cronicis·
Sic ergo tedio exilij victus liberius· & in hereti
ca prauitate ſubſcribens·romã quaſi victor intra
uit·¶·Ex libro pontificũ·Ab eodem die fuit pſe
cutio in clero· ita ut intra eccleſiã pſbiteri & cle
rici necarent·& martirio coronarent· Depoſitus
autẽ felix·habitauit in predio ſuo via portuenſi·
vbi & requieuit in pace·iiij·kl·auguſti·
¶·XII·¶·De ſancto euſebio preſbitero·
& ceteris martirizatis ſub ꝯſtantio·¶·Ex geſtis
eoꝝ·

EVſebius aũt preſbiter vrbis
rome cepit ipm liberiũ declarare hereti
cum·multiqꝫ ꝑ eius doctrinã ꝯmunionẽ
liberij vitabant·populuz ꝯgregatuz ꝯfortabant in
dño·teneturqꝫ a ꝯſtantio cũ ipo liberio dicente·Tu
ſolus xpianus es in vrbe romana·qui reſpondit·
ſic in dño cõfidimus·qꝛ fideles nõ inueniet xpus
ſicut benedictionẽ ſeruamꝰ quã a beato iulio ac
cepimꝰ·Cui dixit liberius· Nõne iulij fungimur
vicibꝰ·At ille· Si pſeueraſſes inquit in fide quã
in pſecutõe pmo tenẽ viſus fueras·At res ipa te
docet & declarat·Cõſtantius ait·Et quid eſt int
fidem et fidẽ·Qui reſpondit·Nos peccatores in
tegre fidem tenemꝰ·vos aũt dyaboli tenet inſania.
& ſupſtitionis inuidia·qui felicem epm purũ & ſa
cerdotez ab oĩbꝰ declaratũ in exiliũ direxiſtis· &
xpianis maxĩe clericis & pſbiteris & diacoĩbꝰ ne
cem inferri ꝑcepiſtis· Tũc iratus ꝯſtantiꝰ ſub ro
gatu liberij·includit euſebiũ preſbiterꝝ in quodaz
cubiculo domus ſue qđ humile erat in altitudine
pedũ quattuor· & ibi menſibus multis in oratõe
ꝯſtanter pſeuerans· incluſus tamen poſt menſes
vij·dormiuit in dño.xix·kl·ſeptẽbris· Cuiꝰ cor
pus collegerũt gregorius & oroſius preſbiteri &
parẽtes eiꝰ· & ſepelierũt in cripta iuxta corpꝰ btĩ
ſixti·vbi & titulũ eius poſuerũt· euſebio homini
dei·Hoc audito ꝯſtantius·in eadem cripta viuuz
includi fecit gregoriũ·Tũc oroſius collegit ſemi
uiuũ beatũ gregoriũ noctu occulte·ꝓpter ꝯſtan
tium auguſtũ·& emiſſo ſpiritu ſepeliuit eũ iuxta
corpus beati euſebii preſbiteri·Qui etiã oroſius
hec geſta cõſcripſit·Ab eodem die intra eccleſias
iuſſu ꝯſtantij imperatoris quiſqꝫ inuentꝰ fuiſſet
nõ ſic cõfiteri uel participari ſicut liberius· indiſ
cuſſus gladio perimebat· in plateis et in vicis et
in eccleſiis ſiue in balneis gladio trucidabant·pſe
quente ꝯſtantio xpianos vna cum liberio·¶·Ex
martirilogio·Conſtantinopoli quoqꝫ·vij·idus iu
nii·celebrat natale beati pauli eiuſdem ciuitatis
epi·qui a ꝯſtantio imperatore apud ciuitaculam
quandaz capadocie cucuſam noĩe ob catholicam
fidem pulſus exilio.arrianorũ inſidiis crudeliter
ſtrãgulatus.ad celeſtia regna migrauit· Item tre
ueris pridie·kl·ſeptembris·natale ſancti paulini
epi et ꝯfeſſoris·qui a ꝯſtantio ob catholicã fidem
exilio relegatꝰ.et uſqꝫ ad mortẽ et iã extra xpianũ
nomen mutando exilia fatigatus· ad vltimũ apđ
frigiam defũctus beate paſſionis coronã ꝑcepit a
dño·Item·vij·idus maii·feſtiuitas beati andree
apoſtoli·quando ſacratiſſimũ eius corpꝰ·vna cũ
oſſibꝰ ſanctoꝝ luce euangeliſte & thimothei di
ſcipuli ſancti pauli ſub ꝯſtantio imperatore ꝯſtã
tinopolim tranſlatum eſt· ¶·XIII·¶·De
gallo ceſare & milicia beati martini· ¶·Hiero
nimus in cronicis·

HOc tempore gallus cõſtantii patruelis
ceſar factus · iudeos qui interfectis ꝑ
noctem militibꝰ arma ad rebellandũ in
uaſerãt oppreſſit·ceſis multis hoĩm milibus vſqꝫ
ad innoxiã etatẽ·& ciuitates eoꝝ diocesareã·tibe
riadem·& dioſpolim· plurimaqꝫ opida· igni tra
didit· Nõnullos quoqꝫ nobiliuz anthiochie inter
fecit·¶·Tripertita hiſtoria· Veniente aũt gallo

anthiochiam · circa orientē ſub ſpecie crucis colū
na in celo viſa eſt · Eo tpe apud anthiochiā · leon=
cius ep̄us erat hic qui ſtephano ſucceſſerat · Hic
anteq̄ꝫ ꝓſul eſſet a preſbiterij dignitate fuerat de
iectus · qꝛ cū muliere noīe cuſtolia degēs · & tur=
pem ſuſpitōeꝫ celare nolens · genitalia ſibimet no
ſcit̄ abſcidiſſe · poſtea tamen ſtudio ꝯſtantij impe
ratoris ordinatꝰ ē · Huiꝰ tpe ad hymnos dicēdos
deo in fine pſalmoꝝ catholici dicebāt · Gloria pa=
tri & filio & ſpirituiſancto · Arriani vero · Gloria
patri per filium · minorem patre filium ſignifica=
re volentes · Cum vero leoncius arrianus catho
licos prohibere non poſſet · tangens caput ſuum
iam canū dixiſſe fert̄ · Hac vita ſoluta · lutū coget̄
immerſū · Significans poſt mortē ſuā diſcordiam
futurā in populo · pro diuerſitate pſallendi · Sub
leoncio flauianus & diodorus p̄mi in duas ꝑtes
choros pſallentiū diuiſerūt · & inde ꝑ totū orbeꝫ
mos iſte obſeruari incepit · Hi etiam ad ſepulcra
martirū vigilias celebrātes · amatores dei ad tale
obſequiū ꝯuocabant · ¶ Hieronimus in cronicis ·
Hoc tpe magnencius lugduni in palacio ꝓpria ſe
manu interfecit · & decentius frater eiꝰ quem ad
tuendas gallias ceſari miſerat apud ſenonas laq̄o
vitā expleuit · Gallus vero ceſar ſolicitatus a cō=
ſtantio patrueli · cui in ſuſpitionē ob egregiam in
dolem venerat hiſtorie occidit̄ · & iulianus frater
eius mediolani ceſar appellat̄ · ¶ Actor · Eo tpe
ut legit̄ martinꝰ ſub iuliano ceſare · ꝯtentus vno
ſeruulo militabat · cui verſa uice ipſe ſeruiebat ·
Qui ī porta vrbis ambianēſis pauperi nudo ſibi
occurrenti in media hyeme dimidiauit palliū ſuū
Et in nocte ſequente audiuit dn̄m ad angelos cir
cūſtantes dicentē · Martinus adhuc cathecuminꝰ
hac me veſte ꝯtexit · Qua voce audita · martinus
ſtatim ad baptiſma ꝯuolauit · & biennio poſtea in
ermis fuit · ſoloqꝫ noīe militauit ¶ Hieronimꝰ in
cronicis · Eo quoqꝫ tpe victorinꝰ rethor & dona
tus grāmaticus p̄ceptor meus rome inſignes ha=
bent̄ · e quibꝰ victorinꝰ etiā ſtatuam in foro trai
ani meruit · ¶ Actor · Hic eſt donatus cuius li=
bellus vſqꝫ hodie in ſcolis legitur a pueris · p̄ma
grāmatice rudimenta diſcentibꝰ · ¶ · XIIII ·

¶ · De morte anthonij abbatis & dictis eiꝰ ·

¶ · Hieronimus in cronicis ·

ANno ꝯſtantij · xix · anthonius monachus
cv · etatis ſue anno in heremo morit̄ · ¶
Actor · Hec ſūt autē dicta beati antho
nij · que in verbis ſenioꝝ legunt̄ · ¶ Anthonius ·
Quocūqꝫ vadis deum ſemꝑ habe pre manibꝰ · Et
in his que agis · adhibe teſtificatōem ſanctaꝝ ſcri=
pturaꝝ · Et in quocūqꝫ loco ſederis · non cito mo
uearis · Idem de quodā iuuene miracula faciente
Videt̄ inquit iſte michi ſimilis eſſe naui onerate
omnibꝰ bonis · de qua incertū eſt vtruꝫ ꝑuenire
poſſit ad portū · Et ſtatim cepit flere dicens · Ma=
gna colūna eccleſie modo cecidit · peccauerat em̄
frater ille · & poſt · v · dies mortuus eſt · Idem cui
dam qui laudabat̄ · et iniuriā ferre nō poterat ait
Similis es domui ornate a facie · ſꝫ de retro latro=
nibus ſpoliate · Idem ad heliā · qui peccantē nole=
bat ſuſcipere · Nauis in pelago faciens naufragiū
ꝑdidit qd̄ portabat · et vacua vix ꝑuenit ad terrā
Cur ergo liberatā ī terra vultis ſub mergere · Idē
ad venatorē ſepius dicens · Trahe adhuc · Audi=
uit ab eo · ſi ſupra menſurā traxero · frangit̄ arcus
Ad quem anthonius · ita eſt in ope dei · Item vox
ad authoniū de laqueis tenſis in terra · querentem
Quis tranſiet iſtos · humilitas · Idem anthonius
ſingulos patꝝ īterrogabat de ſcripturis · & vnuſ
quiſqꝫ ut poterat reſpondebat · Et cū interrogaſ
ſet ioſeph · ait ille · neſcio · Et anthoniꝰ · Hic ſolus
inuenit viam · qui ſe neſcire reſpondit · Idem ali=
quādo accidiatus orabat deū ut ſe adiuuaret · &
ſibi oſtenderet quomō ſaluaret̄ · Et ecce vidit an
gelum quaſi virum torquentē funiculum · & ſur=
gentem ex ope & orantē & dicentē · & tu antonī
ita fac et ſaluus eris · Idem ait · labor · humilitas ·
& oratio ꝯſeruāt monachū · Econtra vero quies ·
& volūtas ꝓpria · & fiducia ꝑdunt · Dixit etiā ab=
bas anthonius · ſicut piſces ſi tardauerint in ſicco
moriunt̄ · ita monachi extra cellā tardantes · a qui
eto ꝓpoſito reſoluunt̄ · Dixit etiā · quieſcens in ſo=
litudine a tribꝰ bellis eripit̄ · ſcꝫ auditus · locutio=
nis · & viſus · & vnā tantūmodo habet pugnā · ſcꝫ
cordis · Item ſi poſſet fieri quantos paſſus ambu
lat monachus · uel calices aque bibit · deberet ſer
monibꝰ declarare · ut nō deuiet ī ip̄is · Frater qui
dam dixit abbati anthonio ora pro me · reſpōdit ·
nec ego miſereor tui nec deus · niſi ꝓ teip̄o ſolici=
tus fueris & oraueris · ¶ · XV · ¶ · De pau
lo ſimplice · ¶ Triptita hiſtoria libro primo ·

FVerūt autē ꝓbatiſſimi diſcipuli antho=
nij multi · Ex quibuſ & paulus ſimplex ·
Hūc aiūt cū ruſticus eſſet · bona ſpe ꝯiu
gem habuiſſe · Et ea in ip̄o facinore adulterij deꝑ
henſa · tacite ſubriſiſſe · & iureiurādo firmaſſe nūq̄ꝫ
ſe cū ea eſſe miſcendū · Tūc ait ad adulterū · habe
inquit eaꝫ · & repente diſceſſit ad heremū apō an=
thoniū · dicūt em̄ eum manſuetiſſimū & patienteꝫ
fuiſſe · ¶ · Ex vitaſpatrum · Hic paulus ſimplex
prima nocte ꝯuerſionis ſue · iuſſus eſt a beato an
thonio eū expectare orans donec rediret · Et ſic
ſtetit orans ante cellam ſenis in eſtu totius diei ·
& rore noctis · nuſq̄ꝫ ſe mouēs · Hic in ꝯuentu pa
trum interrogauit · ſi xp̄s prior eſſet an ꝓphete · ꝓ
quo beatus anthonius erubeſcens · blando motu
eū ſilere & abire iuſſit · Cūqꝫ obſtinatiſſime ꝓ tali
motu ſilentiuꝫ ſeruaret · Dixit anthonius ad alios ·
omnes nos iſte ꝯdemnat · qui de celo loquentem
dn̄m nō audimꝰ · & iſte firmiſſime obſeruat · qua=
lemcūqꝫ ſermonē noſtrū · Multa autē imperabat
anthoniꝰ que ꝯtra rationē videbant̄ · ſicut aquaꝫ
de puteo extrahere · & in terraꝫ effundere · Veſti=
mentū ſuere & diſſuere · & quos ip̄e curare non
poterat · hos ad paulū mittebat · Quadaꝫ die cum
hoīem rabiduꝫ curare vellet idem paulus · & ora=
tionē ſuam nō ſequeret̄ effectus · quaſi infantuli
more indignatus · dixiſſe fert̄ ad dn̄m · Vere non
manducabo hodie ſi eū nō curaueris · Mox quaſi
delicioſo domeſtico ſatiſfactū eſt ꝑ dn̄m rabido
ſanato · Idem paulus ſcindebat ceraſtes · & ſcorpi
ones ꝑ mediū dicens · Si quis habuerit puritateꝫ
omnia ſubijciunt̄ ei · ſicut ade in paradiſo ante pec
catū · Idem ſic videbat vnūquēqꝫ cuiꝰ animi eſſet ·
ſicut nos facies noſtras videmꝰ · Ingredientibus
aliquādo fratribꝰ in eccleſiā · leta & ſplendida fa=
cie · & angelo cuiuſcūqꝫ gaudente · vidit vnū īter
alios nigrū & obſcuꝝ · & demones ex vtraqꝫ ꝑte
tenentes & trahentes ip̄m ad ſeip̄os · & capiſtrū
in naribus eius ponentes · & ſanctū angelū eius
lugubrem delonge ſequentē · Qd̄ videns paulꝰ
triſtis valde & plorans · & pectus ſuū ꝑcutiens ·
ſedebat nolens intrare eccleſiā · ſꝫ ſedēs ad ianuā

& expectās fratres vſqȝ dū redirent. Quibꝰ ex
euntibꝰ. vidit eundē fratreȝ claro vultu exeuntē.
& angelū eiꝰ iuxta eū ambulantē & gaudentem
valde. demones vero delōge ſequentes & triſtes
Paulus ergo exilijt cū gaudio clamans & dicens
O ineffabilis dei miſericordia & bonitas. venite
& videte opera dn̄i. qui vult omnes homīes ſal-
uos fieri. et ad agnitōem veritatis veīre. Coactꝰ
eſt ille frater narrare vitā ſuā. & ait. peccator ſū
valde. & multo tp̄e in fornicatōne vixi vſqȝ nūc.
Ingrediens aūt modo eccleſiā. audiui deū dicere
ꝑ eſaiā. Lauamini mūdi eſtote ⁊c̄. vſqȝ bona terre
comedetis. In hoc ſermone cōpunctꝰ ſum. et in
gemiſcens dixi. dn̄e qui veniſti ſaluos facere pec-
catores. comple iſta ī me peccatore. Ego ꝓmitto
tibi me abrenūciare omni peccato. & ſeruire tibi
āmodo in ꝯſcientia mūda. ſuſcipe ergo in hac hora
me penitentē. & interpellanteȝ te. et omī peccato
renūciantē. In his ꝓmiſſionibus egreſſus ſum ec
cleſiaȝ. Oēs ergo hec audiētes. glorificauerūt deū
¶ XVI. ¶ De amos egiptio. tripartita hiſtoria
vbi ſupra.

Circa hoc tēpꝰ ꝓphabat et amos egip
tius de quo ferē. Quia cogentibus ꝑenti
bus vxoreȝ duxerit. nec tam̄ eam cogno
uerit. ſed in alio cubiculo dormiēs. eamqȝ ad vir-
ginitatis cuſtodiā exhortans. annis. xviij. cum ea
manſit. nec tamē a monaſtica abſtinentia ſe ſuſpē
dit. Interea mulier viri zelata virtuteȝ. eſtimauit
non eſſe iuſtū tantū virum domi ꝓpe ſe zelari. ſed
oporē potius ſeorſū vtrūqȝ ꝓphari. et ob hoc
viro ſupplicauit. At ille grās agens deo ꝓ hmōi
cogitatōne mulieris ait. Tu quidem hāc habe do-
mū. ego michi aliam fabricabo. In meridianā er-
go ꝑteȝ deſerti ſtagni maris veniēs circa locū ſchi
ti. ad montē qui dicit̄ vitrie. xxij. ānis ibi ꝓpha
tus eſt. annis ſingulis mulierē ſuaȝ viſitans. mul
toſqȝ dignos diſcipulos ſucceſſores reliquit. Cō-
tigit aūt huic viro & theodoro eiꝰ diſcipulo. eū-
tibus aliquo tranſire fluuiū lituȝ. Ne vero alteru
ter ſe nudū videret. iuſſit amos vt recederet theo
dorus ab aq̄. Cunqȝ etiā ſemetipm̄ intueri nudum
erubeſceret. repente diuina v̄tute ad vlteriorē ri
pam tranſlatus eſt. Iniuſti parentes cuiuſdam a
cane rabido ꝑcuſſum filiū & pene moriturū obtu
lerūt ei. & eiulantes depc̄abant̄ eum vt curaret̄.
Tunc ille ad eos. Non eget inquit mea caratōe.
ſed vos ſi vultis reddere bouē queȝ rapuiſtis do
minis ſuis. egrotus repente ſanabit̄. Qđ etiaȝ cō
tigit. Nam vt reſtitutꝰ eſt bos. paſſio mox a pue
ro receſſit. Qn̄ ergo amos iſte moriebat̄. dicit̄ an-
tonium vidiſſe animā eius ī celū ferri. diuinis po
teſtatibꝰ eā cū pſalmodia p̄cedentibus ¶ Hiero
nimus in vitaſpatrū. Vidimus amonē apud the-
baidaȝ patrē triū miliū monachoꝝ. qui viſus eſt
induī collobijs. quaſi ſaccis lineis. & pelle ꝯfecta
collo ꝑ tergū & latus deſcendēte ꝯtegi. Cucullis
caput cooperiūt. maxime cū cibū capiūt. ne alius
aliū videat mādu cantem. Comedūt cū omni ſilē-
tio. latet oīm abſtinētia. Vidimꝰ & locū amonis
alteriꝰ. ad quē cū ꝑgeremꝰ. vidimꝰ tractū cuiuſ-
dam beſtie tanq̄ trabis immenſe in arena. qđ vi-
dentes timuimꝰ valde. Erat em̄ longitudo draco
nis cubitoꝝ. xv. & vaſtitas immenſa. Quodā tp̄e
cū latrones ſolito more paneȝ quo veſcebant̄ af-
ferent. Ipe de nemore rediens ad cellā ſecū duos
dracones adduxit. quibꝰ p̄cepit hoſtiū ſuū cuſto
dire. illi vero ante hoſtium iacuerūt Venerūt ex
more latrones. videnteſqȝ dracones exanimes ce
ciderūt. Qđ ut vidit ſenior adueniens erexit eos
& induxit in cellam ſuam & increpauit eos dicēs
Cernitis quantū duriores beſtijs ſitis. Illi em̄ no-
bis ꝓpter xp̄m obediūt. vos nec deuȝ timetis. nec
vitā ſeruoꝝ dei erubeſcitis. eoſqȝ cenare ſecū ꝯpu
lit. Tūc illi ꝯuerſi in breui meliores fiūt q̄ꝫ aliqui
qui prius deo ſeruierant. ſicqȝ & ipi poſt aliquot
tp̄us eadem ſigna faciebant. ¶ XVII.
¶ De duobꝰ macharijs & dictis eoꝝ. ¶ Tripar
tita hiſtoria.

Eo tempore fuerūt duo macharij. vnus
ex egipto ſuperiori. alter alexandrinꝰ ꝑ
omnia ꝯſimiles. excepto q̄ꝫ egiptiꝰ circa
requirentes ſeuerus erat. alexandrinus hilarior.
Machario datū ē ut ſaperet vltra demones. huic
ꝯuerſionis occaſio homicidiū fuit. Nam duȝ puer
erat ludens circa mariā paludē quendā coetaneū
peremit. & ꝓ metu fugiens in ſolitudinē. tribus
annis ſub diuo moratus eſt. Poſtea paruū hoſpi
tium ſibi fecit. xxv. annis vixit. plures euȝ audie-
rūt gratias referre illi homicidio per qđ ꝯuerſus
fuerat. & illud ſalutare vocabat. ¶ Rufinus. x.
libro. Florentibꝰ ꝑ egiptū anthonij diſcipulis. ma
chario & yſidoro. alioqȝ machario & pambo. Ma
chariꝰ hirene ſpeluncā habuit celle ſue vicinā. Et
quadā die cattulos ſuos cecos ad euȝ belua ꝓdu-
cit atqȝ ante pedes eius ponit. Qui cū intellexiſ-
ſet ꝓ cecitate cattuloꝝ beſtiā ſupplicare. rogauit
dn̄m ut eis redderet viſuȝ. Quo recepto matrem
ſequentes. redeūt ad ſpeluncaȝ. & paulopoſt ipa
cuȝ cattulis egrediens. pelles ouiū lanatas pluri-
mas velut munus ꝓ ſuſcepta gratia ad ſenem de
fert. morſu oris enectaꝝ. & eis ante fores eiꝰ po
ſitis abſcedit. ¶ Ex vitaſpatrum. Machariꝰ egi-
ptius innocentē ad ſe fugientem qui falſo accuſa
bat̄ homicidij liberauit ꝑ defunctū occiſum quē
vocauit de ſepulcro. & adiurauit ut illis diceret
ſi ille eum occidiſſet. Qui cū dixiſſet non. & aſtan
tes peterent ut interrogaret cum quis eū occidiſ
ſet. Ait. hoc nō interrogabo. Sufficit michi vt in
nocens liberet̄. nō eſt meū ut reus ꝓdet̄. Ideȝ ma
charius puellam que ꝑ magica maleficia videbat̄
alijs nō ſibi in equā mutata. vngens oleo benedi
cto. a fantaſtica mutatione liberauit. Et contra
quendā hereticū diſputās mortuū ſuſcitauit. Lo
cus aūt in quo alter macharius manebat. ſithium
dicit̄ in heremo vaſtiſſima. iter habens diei ac no
ctis de vitrie monaſteriis. & hic nulla ſemita nec
terrenis aliquibꝰ colligit̄ uel monſtrat̄ indiciis. ſꝫ
ſtellaꝝ ſignis & curſibꝰ. habēs aquā bithumineaȝ
ſed ſaporis innoxij. Ad hunc virum aliquādo qui
dam vuā detulit. ille miſit eam fratri cuidā. & ille
alii. & ita ſibiinuiceȝ eā miſerūt. donec ad eundeȝ
rediret machariū. Ad illū dixit aliquando dyabo
lus. Surge machari eamus ad collectaȝ fratrū. re
ſpōdit ille. Quid tibi & collecte ſanctoꝝ. Et dya
bolus. latet ergo te. q̄ꝫ ſine nobis nulla collecta
agit̄. veni & videbis opa noſtra. Abiit ergo & vi
dit ꝑ totam eccleſiā quaſi paruulos quoſdaȝ pue
ros ethiopes atros diſcurrere huc & illuc. Moris
aūt erat ibi ab vno dici pſalmū. ceteris vel audiē
tibus uel reſpondentibꝰ. diſcurrentes ergo illi pu
eri ſingulis quibuſqȝ ſedentibꝰ illudebāt. & ſicui
duobꝰ digitulis oculos ꝯpreſſiſſent. ſtatim dormi
tabat. ſicui vero in os īmerſiſſent. ſtatī oſcitabat

Vbi aũt poſt pſalmũ ad orationẽ ſe ꝓieciſſent fra
tres ꝑcurrebãt nichilominꝰ ſingulos· & ante aliũ
in mulieꝝ formas vertebant· ante aliũ quaſi edifi
cantes uel portantes aliqd uel diuerſa queqꝫ agẽ
tes· & hec eadẽ fratres in cogitatõne uerſabant·
Aliis vͦo etiã ſupra ceruices & dorſa ludebãt· A
quibuſdaꝫ repulſi ꝑcipites deiiciebant· Eo quoqꝫ
tꝑe quo fratres ad ſacramenta accedebant· vide
bat in quorundã ora ꝑuenientes ethiopes carbo
nes deponere· Corpus aũt xpi qđ tradi videbat
a ſacerdote redire ad altare· Angelum quoqꝫ cer
nebat aſſiſtere ad altare· & ſacerdotis manui ſuã
manũ in ſacramentoꝝ diſtributione ſupponere·

¶ ·XVIII· ¶ ·De eodem·

Item macharius de ſchiti dormire volẽſ
in quodã monumento in loco teremitin
ſuꝑ vnũ corpꝰ pagane defuncte qđ de
ſepulcro traxerat· & ſub capite ſuo poſuerat tan
ꝙ plumariũ de ſirpo· videntes demones eiꝰ fidu
ciam inuiſi ſũt· et dicebat vnus ad aliũ· veni dña
milla eamꝰ ad balneum· que reſpõdit· peregrinũ
quendã habeo ſuꝑ me nõ poſſũ venire· Senex aũt
corpꝰ tũdebat dicens· Surge vade ſi potes· Qđ
audientes demones fugierũt· dicẽtes· Viciſti noſ
In ipo feruore meridiano ꝑuenit ad euꝫ euagrius
valde ſitiens· & petenti aquam dixit· ſufficiat ti=
bi vmbra· multi eñ nũc iter agunt aut nauigant
etiã hac refectione priuati· Secularis quidam vi
dit ambos macharios vilibꝰ veſtibus indutos &
ait· beati eſtis qui ſic mũdo illuſiſtis· Tunc vnus
illoꝝ reſpondit· Vere qui mundũ ꝯtemnit ſibi il=
ludit· veſtri aũt miſeremur· qꝛ mũdus vobis illu
dit· Tũc ille ꝯpunctus· ſecutus eſt eos· Interro=
gauit quidã machariũ abbatẽ quomõ ſic corpus
tuũ ſiccũ eſt· qui ait· Timor dei etiã oſſa ꝯſumit·
Abbas macharius rogatus ut faceret ſermonẽ ad
fratres· dixit· cũ lacrimis ploremꝰ fratres anteꝙ
eamꝰ vbi lacrime nr̃e corpora nr̃a ꝯburant· & flẽ
tes omnes ceciderũt proni in facies ſuas dicẽtes·
Pater ora pro nobis· Abbati machario occurrit
dyabolus cũ falce ꝑacuta· volens eũ ꝑcutere non
valebat· & exclamans dixit· Magnã vim a te ma=
chari patior· ieiunas interdum. & ego nullo vnꝙ
cibo reficior· tu ſepe vigilas· me vero nũꝙ ſopor
oppreſſit· humilitas tua ſola me vincit· ac ſic exten
dens ad orationẽ manus beatus macharius· ſpũs
immũdus inter auras euanuit· Abbas macharius
dũ maneret in illa ſolitudine qua ſolus erat· infe=
rior aũt plena eſſet multis fratribꝰ· ſero ꝑ viam
circũſpiciebat· & vidit demonẽ in figura hominis
veſtitũ· tunica linea ꝑforata· & ꝑ ſingula forami=
na vaſcula ꝑua pendebãt· & dixit illi ſenex· Quo
vadis maligne· Et reſpondit ei· Vado ꝯmunica=
re fratres qui ſunt inferius· Cui ſenex· Et ꝓpter
quid tot vaſcula tecũ fers· At ille· guſtũ fero fra
tribꝰ· & ideo tanta fero· vt ſi vnuꝫ nõ placuerit·
oſtendã aliud· Abbas machariꝰ· quotienſcũqꝫ cũ
fratribꝰ facta caritate reficiebat· hoc ĩ ꝓprio cor
de ſtatuerat· ut quãtos vini calices oblatos hau=
ſiſſet· tot diebus nec aquã guſtaret omnino· Cum
ergo fratres vinũ ei porrigerẽt· cũ gaudio ſume=
bat· vt poſtea ſe maceraret· Qđ cũ diſcipulꝰ eiuſ
vidiſſet· patefacto ſenis ꝯſilio· ne ei vinũ porrige
rent poſtulabat· tormenta illi ingeri potiuſ ꝙ po
cula manifeſtans· Dixit abbas macharius. ille ve=
rus eſt monachus qui ſe in omnibus vincit· Nã ſi
liũ arguens ad iracundiã moueat· quis ꝓpriã paſ

ſionem implet· nec ut alterum ſaluet· ſe debet ꝑ=
dere·

¶ ·XIX· ¶ ·De ſancto hilarione·

Anthonij diſcipulus ſanctꝰ ¶ ·Actor·
quoqꝫ hilarion fuit· cuiꝰ vitam beatus
hieronimꝰ ſcripſit· quã et ego abbreuia
tam hic poſui· ¶ ·Hieronimus· Hilarion ꝓpe ga=
zam paleſtine parentibus ydolatrie deditis ortus.
roſa de ſpinis floruit· a quibꝰ alexandrie grãmati
co traditus· nõ circi furore· nõ theatri luxuria de
lectabatur· Sed illi tota voluptas erat in eccleſie
ꝯgregatõe· Audiens aũt tũc celebre nomẽ antho
nij qđ ꝑ omnes egipti populos ferebat· ſtudio vi
ſendi eum ſuccenſus· heremũ ꝑrexit· & ſtatim ut
eũ vidit· mutato habitu duobꝰ fere mẽſibꝰ iuxta
eũ manſit ꝯtemplans vite eius ordinẽ· & morum
grauitatẽ· Porro frequentiã eoꝝ qui ad eũ ob va
rias infirmitates· & impetus demonũ ꝯcurrebãt
vltra nõ ferens ad patriam redijt· & parentibus
defũctis· ꝑtem ſubſtantie fratribꝰ· ꝑtem pauperi
bus largitus eſt· nichil ſibi omnino reſeruãs· Erat
tũc annoꝝ· xv· ſicqꝫ nudus et armatus in xp̃o· nõ
longe a gaza ſolitudinem que ꝑ litus euntibꝰ egi
ptũ ad leuam flectit· ingreſſus eſt· Igit ſacco tã=
tum mẽbra coopertus. & pelliceũ habens ependitẽ
quẽ illi beatus anthoniꝰ ꝓficiſcenti dederat· Sa=
gũqꝫ ruſticũ· inter mare & paludem vaſta & ter
ribili ſolitudine fruebat· xv· tantũ caricas poſt ſo
lis occaſum ꝯmedens· & qꝛ regio latrocinijs infa
mis erat· nunꝙ erat in eodem loco manſitãs· Cer
nens dyabolus ſe a puero vinci· & ꝑuſꝙ peccare
potuiſſet· ꝑ etatem calcatũ titillabat ſenſus eius
& pubeſcenti corpori ſolita voluptatũ incendia
ſuggerebat· cogebatur tirũculus xp̃i cogitare qđ
neſciebat. cũ iratus ſibi & pectus pugnis verbe=
rans quaſi cogitatões cedebat· ut poſſet eas ma=
nibus excludere· Ego te inquit aſelle faciã ut nõ
calcitres· nec te ordeo alam· ſed paleis graui one
rabo te pondere ꝑ eſtus et frigora· ut potiꝰ cibũ
cogites ꝙ laſciuiam· Multas demonũ inſidias pa
tiebat· Sepe ille mulieres nude cubãti· ſepe eſuri
enti largiſſimi apparuere dapes· Interduꝫ orantẽ
lupus ululans· & vulpecula gãniens tranſiliuit·
pſallentiqꝫ gladiatoꝝ pugna ſpectaculuꝫ ꝓbuit·
vnus etiã quaſi interfectus ante pedes illiꝰ cor=
ruẽs ſepulturã rogabat· Orabat ſemel fixo in ter
rã capite· & ut natura fert hoĩm· abducta ab ora
tione mens· neſcio quid aliud cogitabat· inſiluit
dorſo eius feſtinꝰ agitator· & latera calcibꝰ· cer=
uicem flagello verberans ait· Eya cur dormitas·
Cachinãſqꝫ deſuꝑ ſi defeciſſet· & an ordeũ vellet
accipere ſciſcitabat· Cõſtructa eſt ei deinde cellu
la breuis que vſqꝫ hodie ꝑmanet latitudine pedũ
quattuor· Altitudine· v· ſcꝫ ſtatura ſua humilior.
longitudine vͦo paulo amplior ꝙ corpuſculũ eius
patiebat· ita ut ſepulcrũ potiꝰ crederes ꝙ domũ
Capillos tantũ in die paſce tõdebat· ſtratu vnici
uſqꝫ ad mortẽ cubauit· Saccũ nunꝙ lauit quo in
dutus fuerat. dicens ſuꝑfluum eſſe in cilicio mũ=
dicias querere· Cunqꝫ latrones de nocte ad eum
venirent· inter mare & paludem a veſpere vſqꝫ
mane diſcurrentes· nũꝙ locũ cubiculi eiꝰ inueni=
re potuerũt· porro clara luce repto puero quaſi ꝑ
iocũ dixerẽt· Quid faceres ſi venirẽt ad te latrones·
Qui ait· nudus latrones non timet· Et illi· Certe
aiũt occidi poſſes· poſſem inquit poſſem· & ideo
latrones nõ timeo· qꝛ mori paratus ſum· Tũc illi
admirati ꝯſtantiã eiꝰ & fidem· confeſſi ſũt noctis

erroꝛē·correctioꝛeꝫ vitā deinceps pollicentes·

¶ ·XX· ¶ ·De quibuſdam eius miraculis·

HCcidit autē ut ad eū quidā obſeſſus ad
duceretꝰ·cuiꝰ manus ceruix & latera &
pedes ferꝛo onerata erant·furoꝛiſqꝫ ſe-
uiciam oculi corui minabantꝰ·Cūqꝫ deambularet
ſanctus cū fratribꝰ·& de ſcripturis neſcio qđ in
terpꝛetaretꝰ·erupit ille de manibuſ ſe tenentiū·&
amplexans eū poſt tergū in ſublime eleuauit·cla-
moꝛqꝫ eſt oꝛtus ab omnibꝰ ne ꝯfecta ieiunijs mē-
bꝛa collideret·Et ſanctꝰ ſubꝛidens ait·Sinite &
meū michi paleſtriteꝫ dimittite·& reflexa ſup hu-
meros manu caput eius tetigit·appꝛehēſoqꝫ crine
ante pedes eius adduxit·manus eiuſ ſtringēs·&
plantas pede calcans ſimulqꝫ ingeminās·toꝛque-
re demonuꝫ turba cepit·Dn̄e inquit hieſu·ſolue
captiuū & vnū & plures vincere tuuꝫ eſt·Cura-
tus itaqꝫ·& ita poſt paucos dies rediȷt cū vxoꝛe
& liberis ad monaſteriuꝫ·plurima quaſi gratiam
redditurus dona afferens·Cui ſanctus·Nōne le-
giſtis quid giezi·quid ſimō paſſi ſunt·quoꝝ alter
obtulit preciū·alter accepit.ut hic quideꝫ vende-
ret gratiā ſpūſſancti·ille vero mercaretꝰ·ille vero
flens ait·Accipe & da paupibꝰ·Cui ſanctꝰ·Ego
qui mea reliqui·cur aliena repetam·multis nomē
paupeꝝ occaſio eſt auaricie·Miſericoꝛdia artem
nō habet·Nemo meliꝰ erogat·ꝙ qui nichil ſibi re-
ſeruat·Dicebat hilarion dyabolū tanto hoīm ar-
dere odio·ut nō ſolū ipos·ſed etiā ſua ut iumēta
& pecoꝛa cupiat interire·Cuiꝰ ſignū eſt·qꝛ anteꝙ
beatū iob temptare pmitteretꝰ·omnē ſubſtantiaꝫ
eius interfecerat·Deteſtabatꝰ autē pcipue mona-
chos qui infidelitate quadā ſua in futuꝝ reſerua-
rent·Vnde frater quidā auarus in vicino manens
detulit fratribꝰ ciceris faſcē virentis ſicut in her-
bis erat·que cū ad veſperā poneretꝰ in menſa·ex-
clamauit ſenex ſe fetoꝛem eius nō poſſe ferꝛe·In-
terꝛogauitqꝫ vnde eſſet·& reſpondit yſichius·ꝙ
frater quidaꝫ pꝛimitias agelli ſui detuliſſet·Non
ſentis inquit fetoꝛem eius teterꝛimuꝫ·& in cicere
fetere auariciā·mitte bobus & vide an ꝯmederit
Qđ cū in pſepe poſuiſſet·exterꝛiti boues & plus
ſolito mugientes ruptis vinculis fugierūt·Habe-
bat eīn hanc gratiā·ut ex odoꝛe coꝛpoꝝ & eoꝝ q̄
quiſqꝫ tetigiſſet·ſciret·cui demoni uel vicio ſub-
iaceret· ¶ ·XXI· ¶ ·De fuga eiꝰ & peregri-
natione eius·

IGitur ·lxiij·vite ſue anno cernens grāde
monaſteriū·& multitudinem fratruꝫ ſe-
cuꝫ habitantiū·turbaſqꝫ eoꝝ qui varijs
languoꝛibꝰ & immūdis ſpiritibus occupatos ad
ſe deducebantꝰ·ita ut omni genere hoīm ſolitudo
p circuitū repleretꝰ·flebat quottidie & incredibi-
li deſiderio ꝯuerſatōis antique recoꝛdabatꝰ·Inter-
rogatus a fratribuſ quid haberet·& cur ſe affice-
ret·aiebat·Rurſuꝫ ad ſeculū rediȷt·& mercedem
meā in vita mea recipio·Homines paleſtine & vi-
cine ꝓuincie eſtimant me alicuiꝰ eſſe momenti·&
ego ſub ptextu monaſterij ac diſpenſatōe fratruꝫ
vilem ſupellectilem habeo·Seruabatꝰ ergo a fratri-
bus.maximeqꝫ ab yſichio·qui eiꝰ veneratōi miro
amoꝛe deditꝰ erat·Cūqꝫ ita lugens bienniū duxiſ-
ſet·mulier quedā veniens ad eū·volens & ad an-
thoniū pgere·Cui ille flens ait·vellem ipe quoqꝫ
ire ſi nō huiꝰ monaſterij carcere tenerer·& ſi eun-
di fructus eſſet·biduū eīn hodie eſt ꝙ totus mū-
dus tali parente oꝛbatus eſt·Credidit illa & ſub-
ſtitit·& poſt paucos dies veniēte nūcio·anthonij
doꝛmitationeꝫ audiuit·Cōcurꝛebāt hinc epi·inde
clerici·monachi·& om̄e genꝰ hoīm ut benedictuꝫ
ab eo panē acciperent uel oleū·At ille nihil aliud
niſi ſolitudinē meditabatꝰ·intm̄ ut q̄daꝫ die addu-
cto aſello (nimijs qppe ieiunijs exeſus vix igredi
poterat) iter arꝛipere conaretꝰ·Qđ cū pcrebuiſſꝫ
quaſi paleſtine vaſtitas interdiceretꝰ pluſꝙ decem
milia hoīm diuerſi ſexus & etatis ꝯgregata ſunt
ad eū retinendū·Ille immobilis ad pces·& bacil-
lo harenā diſcutiens.loquebatꝰ fallacē deū meū nō
facio·nec poſſum videre ſubuerſas eccleſias.calca-
ta xp̄i altaria filioꝝ ſanguinē meoꝝ·Tūc om̄s qui
aderāt intelligebāt reuelatū ei eſſe quiddā ſecreti
qđ nollet ꝯfiteri·& nichilominꝰ cuſtodiebāt euꝫ
ne recederet·Decreuit ergo publica voce cōte-
ſtans·nō ſe cibi uel potus quicꝙ ſumere niſi di-
mitteretꝰ·Et poſt·vij·dies inedie tandē relaxatꝰ
cū īfinito agmine ꝓſequentiū·venit vetuliū·vbi
ſuaſis turbis ut reuerterentꝰ elegit·xl·monachos
qui haberent viaticū·& poſſent ieiunantes īgre-
di·& poſt ſolis occaſum cibū ſumere·Pergenſqꝫ
ad caſtrū thonbaſton·zaconaū ep̄m qui ibi exula-
bat viſitauit·Quo incredibiliter tāti viri pſentia
ꝯſolato·bibilonē pꝛexit·& ut philonē ep̄m inuiſe-
ret·Conſtantius eīn rex arꝛianoꝛuꝫ hereſi fauens
vtrūqꝫ in ea loca depoꝛtauerat·Deinde habitacu-
lo ſancti anthonij viſitato·reuerſus a froditon
duobꝰ tantū ſecū retentis fratribꝰ in vicina here-
mo moꝛatus eſt·tanta abſtinētia & ſilentio·ut tūc
pꝛimū ſe cepiſſe xp̄o ſeruire diceret·Poꝛro iā tri-
enniū erat·ꝙ clauſum celū illas terꝛas arefecerat.
ut vulgo dicerent anthonij moꝛtē etiā elementa lu-
gere·Nec latuit fama viri·Accole quos illiꝰ locū
certatimqꝫ viri & mulieres·oꝛa luridi & attenuat
fame·pluuiam a ſeruo xp̄i·id eſt·ſucceſſoꝛe antho-
nij depcabantꝰ·Quos ille cernens mire doluit·ele-
uatiſqꝫ ad celū oculis ac palmis·ſtatimqꝫ qđ ro-
gauerat impetrauit·Ac regio illa poſtꝙ pluuijs
irꝛigata eſt·tantū ſerpentiū ac venenatoꝝ aīaliū
multitudinē ex impꝛouiſo ebulliuit·ut innumera-
biles pcuſſi niſi ad ſanctū virū ſtatim cucurꝛiſſēt
interirent·benedicto itaqꝫ oleo vniuerſi agricole
& paſtoꝛes tangentes vulnera·certā ſalutem pre-
ſumebant·Videns ergo ſe etiā miris honoꝛibꝰ af-
fici·de loco illo receſſit· ¶ ·Actoꝛ·Hec de beati
anthonij ac diſcipuloꝝ eiꝰ geſtis & dictis ad pre-
ſens ſufficiāt·Nūc ad ſeriē hiſtoꝛie reuertamur·

¶ ·XXII· ¶ ·De victoꝛino affro·& euſe-
bio emiſſeno· ¶ Hieronimus de illuſtribꝰ viris·

VIctoꝛinus afer rome ſub cōſtantio prin-
cipe rethoꝛicā docuit·& in extrema ſene-
ctute xp̄i ſe tradēs fidei·Scripſit aduer-
ſum arꝛium libꝛos moꝛe dyaletico valde obſcuroſ.
qui niſi ab eruditis nō intelligūtꝰ·Et ꝯmentarioſ
in apoſtolum·Fuerat aūt & alius victoꝛinꝰ pata-
bionenſis ep̄us·qui nō eque latinaꝫ ut grecam lin-
guam nouerat·Vnde opa eius grandia ſenſibus
vilioꝛa videntꝰ ꝯpoſitōe verboꝝ·Sūt aūt hij ꝯmē-
tarii·in geneſim·in exodū·in leuiticū·in yſaiaꝫ·in
ezechiam·in abacuc·in eccleſiaſten·in canticūcan-
ticoꝝ·in apocalipſim iohānis·aduerſum om̄es he-
reſes·& multa alia·Ad extremū martirio coꝛona-
tus eſt·Euſebius quoqꝫ emiſſenus ep̄us·elegātis
ingenii & rethoꝛici īnumerabiles.& qui ad plau-
ſum populi ptineant cōfecit libꝛos·magiſqꝫ hiſto-
riā ſecutꝰ·ab his q̄ declamare volūt ſtudioſiſſime

legit̄·E quib⁹ uel p̄cipui ſūt aduerſus iudeos &
gentes.& nouacianos.& ad gallathas libri ·x· &
euāgelii omelie breues·ſed plurime· Floruit tem
porib⁹ ꝯſtantij imperatoris ſub quo mortu⁹·an
thiochie ſepultus eſt· ¶ ·XXIII·
¶ De ſancto hilario pictauenſi·

Floruit etiā hoc tp̄e beat⁹ hilari⁹ picta=
uenſis ep̄s·Hic quidā burgenſis· antea
pictanenſis fuit·vxorē habens & filiaꝫ·
quā poſtea virginem ꝯſeruauit·Fuit aūt ſemper
optim⁹ xp̄ianus.& in ſacra ſcriptura ſapientiſſi=
mus· Vnde cuꝫ vidiſſent pictauenſes ꝙ ip̄e tota
virtute omnes hereticos expugnabat· eū in ep̄m
omnes pariter elegerūt·Qui ſtatim ex ardore fi=
dei·nō ſolū terram ſuā·ſed etiā totaꝫ franciam ab
hereticis defendens·Suggeſtione ep̄oꝝ duoꝝ he
reticoꝝ ab imperatore qui & ipſe hereticus erat
exiliatus eſt·q̄ꝛ ſapientiā eius ſuſtinere non pote
rant·Quarto aūt anno exilij eius· iuſſit impera=
tor ut omnes ep̄i cōuenirent· & de veritate fidei
diſputarent·Reuerſuſq̄ꝫ ſauctus hilarius· petijt
ab imperatore ſibi dare licentiā loquendi· ſed illi
duo ep̄i nō ſuſtinentes fecundiā eius· obtinuerūt
ab imperatore ꝙ redire pictauī ꝯpelleret·Rede=
unte ergo pictauī·obuiauit quedaꝫ mulier flens
filiū ſuū ſine baptiſmo defunctuꝫ·cui⁹ p̄cibus &
lacrimis motus ſanctus hilarius eum ſuſcitauit·
Quodā tp̄e arriana hereſi per orbeꝫ furente·etiā
leo papa ut fert̄ h ac peſte depꝛauatus·fecit oīm
ep̄oꝝ ꝯciliū ꝯuocari·Venit & ſanctus hilari⁹·ꝗ=
uis tardius·armis tamen fidei munit⁹·Cūq̄ꝫ nū=
ciatū eſſet eum adeſſe p̄ foribus·papa veluti ſero
venienti·ſed magis catholico indignatus·mādа=
uit ſinodo·ut nullus ei aſſurgeret coep̄oꝝ· aut lo
cum ꝯceſſionis ei ānueret· Preſentatus ergo vir
dei ꝯcilio·reſidentes cū reuerentia ſalutauit·Cui
papa quaſi quē ignoraret inſultans·ſic reſpondiſ
ſe fert̄·Tu ergo es hilarius gallus·At ille nō ſum
hilarius gallus·ſed de gallia·ac ſi diceret·nō ſum
natione gallus·ſed de gallia preſul· Erat em̄ gen
te aquitanicus·pontificali aūt dignitate p̄emine=
bat gallis· Papa aūt animi ſtomachatōe ꝓmotus
ait· Et ſi tu hilarius de gallia· ego leo romane ſe=
dis apoſtolicus iudex· Tūc hilarius eius ꝑtinaceꝫ
ꝯtrouerſiā intelligens·reſpondit ei· ꝙ ſi leo.ſꝫ nō
de tribu iuda·& ſi iudicans reſides· ſed nō in ſe=
de maieſtatis·Mox ille ſpreta ſede·īmo ſedis dig
nitate·ſurrexit·multūq̄ꝫ p̄ſagum antiſtitē minanſ
exiuit dicens· Vide q̄ꝛ te reuertens ab his tumi=
dis ſermocinatōib⁹ humiliatū reſtituam·Et ſi in=
quit hilarius nō redieris·Tūc vir ſanct⁹ terre ſe
inſidere parās·dixiſſe ſupplex fert̄· Domini ē ter=
ra & plenitudo eius·Ad quā vocē ſtatim ip̄a tel
lus erūpens ſurſū excreuit·eiq̄ꝫ in medio reſiden
tiū ep̄oꝝ ſeſſū nec humiliorē p̄buit·Q̄ꝺ vniuerſ
& maxime catholicis ſtupentib⁹·deūq̄ꝫ ꝓ ſancti
merito collaudantib⁹·clamor attollit̄ apoſtolicū
repentino defeciſſe interitu·Sicq̄ꝫ ſinodus diſiun
git̄·& ep̄i om̄s cū reuerentia & laudib⁹ beati hi=
larij ad ꝓpria erroris capite ꝯtrito reuertuut̄·
¶ Actor·Miraculum hoc nō videt̄ habere ꝯſo=
nantiā cū veritate hiſtorie· Nulla em̄ hiſtoria di=
cit hoc tp̄e aliquē leonem apoſtolice ſedi p̄fuiſſe
Sed forte poſſet dici·ꝙ liberi⁹ qui ꝯſtantio & ce
teris fauebat hereticis ipſe alio noīe vocatus eſt
leo·Hūc em̄ ex ſupradictis ꝯſtat tp̄e hilarii in pa
patu ſediſſe·uel forſitan circa illud tempus· fuit
aliquis antipapa leo vocatus· ¶ ·XXIIII·
¶ De ſcriptis eiuſdem hilarii· ¶ Hieronimus
in cronicis·

Anno igit̄ ꝯſtantii·xix·hilarius pictauen
ſis ep̄us· factione ſaturnini arelatenſis
ep̄i·reliquorūq̄ꝫ qui cū eo erant arriano
rum· ante trienniuꝫ in phrigiam pulſus·libros de
noſtra religione ꝯpoſuit· ¶ Idem in libro de illu
ſtribus viris Aduerſus arrianos·xii·libros ꝯfecit
Et aliū librū de ſinodis·quē ad galliaꝝ ep̄os ſcri
pſit·& pſalmoꝝ ꝯmentarios·primum & ſcd̄m· in
quo op̄e imitatus origenem·nōnulla etiaꝫ de ſuo
addidit·Eſt eius & ad ꝯſtantiū libellus quē viuē
ti ꝯſtantinopolim porrexerat·Et ali⁹ in ꝯſtantiū
quē poſt mortem eius ſcripſit· Et liber aduerſus
valentē & vrſaciuꝫ·hiſtoriā arūninenſis & ſeleu=
cienſis ſinodi ꝯtinens· Et ad p̄fectuꝫ ſaluſtiū ſiue
contra dioſcoꝝ·& liber hymnoꝝ & miſteriorum
alius·Et ꝯmentarii in matheū·& tractatus in iob
quos de greco origenis ad ſenſum tranſtulit·Et
alius elegans libellus ꝯtra anxentiuꝫ· Et nōnulle
ad diuerſos epiſtole·Aiūt quidā ſcripſiſſe eum in
canticūcanticoꝝ·ſed a nobis hoc opus ignoratur.
mortuuſq̄ꝫ eſt pictauis· valentiano & valente re
gnantibus· ¶ ·XXV· ¶ De morte cōſtan
tij & ſucceſſione iuliani· ¶ Ex tripartita hiſtoria
libro quinto·

Interea vero ꝯſtantius veniens mopſo
crenis ·nimia ꝯtagione apoplexie paſſio
ne defunctus eſt·Cui ſucceſſit iulianus
ꝯſtantij filius· ¶ Hugo vbi ſupra·Nam ꝯſtanti⁹
qui bizantiū ſuo noīe ꝯſtantinopolim appellauit·
duos habuit ex eodem patre·ſed nō ex eadeꝫ ma
tre germanos.ſcꝫ dalmachiū et ꝯſtantiū·qui ꝯſtan
tius habuit duos filios·gallū & iulianū·Quoruꝫ
gallus modico tp̄e ſub ꝯſtantio auguſto ut dictū
eſt ceſar fuit· Iulianus vero primo quidem ſcolis
vacauit·ſed poſtmodū a ꝯſtantio auguſto gallia=
rum ceſar ꝯſtitutus fuit·qui etiā ſororem ſuā con
ſtantiam ei matrimonio iūxit· Ceſar itaq̄ꝫ factus
iulianus gallos mira celeritate vicit apud rhenū
& militibus ſuis gratus ab eis appellabat̄ augu=
ſtus· Quo noīe tumens iulianus ſpreto ꝯſtantio
ytaliam hiliricūq̄ꝫ ꝑuaſit·Q̄ꝺ audiens ꝯſtanti⁹ in
vrbe regia poſitus inſtructōne belli ꝑthici dereli
cta·ꝯtra illum venit·Sed in itinere defūctus eſt.
anno vite ſue·xlv°· Eo quoq̄ꝫ defuncto iulianus
ꝯſtantinopolim veniens factus eſt imperator·
Itaq̄ꝫ ꝯſtantus qui catholicos ꝑſecutus fuerat·
totum tp̄s imperij ſui ꝑtulit inquietum·
¶ ·XXVI· ¶ De imperio iuliani apoſta
te & eius pueritia· ¶ Hieronim⁹ in cronicis·

Igit̄ romanoꝝ·xxxvj·imperauit iulian⁹
Anno dn̄i·ccc·lxiiij·mundi vero quarti
milleſimo·ccc·xxvij· Imperauit aūt āno
vno & menſibus·viii°· ¶ Actor·Alibi tamē āno
tantur in regno eius anni tres.illis·viii°· menſib⁹
ꝓ anno ꝯputatis·vnde hic videt̄ fuiſſe viciū ſcri
ptoris·Deniq̄ꝫ beda in libro de temporibus dicit
eum regnaſſe ānis duob⁹ & menſib⁹·viii°· ¶ Ex
tripartita hiſtoria libro·vi·Hic iulianus olim di
ſcēs apd̄ ꝯſtantinopolim cū eſſet adoleſcēs ·peda
gogum habebat mardoniū.grāmaticū niclodem·
rethoreꝫ euboliū vero ſophiſtam tūc xp̄ianū Erat
quoq̄ꝫ iulian⁹ ab initio xp̄ianus·Cūq̄ꝫ in locutōe
ꝓficeret·fama ꝑ populuꝫ volitabat·q̄ꝛ romanam
etiā rempublicā gubernare poſſet· Q̄ꝺ cū latius

audiret̄· eſtuationes inouxit imperatori ꝯſtantio·
q̄obrem abſtulit eū ab vrbe roma· & miſit nicho
mediam· ꝓhibens ne cū libanio ſophiſta ꝯueniret
qui ibi morabat̄ paganus exiſtens· Iulianus ergo
libaniū audire nō audens· libris tantū eius vte-
bat̄· Tūc venit ad eū maximus ph̄us epheſius fa
ma eius ꝓtractus· quē poſtea valentinianꝰ quaſi
magū iuſſit occidi· Cuiꝰ religionē cepit iulianus
imitari· cū eius verba quaſi ph̄ophica ꝑguſtaſſet
Is etiā imperij cupidinem animo eiꝰ immiſcuerat
Cūqꝫ hec nō laterent aures imperatoris īter ſpē
metūqꝫ ꝯſtitutus· ſuſpitionem celari volens· qui
dudum integer fuit xp̄ianus· poſtea ꝓditor eſt ef
fectus· Tonſus monachicā ſimulabat vitā· & la-
tenter quidē exercebat̄ in ph̄ia· In manifeſto aūt
ſacros xp̄ianoꝝ legebat libros· Deniqꝫ in eccleſia
nichomedie lector eſt ꝯſtitutꝰ· & ſub hoc habitu
furorem declinauit imperatoris· Hoc equidē pre
timore faciebat· nequaꝙ̄ a ſpe recedens quā mēte
ꝯceperat· Dicebat aūt amicis ſuis felicia fore tp̄a
cū fieret imperator· Deinde factus ſuſpectus im
peratori diffugit· Quē celatū inueniens euſebia
vxor imperatoris· vix ꝑſuaſit imperatori ut nō oc
ciderer̄· ſed ad philoſophandū mitteret̄ athenas·
Quo veniens· querens vbiqꝫ vates· inuenit vnū
qui ei apparere fecit ſolēniter demones· Quos vi
dens iulianus ſignauit ſe· & ſtatim demones dif
fugerūt· Magus aūt culpauit eū qꝛ ſe ſignauerat
Cūqꝫ ille laudauerat virtutem crucis· ait magus
Ne putes o bone vir· qꝛ timuerūt ſignū hoc· ſed
potius abhominati receſſerūt· ſicqꝫ capiens miſe-
rum repleuit eum odio ſignaculi xp̄iani· Et voca
tus poſtea ab athenis· ꝯſtitutus eſt ceſar a ꝯſtātio
accepta ꝯiuge ꝯſtantia ſorore eius· & directꝰ eſt
in gallias ꝯtra barbaros· Ingreſſus ergo in aliquā
ciuitatem corona laurea quibus ſolent ornari ciui
tates inter colūnas pendens· rupto fune decidit
ſup caput eius· & eum aptiſſime coronauit· vicit
ergo regem barbaroꝝ· & auguſtus appellatꝰ eſt·
Cūqꝫ deeſſet corona imperialis. vnus ſigna portā
tium· torquem quem habebat in collo· capiti eius
circūpoſuit·

¶ ·XXVII· ¶ · De moribus eius· ¶ ·Vbi ſupra·

Volens aūt iulianus placere omnibꝰ· ca
tholicos quos ꝯſtantius exiliauerat re-
uocauit· Et paganis dedit licentiā ydo-
lis imolandi· expulit a palatio eunuchos. tonſores.
& cocos· Eunuchos· qꝛ vxor eius obierat· poſtꝙ̄
nō duxit aliā· Tonſores· qꝛ vnus ſufficit multis·
Cocos· qꝛ ſimplicibꝰ vtebat̄ cibis· Solus impera
tor a iulio ceſare in curia ſenatus recitauit ora-
tiones· ph̄os vndecūqꝫ ꝯgregabat· In oratōe quā
ſcripſit de ceſaribꝰ· cūctos ante ſe principes lace
rauit· Et hac motus arrogantia ꝯtra xp̄ianos ſcri
pſit in tercio libro ꝯtra xp̄ianos cū multa diſpen-
ſationis humane in xp̄o collegiſſet exempla dixit·
Hoꝝ igit̄ ſingula ſi nō habent aliquā ineffabilem
ꝯtemplationē· maxima de deo blaſphemia ſūt pla
ne· ¶ Gregorius nazanzenus in libro ꝯtra paga-
nos· Michi eñ mores iuliani ꝯperti ſunt· dū eum
clarius athenis ꝯgnouiſſe· faciebat me cautū in cō
ſtantia moꝝ· & exceſſus crebrior· vates eñ egre
gius eſt q̄ bene cōſiderat· nullū ſignū michi in eo
vniūſale videbat̄· ceruix rigida & īflexibil̄· hume
ri iactabiles. ocl̄i currētes huc illuc directi furio
ſe reſpicientes· pedes impatientes· nares ſpiran-
tes iniurias & ꝯtemptus· ſcemata riſibilia· & hoc
ip̄m ſꝑ habentia· riſus incontinens· & quaſi ſub-
bulliens· ꝯſenſus & negatio ſimul· operatio nulla
ratione ꝯſiſtens· interrogatio inordinata· reſpon-
ſio nulla ꝯgruentia ſibi ꝯueniens· hoc cū vidiſſem
repente dixi· O quale malū nutrit reſpublica ro-
manoꝝ· ¶ Ex tripartita hiſtoria· Habebat barbā
ꝓlixam tanꝙ̄ ph̄us· de qua anthiocheni ſic eū de-
ridebant· Tondeat̄ eiꝰ barba ut ad funes ꝓficiat
Et quoniā ſupſtitionis cauſa thauꝝ frequentius
ydolis imolabat· aurā & thauꝝ ſuo ſolido forma
ri p̄cepit· Dicebant ergo anthiocheni· Iſte thau-
rus ꝯuertit mundū· qui reciprocis iniurijs ſe vin
dicans· librū edidit aduerſus anthiochenos ſatis
lepidū & vrbanū· quē anthiochiciū nominauit·

¶ ·XXVIII· ¶ · De ſupſtitione illius. et ſeuicia in xp̄ianos· ¶ ·Vbi ſupra·

Quibuſdam aūt ſacrificijs & inuocationi
bus atqꝫ imolatione ſanguinū noſtꝝ ba-
ptiſma ſtudebat ablui. & eccleſiaſtice cō
feſſioni abrenūciari· fontes aque dafneos apd̄ an-
thiochiā ſacrificijs violauit· ut aquā bibentes eiꝰ
horrore potirent̄· Cūqꝫ etiā in publico venales ci
bos illo ſcelere ꝯtaminaſſet· ſpargebant̄ ex eis pa-
nes. & carnes. & poma. & olera· xp̄iani hoc vidē-
tes ingemiſcebant· Verūtamen iuxta p̄ceptū apo
ſtoli comedebant· omnia inquit q̄ in macello ven
dunt̄ comedite ꝛc̄· Iulianus quidē vultu mitē ſe
ſimulabat· porro laqueos quibꝰ innocentes deci-
peret inſtruebat· In publicis ymaginibꝰ iouē. mer
curium. & martem depingebat· Sicqꝫ latent̄ ſub-
ditos adorare deos faciebat· Paganos quoqꝫ fa
ciebat xp̄ianoꝝ officijs aſſueſcere· Et de hm̄oi ſcri
pſit arſacio pontifici galacie· monens ut ſacerdoſ
ad ſpectacula nō ꝓcedat· in tabernis non bibat·
rebus turpibꝰ nō interſit· xenodochia ꝑ ſinguloſ
ꝯſtituant ciuitates· ad qd̄ opꝰ ſingulis ānis iuſſit
ei dari· xxx· milia modios frumenti & ·lx̄· milia vi
ni ſextarios· Hoꝝ inquit quinta pars pauperibꝰ
templū obſeruantibꝰ debet expendi· Reliqua pe
regrinis indigentibuſqꝫ diſtribui· & ad hm̄oi col
lationes faciendas eſſe· & primitias frugū dijs of
ferendas· Qd̄ inquā omerus ꝓbat introducens
eumeniū talia facientem· Chriſtianis eū adeūtibꝰ
ꝙ nimis grauarent̄ tributis & exactionibꝰ. reſpō
dit· Veſtrū eſt ut patienter mala ſuſtineatis· hoc
eñ eſt p̄ceptū dei veſtri· In ceſarea philippi ſalua
toris ymaginem de muliere liberata a fluxu ſan
guinis ꝑ tactū fimbrie eius ereā depoſuit· ꝓ qua
ſuam ſtatuā ibi collocauit· Que igne de celo ca
dente circa pectus eius diuiſa eſt· & caput cum
ceruice vna ꝑte deiectū· reliqua ꝑs hactenus re
ſtitit· & fulminis indiciū reſeruauit· Eo aliquādo
ſacrificante· oſtenſum eſt ei in viſceribꝰ pecudis
ſignū crucis corona circūdatū· Qd̄ alijs interpre
tantibꝰ ſup crucifixi victoria· Ipſe reſpondit cru-
cifixum potius coartari· nec ei reliqui ſpaciū dila-
tandi· Placere volens iudeis ſicut & gentilibus·
p̄cepit eis ut templū ſuū reedificarent· Quibꝰ in
opere nichil ꝓficientibus. cū quidq̄d die facerent
nocte caderet. cū multorū periculo. & cū tribus
diebꝰ iam hoc factū eſſet· quarta die apparuit in
celo ſignū crucis ſplendidū· & iudeoꝝ veſteſ cru
cis ſignaculo ſunt implete· Eo ſacrificante apud
fortunā ꝯſtantinopoli maris· ep̄us calcedonenſis
ſenectute cecatus· qui manu alterius regebat̄ cū
apte appellauit apoſtatam· Cui dicente iuliano·
neqꝫ galileus deus tuus curare te pōt· reſpondit·

Deo gratias ꝙ te nõ video pietate nudatũ· Cle-
ricis noſtris om̃ia priuilegia et honores ſubtraxit
& leges ꝓ eis ſoluit·ipoſq; curie tradidit· A vgi-
nib⁹ & viduis q̃ ab eccleſijs paſcebãt· iuſſit exigi
ea que dudũ a publico accepiſſe videbant· Aufe-
rebat & ornamẽta eccleſiarũ·templa nr̃a deſtrue-
bat· & pecunias ad eoꝝ edificationes pri⁹ datas
iteꝝ exigebat· Ceſarienſib⁹ apud paleſtinã nimiſ
infeſtus erat·quia etiã eo regnante ſacellũ fortu-
ne qđ ſolũ remanſerat euerterat· & ideo poſſeſſio-
nes & pecunias eccleſiaꝝ illoꝝ·cũ verberib⁹ ex-
quirens·trecẽtas auri libras collegit ex eis· Om̃s
aũt clericos inter milites aggregari iuſſit prouin-
cie ſeruituros· ¶·XXIX· ¶· De lucife-
ro hereſiarcha· ¶· Hieronimus in cronicis·

EO tempore georgio ꝑ ſeditionẽ populi
incenſo·qui in locũ athanaſij fuerat or-
dinatus· Athanaſius alexandriã reuer-
tit· Euſebius quoq; vercellenſis· & lucifer calari-
tanus de exilio regrediunt· ¶ Rufinus·x·libro·
Lucifer aũt cũ exoraret ab euſebio·q² vterq; in
ꝑtibus vicinis egipto fuerat relegatus· ut ad vi-
dendũ athanaſiũ alexandriã ꝑgerẽt· ꝯmuniq; tra-
ctatu cũ his qui ſupfuerãt ſacerdotib⁹ de ſtatu
eccleſie decernerent· p̃ſenciã ſui abnegans· legatũ
ꝓ ſe diaconũ ſuũ mittit·atq; ipe intẽto animo an-
thiochiã ꝑgit & paulinũ epm ꝯſtituit· ꝓprijs diſ-
ſidentib⁹ adhuc ꝑtibus·ſed in vnũ reuocari poſ-
ſe ſperantib⁹ ſi ſibi talis eligeret epus erga quẽ
nõ vna plebs ſed vtraq; gauderet· Pergit euſe-
bius interea alexandriã· Ibiq; ꝯfeſſoꝝ ꝯcilio ꝯgre-
gato pauci numero·ſed fide integri & meritis mul-
ti decernũt ut orientis ꝓcuratio athanaſio· occi-
dẽtis euſebio ꝯmittat· Ibi & de ſpiritu ſancto ad-
dit plenior diſputatõ·ut eiuſdẽ ſubſtantie & dei-
tatis cui⁹ pater & filius etiã ipe ſpũſſanctus cre-
deret·nec quicꝙ prorſus in trinitate·aut creatuꝫ·
aut inferius poſteriuſ ue diceret· Sed & de diffe-
rentia ſubſtantiaꝝ ac ſubſiſtentiaꝝ ſermo eis per
ſcripturaꝫ motus eſt·qđ greci vſias & apoſtaſes
vocant· Subſtantia nãq; ipam rei alicui⁹ naturaꝫ
rationemq; qua ꝯſtat ſignificat·ſubſiſtentia vero
vniuſcuiuſq; perſone hocipm ꝙ extat & ſubſiſtit
oſtendit· Et ideo ꝓpter hereſim ſabellij tres eſſe
ſubſiſtentias ꝯfitendas· De incarnatõe quoq; dñi
in illo ꝯcilio ꝯp̃henſum eſt· ꝙ corpus qđ ſuſcepit
dñs·neq; ſine ſenſu·neq; ſine anima ſuſceptuꝫ ſit·
Euſebius aũt cũ rediſſet anthiochiã· & inueniſſꝫ
ibi a lucifero ordinatũ epm ꝯtra pollicitationem
ſuam·pudore ſimul & indignatione ꝯpulſus ab-
ſceſſit·neutri parti ꝯmunionẽ ſuã relaxans·q² di-
grediens inde ꝓmiſerat ſe acturuꝫ in ꝯcilio·ut is
ei ordinaret epus·a quo ꝑs neutra deſiſteret· In-
terim lucifer iniuriam dolens· ꝙ epm a ſe ordina-
tũ euſebius nõ recepiſſet·nec ipe recipere cogitat
alexandrini decreta ꝯcilij· ſed ꝯſtringebat legati
ſui vinculo·qui i ꝯcilio ipius auctoritate ſubſcri-
pſerat· Elegitq; ut legato ſuo recepto erga cete-
ros ſententiã ſuã diſparem·ſed ſibi placitã cuſto-
diret·ita regreſſus ad ſardinie partes·ſiue q² cita
morte p̃uentus·tp̃us ſententie mutande non ha-
buit·etem̃ temere cepta corrigi ſpacio ſolẽt· ſiue
hoc animo immobiliter tenens obijt· Veꝝ ex ipo
interim luciferianoꝝ ſciſma ſũpſit exordiũ· Euſe-
bius vero circũiens orientem atq; ytaliam medici
pariter & ſacerdotes fungebatur officio·ſingulas
quaſq; eccleſias abiurata infidelitate·ad ſanitatẽ
recte fidei reuocabat·maxime ꝙ hilarium iam de
exilio regreſſum & in ytaliam poſituꝫ· hec eadem
erga inſtaurandas eccleſias·fidẽq; patrũ recupe-
randã reppꝑit molientẽ·niſi ꝙ hilari⁹ vir natura
leuis & placidus·ſimulq; eruditus·& ad ꝑſuadẽ-
dum ꝯmodiſſimus rem diligentius et aptius ꝓcu-
rabat· Qui etiã libros de fide nobilit ſcriptos edi-
dit· Quib⁹ & hereticoꝝ verſutias·& noſtroꝝ de-
ceptiones & male credulã ſimplicitatem diligen-
ter expoſuit· Ita duo iſti viri velut magnifica q̃-
dam mundi lumina·yliricum·ytaliã·galliaſq; ſuo
ſplendore radiarũt· vt omnes etiam de abſcondi-
tis angulis & obſtrictis hereticoꝝ tenebre fuga-
rentur· ¶·XXX· ¶· De impijs legib⁹ iu-
liani & de ꝑſecutione athanaſij· ¶ Vbi ſup·

SEd iulian⁹ poſtꝙ ad orienteꝫ ꝑſas bello
pulſaturus aduenit· & publica quã p̃uſ
occultauerat erga ydoloꝝ culturã ferri
cepit iſania·callidior ceteris ꝑſecutor·nõ vi neq;
tormentis·ſed premijs·honorib⁹·blandicijs·ꝑſua-
ſionibus·maiorem pene populi ꝑtem·ꝙ ſi atroci-
ter pulſaſſet eliſit· ¶· Tripartita hiſtoria· Tunc
etiã ꝯtra pietatem leges poſuit· Et primũ quideꝫ
galileoꝝ filijs·ſic em̃ cultores xp̃i nominabat·poe-
tarum & rethoꝝ ac philoſophorũ legere diſcipli-
nas iterdixit· ꝓprijs em̃ inqt penis ſcđm ꝓuerbiũ
vulneramur· Naꝫ ex noſtris armati ꝯſcriptionib⁹
ꝯtra nos bella ſuſcipiũt· Aliã quoq; legeꝫ poſuit
galileos p̃cipiens militijs expelli· ¶· Hieronim⁹
in cronicis· Proherefius aũt ſophiſta athenienſis
lege data ne xp̃iani liberaliũ artiũ doctores eſſẽt·
cũ ſibi ſpecialiter iulianus ꝯcederet ut xp̃ian⁹ do-
ceret·ſponte ſcolã dimiſit· ¶ Rufinus vbi ſupra
Itaq; iulianus ludos literaruꝫ illis ſolis qui deos
deaſq; venerarent patere decreuit· Militie cingu-
lum nõ dari niſi imolantibus iubet·ꝓcurationem
ꝓuinciarũ iuriſq; dicendi xp̃ianis ſtatuit non de-
bere ꝯmitti·vtpote quib⁹ etiam lex ꝓpria gladio
vti vetuiſſet· Et ꝓficiebat quottidie in hm̃oi legi-
bus exquirendis· Quibus & ſi quid verſutũ vel
callidũ·tamen ꝙ minus videret crudele diſcerne-
ret· Sed nõ erga athanaſiũ ficte p̃hie tenere yma-
ginem potuit· Etem̃ cuꝫ velut tetri ſerpentes de
cauernis terre ebullientes ad euꝫ ꝓceſſiſſent·ma-
goꝝ p̃hoꝝ aruſpicum augurũq; manuſ ꝓphana
omnes pariter allegant·nichil ſuis artib⁹ ſucceſ-
ſurum niſi prius athanaſiuꝫ velut hoꝝ omniũ ob-
ſtaculũ ſuſtuliſſent· Iteꝝ mittit exercitus· iteruꝫ
duces·iteꝝ oppugnat eccleſia· Cunq; cũ meſti &
flentes populi circunſtarent· ꝓphetico apud eos
vſus ſermone ꝓhibet· Nolite inquit o filij pertur-
bari·q² nubecula eſt & cito ꝑtranſit· Cũq; diſceſ-
ſiſſet· & naui ꝑ niluꝫ fluuiuꝫ iter ageret·comes q̃
ad hocipm miſſus fuerat·cognito eius itinere· in-
ſtanter eum inſequi cepit·& cũ forte applicuiſſet
athanaſij nauicula ad quendã locum·ꝯperit a p̃te-
reuntib⁹ poſt tergũ eſſe ꝑcuſſoreꝫ ſuũ·& iãiamq;
vbi ꝓſpiceret imminere·ꝯterriti om̃es qui ſimul ad-
erant ſocii·heremũ ſuadebant ad fuge p̃ſidiuꝫ pe-
tendã· Tũ ille· Nolite iquit o filii deterreri· eam⁹
magis in occurſum percuſſori noſtro·ut ſciant q²
longe maior eſt qui nos defendit·ꝙ qui nos perſe-
quit· & ꝯuerſa nauicula·iter agere obuius ei qui
ſe inſectabat aggreſſus eſt·ille qui nullo genere
ſuſpicari poſſet in occurſum ſibi venire queꝫ que-
reret·tanꝙ p̃tereũtes aliquos interrogari iubet
vbi audiſſent eſſe athanaſiũ· Cũq; reſpondiſſent

ſe vidiſſe eũ nõ longe euntez tota celeritate ꝑtrã
ſiens· ꝓperat inuanũ· feſtinans capere quem ante
oculos videre nõ potuit· Ille vero dei ṽtute etiã
munitus alexandriam rediJt· ibiqꝫ tuto latebras
vſqꝫquo ꝑſecutio ceſſaret exegit. ¶ ·XXXI·

¶ De ſepulcro babille martiris & theodori ſup=
plicijs· ¶ Vbi ſupra·

Edit & aliud iulianꝰ vecordie ſue ac le
uitatis indicium· Nam cũ dafnis in ſub=
urbano anthiochie iuxta fontẽ caſtalliũ
libaret appollini· & nulla ex his que q̃rebat reſpon
ſa ſuſciperet· cauſaſqꝫ ſilentij ꝑcunctaretᷣ a ſacer=
dotibꝰ demonis· aiũt babille martiris ſepulcrum
ꝓpe aſſiſtere· & ideo reſponſa nõ reddi· Tũ ille
venire galileos· hoc eñ nomine noſtros appellare
ſolitus erat· & auferre ſepulcrum martiris iubet·
Igitᷣ ecleſia vniuerſa ɔueniens mulieres & viri·
iuueneſqꝫ & virgines· immenſa exultatione ſuc=
cincti· trahebant longo agmine archam martiris
pſallentes ſũmis clamoribꝰ & cũ exultationibus
dicentes· Cõfundantᷣ omnes qui adorant ſculpti
lia· & qui gloriantᷣ in ſimulacris ſuis· Hec in auri=
bus ꝓphani principis ꝑ ſexmilia paſſuũ· tanta ex=
ultatione pſallebat omnis ecleſia· ut celũ clamo=
ribus reſultaret· Vnde ille in tantã iracundie ra=
biem deductus eſt· ut altera die ɔphendere xpia
nos paſſim & trudi iuberet in carcerem· ac penis
& cruciatibꝰ affici· Qḋ ſaluſtius p̃fectus eiuſ nõ
ꝓbans· licet eſſet gentilis· tamen iuſſus exequitᷣ·
Et dephenſum vnũ quendã adoleſcentẽ· qui ꝑus
occurrit theodoꝝ noĩe· a ꝑma luce vſqꝫ ad horaꝫ
decimã tanta crudelitate· & tot mutatis carnifici
bus torſit· ut nulla etas ſimile factuꝫ meminerit·
Cũ tamen ille in eculeo ſublimis· & hincinde la=
teribus inſtante tortore· nichil aliud faceret· niſi
vultu ſecuro & leto pſalmũ quẽ pridie omnis ec=
cleſia cecinerat iteraret· Cũqꝫ ſe omĩ expenſa cru=
delitate· ſaluſtius nichil egiſſe ꝑſpiceret· recepto
in carcerẽ iuuenem abiſſe ferẽ ad imperatoreꝫ· &
quid egerit nũciaſſe ac monuiſſe· nẽ tale aliq̃d tẽ=
ptare decetero vellet· Alioquin & illis gloriaꝫ· &
ſibi ignominiam quereret· Hũc theodoꝝ ipi poſt
modũ apud anthiochiã vidimus· Et cũ require=
remus ab eo· ſi ſenſum doloris habuiſſet ex inte=
gro· dicebat· dolores ſe quidẽ paꝝ ſenſiſſe· aſtitiſ=
ſe aũt quendaꝫ iuuenem· qui ſudanti ſibi lintheo
cãdidiſſimo ſudores abſtergeret· & aquã frigidaꝫ
frequentᷣ infũderet· & ita ſeſe delectatũ· ut tunc
meſtior factus ſit quãdo deponi de eculeo iuſſus
eſt· ¶ Triptita hiſtoria· Cũ ergo iulianus ut di=
ctum eſt peteret reſponſa apud pithũ dafneũ de
ꝑthici belli victoria· demõ accuſare cepit vicini=
tatem corporis babille martiris q̃ſtatim iuſſit au
ferri· Quo facto· fulmen celitus miſſum omne tẽ=
plum incendit· ipm̃ appollinis ſimulacrũ aureum
& deauratũ redegit in puluerẽ· ¶ ·XXXII·

¶ De malis factis ſub iuliano & reliquijs ba=
ptiſte· ¶ Vbi ſupra·

Vbentᷣ ergo vaſa eccleſiarum ſacra· fiſci
erario deputari· Iulianus aũt auũculus
huiꝰ iuliani· cũ pallia deo dicata anthio
chie in vnũ collegiſſet· ꝓijciens ea in terra· ɔtume
lioſe etiã ſupꝑ ea ſedit· moxqꝫ verenda eius & loca
femoribꝰ circũpoſita· tanta putredine ꝑcuſſa ſũt·
ut vermes crearent· qua paſſione vſqꝫ ad morteꝫ
nõ caruit· Heliopolite aũt qꝛ ſꝫm ſuas antiquas le
ges· virgines eoꝝ nõ fornicabantᷣ anteq̃ nuberẽt
virgines ſacras ĩſolitas populo videri nudas ſta
re in theatro cogebant· Quas primũ illudentes·
poſtea totunderunt· nouiſſime per mediũ ſectas
porcos ut eas comederent ꝓuocabant· In aſcolo
na & gaza· pagani diuidentes vteros virginũ· &
ordeo cumulantes porcis apponebant· In ſebaſtia
iohãnis baptiſte ſepulcrum aperuerũt· oſſa igni
tradiderunt· puluerem diſperſerunt· ¶ Beda de
temporibꝰ· Sed dei ꝓuidentia affuerũt quidam
de hieroſolimis monachi mixti colligentibꝰ quiqꝫ
ad patrem ſuũ philippũ que auferre poterãt ꝑtu=
lere· Ille vero ducẽs ſupꝑ ſe tantũ theſauꝝ ꝓprijs
ſeruare vigilijs· ad maximũ tunc pontificem atha
naſium ꝑ iulianũ dyaconuꝫ ſuuꝫ miſit· que ille ſu=
ſcepta paucis arbitris ſub cauato ſacrarij pariete
incluſa ꝓphetico ſpiritu ꝓfutura· generationi po
ſtere ɔſeruauit· cuiꝰ p̃ſagium ſub theodoſio prin
cipe ꝑ theophilũ eiuſdem vrbis epm̃ ɔpletum eſt
Qui deſtructo ſerapidis templo· ſancti iohãnis
ibidem cõſecrauit eccleſiam· ¶ Theodoricus· In
heliopoli ciuitate phenicis pagani ſecantes ven=
trem ſirilli dyaconi etiã ex eius iecore comederũt
Quo ſcelere quicũqꝫ ꝑticipati ſũt· caruerũt den=
tibus· & elingues facti ſũt· qꝛ lingue eorũ putre
facte defluxerũt· viſum etiã ꝑdiderũt· In emiſſa
ciuitate ꝓpe p̃fatam heliopolim eccleſiaꝫ nuꝑ deo
ɔſecratam dyoniſio guinũdi· id eſt· muliebri dica
runt· ſimulacrũ illic ſtatuentes androgeũ· ¶ So
zomenus· Interea dũ gazei hilarionẽ monachũ q̃re
rent· fugit in ciciliam vbi ligna de montibus colli
gens· & in ciuitate vendens tranſigebat vitam·
Cũqꝫ eius virtus ibi patefacta fuiſſet ꝑ demoneſ
venit in dalmacias· vbi etiã mare qḋ quedaꝫ loca
occupauerat orando repulit· Nouiſſime vero duꝫ
nauigaret in ciprũ· inuitatꝰ ab epõ paphi dilexit
locum· & circa prediũ caribdim appellatã ꝓbatus
eſt· ¶ Theodoricus· Apud anthiochiam ſublate
ſunt ianue maioris eccleſie· Ingredientibus ergo
iuliano p̃fecto orientis· & quondã xpianus felice
p̃poſito theſauroꝝ regaliũ· & helpidio comite re
rum priuataꝝ· iulianus p̃fectus ɔtra ſacrũ altare
mixit· Felix aũt videns vaſa p̃cioſiſſima que ɔſtã=
tinus & ɔſtantius frequentᷣ obtulerãt· Ecce inq̃t
in quibꝰ vaſis marie filio miniſtratur· Nec multo
poſt iulianus viſceribus putrefactis interijt· ſter
cora emittẽs nõ inferius ſed ſuperius· Quẽ vehe
mentᷣ increpabat vxor ſua xpianiſſima· Rogabat
ergo imperatorẽ· ut eccleſia quibꝰ fuerat ſublata
redderetᷣ· Sed nõ flectens imperatoreꝫ mortuus
eſt· Felix autẽ fundẽs ſanguinem ex ore die ac no
cte· veniſqꝫ corporis vndiqꝫ vacuatis· celeriter ẽ
extinctus· Valentinianꝰ etiã tũc millenarius· po
ſtea imperator· ꝑcuſſit vnũ de miſtris templi for
tune pugno· qui aſꝑgendo quaſi purgabãt ingre
dientes in templũ· Cũ vidiſſet aque guttã in pal=
lio ſuo dicens ſe illa purgatõe inquinatũ· ob quã
rem ſtatim miſſus eſt in exiliũ· ¶ ·XXXIII·

¶ De paſſione ſancti gallicani· ¶ Ex geſtis eiꝰ·

Vb hoc iuliano paſſus eſt ſanctus galli
canus· qui olim magiſter militie ɔſtantini
ab eodeꝫ valde dilectus· filiam eius con
ſtantiã ſibi poſcebat vxorẽ· Tũc cõſtantinus val
de ɔtriſtatus eſt· videns eum paganuꝫ & filiã ſuã
virginitatis habere ꝓpoſitũ· Tũc ait cõſtantia pa
tri ſuo ne de deo diffideret· Sed ſi gallicanꝰ ꝓpe=
raret ɔtra ſcitas ad ꝑliũ qḋ vrgebat· ſecurus ei ſe
redeunti victori de prelio ſponſã daret· Iohãnes

quoqꝫ & paulus primicerij cōſtantie cū gallicano ꝑrexerūt ad bellum· & due filie gallicani artica & archemia cū cōſtantia remāſerūt· Gallicanꝰ itaqꝫ victor rediit· & ab omnibꝰ gratanter acceptus· ad eccleſiam apoſtolorū redditurus gratias ꝓperauit· Qd̓ videns ꝯſtantinus obſtupuit· & querēti cur hoc feciſſet· gallicanꝰ reſpondit· Cuꝫ eſſem in prelio· & deficientibꝰ noſtris quid agerē ignorarem· paulꝰ & iohānes dixerūt michi· ꝙ victoriam obtinerem ſi votū facerem deo celi· Qd̓ ſtatim ut feci· apparuit michi quidā iuuenis & ferēs crucem in humero dixit michi· ſume gladiū tuum & ſequere me· Tūc affuerūt michi duo armati milites· qui me vtroqꝫ latere ꝯfirmātes duxerūt per medios hoſtes ad regem ipoꝝ· Quē cum duobus filijs eius vinctos ab eis accepi· & nullū prorſus occidi. nec feci. nec iuſſi· Me vero xp̄ianuꝫ deuoui. & etiā a coniugio abſtinere ꝓpoſui. Gaudētibꝰ ergo cūctis· due filie eius iam ꝑ cōſtantiā ꝯuerſe· cum ipa in virginitate ꝑmanſerūt· Ipē vero inde receedens ad vrbem oſtienſem · monaſteriū edificauit & ibi peregrinis & pauperibꝰ manu ꝓpria miniſtrauit· Rogatus vero ut ibi eſſet ep̄us· noluit· ſꝫ ipē qui ordinaret elegit· Tantaqꝫ ibi miracula faciebat· ꝙ ex ſolo viſu de obſeſſis corporibꝰ demoīa effugabat· Habebat aūt q̈ttuor caſas in quibus ſuſtentacula pauperꝝ reponebat· quas deꝰ ita cuſtodiebat· ꝙ quicūqꝫ malicioſe. uel cauſa tollendi aliquid intrabat· ſtatim aut demoniacꝰ. aut leproſus fiebat· Tūc interrogata demoīa reſpondebāt ꝙ niſi gallicanꝰ ſacrificaret. morbus iſte oīs reddituū exactores inuaderet· Sꝫ qꝛ tantū virū nullus de hoc ꝯuenire audebat· mandauit ei iulianus imperator· ut aut inde diſcederet aut ydolis īmolaret· Qui ſtatiꝫ relictiſ omnibꝰ alexandriā petijt. & ibi ſanctis ꝑ annū ꝯtinuū iūctꝰ fuit· Inde etiā receſſit in heremū· vbi cū ſacrificare cōtemneret· decollatus migrauit ad dn̄m· hilarinꝰ aūt q̇ quondam gallicanū in oſtienſi vrbe ſuſceperat· cuꝫ cogeret a ꝑſecutoribꝰ fidei xp̄iane ſacrificaē nollet fuſtibꝰ ceſus martiriū ſūpſit· Cuiꝰ corpus venerabiliter xp̄iani ſepelierūt· Huiꝰ paſſio in oſtia celebraē· xvij· kl̓· auguſti·

¶ ·XXXIIII·

¶ Paſſio ſāctī iohānis & pauli· ¶ Ex geſtis eoꝝ

IVlianus aūt imperator audiens ꝙ iohānes & paulus· de rebꝰ ſuis pauperes ſuſtentarent· mādauit eis· ꝙ ſicut ꝯſtantino· ita ſibi adherere deberent· At illi dixerūt· Dū glorioſi imperatores ꝯſtantinꝰ & filij eiꝰ ꝯſtans & ꝯſtantius ſe eſſe ſeruos xp̄i gloriabantur· nos xp̄iani famulabamur eis· Tibi vero qꝛ religionē plenā virtutibꝰ reliquiſti· obedire ꝯtemnimuſ· & a te nos omnino ſubtraximꝰ· quibꝰ ille remandauit· Ego clericatū in eccleſia tenui· & ſi voluiſſem ad primū gradū eccleſie ꝑueniſſem· Sꝫ cōſiderans vanū eſſe inertiam ſectari & ociū· militie animuꝫ tradidi· & dijs ſacrificans· ita egi ut ad imperiuꝫ ꝑuenirem· Vnde vos regia aula nutriti· nō debetis deeſſe a latere meo· ut ꝑ̇mos vos habeā in palatio meo· Qꝫ ſi me ꝯtemnitis· agā ut non ꝯtemni debeam· At illi reſponderūt· Deū tibi ꝓponētes· nō timemus poᷓere amiciciā hominis mortalis· ne inimicicias incurramꝰ eterni dei· Ad hoc iulianꝰ Si intra· x· dies vltro ad me venire ꝯtempſeritis. coacti poſt hoc facietis· qd̓ ſponte facere nō curatis· Qui dixerūt. hodie ꝑfice qd̓ poſt· x· dies facturus es· Iulianꝰ dixit· Putatis ꝙ vos martires faciant ſibi xp̄iani· Si qd̓ dico nō feceritis· puniā vos nō ut martires· ſed ut publicos hoſtes· Cum ergo ꝑ· x· dies omnia pauperibuꝰ erogaſſent· die vndecima hora cene venit ad eos terencianus· & cū ſacrificare nollent· fecit foueā in domo illorū· & ibi decollatos abſcondit· diuulgans ꝙ iuſſu ceſaris in exiliū miſſi eſſent· Statim iulianꝰ in bello ꝑſarꝝ occiſus ē· Cui cū iouinianꝰ ſucceſſiſſet· apte ſūt eccleſie· & cepit religio xp̄iana gaudere· Demones aūt ex obſeſſis corporibꝰ intra domū ſanctoꝝ eijciebanē· ꝯfitentes paſſionē eoꝝ. ita ut & filius terrenciani in domo illa clamaret· ꝙ a ſanctis martiribꝰ vreret· Qd̓ videns terencianꝰ ad fidem ꝯuerſus eſt· & filius eius a demone mūdatus eſt· Refert aūt beatus greġ· in omel̓· euāgelij Si quis vult poſt me venire· qd̓ quedā matrona valde religioſa ad eccleſiā hoꝝ martiꝝ crebro veniebat· Quadā die cū ex more ad orandū veniſſet. egrediens duos peregrinos inuenit· & eis elemoſinam dari iuſſit· Sed priuſꝙ eius diſpenſator eis ad largiendū elemoſinam appropinquaſſet· Aſtiterūt ei vicinius & dixerūt· Tu modo nos viſitas: nos te in die iudicij requiremꝰ· & quidqͩ poterimus preſtabimꝰ tibi· & hoc dicto diſparuerūt·

¶ ·XXXV· ¶ De ſancto donato arethino epiſcopo· ¶ Ex geſtis eius·

SVb eodē imperatore paſſus eſt ſanctꝰ donatus arethinus ep̄us· Qui quondaꝫ rome clericus· in titulo paſtoris nutritꝰ a pigmenio preſbitero eruditus eſt omni mundana ſapientia cū iuliano imꝑatore· diuina doctrina manſuetus & humilis lector· Poſtꝙ autē iulianus imperiuꝫ ſūpſit· patrem & matreꝫ donati gladio iuſſit occidi· Donatꝰ vero fugit in opiduꝫ arethinū· & ſuſcepit eū quidā hilarinus noīe monachus cū gaudio· & cepit cū eo habitare oībꝰ diebꝰ· Diuqꝫ dn̄o in abſtinentia ſeruiuit· multiqꝫ egrotantes ad eos veniebant· & eoꝝ orationibuſ ſalui redibant· Erat ibi ep̄us ciuitatis ſatirus nomine· qui ſanctū donatū dyaconem ꝯſecrauit· Et poſtmodū etiā eidem benedictionē ꝑ̄sbiterij ꝯtulit· In illis diebus erat vir quidaꝫ noīe euſtaſius correptor tuſcie & exactor fiſci· & dum ageret municipalia ſuꝑuenit bellum qd̓ exagitabat ꝓuinciam· Vxor vero eius nomine eufroſina· dū vidiſſet hoſtem ꝑ̄uenire & ꝯmoueri. tulit pecuniā publicam & abſcondit eā· & in hac tribulatōne ꝑ̄uenta eſt morte Reuerſus aūt vir eius iam tp̄e pacis inuenit vxorem ſuā eufroſinam mortuaꝫ· & cepit pecuniā fiſci querere· & cum nō inueniret· ꝯpellebaē a principibꝰ ut traderet ad ſupplicia cū filijs ſuis· Qua cauſa venerūt ad ſanctū donatū ꝑ̄sbiterū qui dixit ad euſtaſiuꝫ· oſtende michi ſepulturam vxoris tue· Et dū veniſſet ad locū euſtaſius· miſit ſe donatus in faciem ſuā ſuꝑ ſepulcri locuꝫ orans dn̄m omnipotentē· et voce clara dixit· Eufroſina per ſpiritū ſanctū te adiuro ut dicas quid feciſti· aut vbi poſuiſti pecuniā· pro qua vir tuꝰ torqueē· Et facta eſt vox de ſepulcro dicens· In ingreſſu domus mee eam fodi· Eadē hora acceſſerūt ad locum vbi dixerat et foderūt· et inuenerūt pecuniā cū gaudio· et liberatus eſt a calūnia euſtaſius· et ceperūt omnes gaudere in oratione et fiducia beati donati· Poſt obitum beati ſatiri· donatus in ep̄m electus eſt· et licet renitens promotus· Cum autē quadā die miſſam celebraſſet· et dyaconus ſanguinē dn̄i populo traderet· Ideꝫ

dyaconus a paganis impulſus cecidit·et calicem ſāctuʒ fregit·Vn̄ ipſe valde cū populo triſtis fuit. ſed ci⁹ triſticiā ſcūs donatus ilico releuauit·Naʒ fragmēta calicis ſuſcepit·& facta oratōe ī formā p̄ſtinā reſtaurauit·Quo ſigno ꝑcuſſi pagani fere lxxx·baptizati ſūt· Poſt hoc q̄dracian⁹ auguſtal' ipſm cū hilarino ſibi p̄ſentari fecit·& vt dijs imolarent p̄cepit·Cui donat⁹ ait·Sacrificēt dijs tuis miſeri·qui nō credūt xp̄m filiū dei· Tūc iratus q̄dracianus·iuſſit ut os eius cū lapidibus tūderet̄· Qui cū diu cederet̄· in ꝯſpectu hilarini ſup̄dicti monachi donatus ep̄us dixit·Ego ſemꝑ hoc optaui·Deinde iuſſit hilarinuʒ expoliari·& extendi in pauimento & fuſtibus cedi· Qui cū cederet̄ emiſit ſpirituʒ·Hoc videns quadracian⁹ ꝯfuſus eſt· & iuſſit donatū ep̄m in cuſtodia retrudi·

¶·XXXVI· ¶·De quibuſdam eius miraculis & tranſitu·

EOdem tēpore ceperūt ad eū multi xp̄iani venire egrotantes· ut a languoribus ſuis curarent̄·quos xp̄i nomīe inuocato curabat·Inter hec nāq; erat poſſeſſio ſub territorio ciuitatis curie·ſecus quā erat tranſitus publicus·in ipſo erat fons aque tam noxius·ut ſi quis ex eo biberet.ſtatī moreret̄·qd̄ audiens homo dei donatus· a vinculis quadraciani iam abſolutus· ꝯuocatis ad ſe clericis·accepto ſancto euangelio & cruce·vectus aſino.intrepidus ꝓceſſit ad locū aque·Vnde exiens draco immanis cū ingenti impetu in occurſum eius venit·caudaq; pedes īuoluit aſinuli·Reliquoq; ſe contra donatū erexit voluie·quē donatus facta oratione ad dn̄m·vno feriens verbere flagelli extinxit·Tunc ꝯuenit ꝑplus in vnū·& ſtruem lignoꝝ ingentē ꝯpoſitam ſuper īmenſaʒ beſtiā ſub accēſo igne flama ꝯſūpſit·Verꝝ nimio labore defectus populus cepit ſitis ardore fatigari·& tamen nō audebant adhuc ſuſpecti fōtis poculuʒ appetere·Approximās aūt fonti homo dei donatus·facta oratione.orariū ſuū plicans in circulo in terraʒ poſuit·Ipſeq; ad turbas rediens puero ſuo dixit·Accipe ſitulam & vade ad locuʒ vbi vidiſti me ſtare orantem & hauriens affer aq̄· Quo facto.gratias agens dn̄o· benedicēs bibit· & omnib⁹ circūſtantib⁹ dedit·Eo tp̄e filia theodoſij potentiſſimi pagani a demonio vexabat̄·qui donatū ꝑ legatos ad ſe vocatū letus ſuſcepit·Introeūte aūt ſancto.demon exclamauit· parce donate quid me ꝑſequeris·Cui ille· Exi immūde ſpirit⁹ ab illa·At ille· Da michi inquit tranſitū,quomodo exiam.aut quo vadam·Video em̄ ſignum crucis in te.ex qua ignis ꝯtra me exit·Cui ſanct⁹ Ecce habes tranſitū·vade ad locū tuū· id eſt·ad heremū vnde veniſti·nichilq; noceas homini·Exeunte aūt demone·ꝯmota eſt tota dom⁹.& ianue ꝯcuſſe ſūt·Interea mortuus quidam efferebat̄·& homo quidā habens in manu cirographū tenebat funus dicens debere ſibi ab ipſo ſolidos·cc· & nō ꝑmittebat ſepelire euʒ· Eratq; in circuitu turbe fremitus multus·Quidā autē viri eminus agnoſcentes eū·ꝯſiliū dederūt vxori illi⁹ defuncti dicentes·Curre interpella iſtū hominē dei·Que ꝓcidens ad pedes eius· ait.fac in me miſericordiam q2 vidua ſum·& geminis circūdata ſū malis·Virū ꝑdidi·& ſepelire mortuum nō ꝑmittor·Dixit aūt vir meus q2 ꝯpleuit illi ipſaʒ pecuniā·& remāſit eius cirographus apud eū·Tūc iungens ſe homo dei ad feretrū.& defūcti manū tangens·eūq; vocās dixit·Surge & vide quid agas cū hoīe iſto qui nō ꝑmittit te ſepeliri·Qui reſidens ꝯſutauit eū de ꝯpleto debito·& accipiens cirographū ſuū ſedens in feretro ſcidit illud·Aſpiciens aūt ī hominem dei dixit ei· Iube ergo me dormire iterū· Dixit ei ſanctus donatus·vade fili in requiē· Tāta deniq; ſiccitas obtinuit terraʒ·ut viriditas arboꝝ & herbaꝝ omnino deſolaret̄·& popul⁹ fame cruciaret̄· Exiens igit̄ homo dei extra ciuitatem· orauit dn̄m ihēſū xp̄m·& ſtatī venit nebula aquoſa·& effuſi ſunt celitus tanti imbres· ut regiones inundarent·Cui⁹ facti gaudio popul⁹ recreat⁹ eſt·Cūq; ſanctus dei leuib⁹ eſſet veſtib⁹ indutuſ ita ſiccis veſtimentis rediijt· ut ſuꝑ eum nec veſtigiū pluuie haberet̄·Audiens itaq; q̄dracian⁹ quāta mirabilia xp̄us ꝑ eum oſtendiſſet·iterum miſit eum in cuſtodia·nec multo poſt fecit eum capite trūcari·Cui⁹ corpus a fidelib⁹ ſepultū eſt iuxta ſepulcruʒ ſancti hilarini ꝓpe muros ciuitatis arethine·vbi ꝑ eos dn̄s multas virtutes operat⁹ eſt ad laudeʒ ſui nominis·

¶·XXXVII·

¶·De paſſione ſancti gordiani & epimachi·

¶·Ex geſtis eorum·

CVm aūt iulian⁹ ꝑſequeret̄ xp̄ianos· gordian⁹ eius vicarius p̄cepto eius ſanctū ianuariū preſbiteꝝ volebat ꝯpellere ad ſacrificandū·ſed tandē ꝑ p̄dicationē ipſi⁹ ianuarij ꝯuerſus· ꝑrexit flens ad vxorem ſuā nomine marinā·& ſimul corā ſancto ianuario ꝓſtrati baptiſmū petebant·Ad hoc ſanctus ianuarius reſpōdit·Videte ſi bene creditis· & ne quid in abſconditis teneatis·Marina reſpondit· vnā ymaginem iouis habem⁹ repoſitam qua dei martires torq̄bant̄·& ſic ducens eū in thalamū ſuū oſtendit ei ſimulacrum·Qd̄ ſanctus ianuari⁹ apprehendens igne ꝯflauit·& in cloacam ꝓiecit.& ſic baptizauit gordianū cū vxore.& cū alijs·liij·Poſt dies·xiiij· iuſſit iulian⁹ imperator clementiano ut videret ſi ianuarius ydolis ꝯſenſiſſet·qd̄ ſi nō feciſſet.ceſ⁹ fuſtibus interiret·Videns ergo clementian⁹ etiā gordianū ꝑ eum ꝯuerſuʒ·cucurrit hec nūciare iuliano·Qui iratus iuſſit ianuariū exilio ꝯdemnari Gordianū vero a clementiano loco eius ſubſtituto ad ſacrificandū ꝯpelli·aut nolentem ꝓtin⁹ decollari·Decollatus ergo cuʒ quinq; diebus ad canes ꝓiectus fuiſſet·& nullus eū tangere p̄ſūpſiſſet·a familia ſua nocte raptus eſt· Et cum beato epimacho quē idem iulian⁹ duduʒ occidi iuſſerat ſepultus eſt·

¶·XXXVIII· ¶·De ceteris martiribus eiuſdem temporis· ¶·Actor·

PAſſi ſunt autē et plures alij ſub iuliano quoꝝ geſta non reperi· ſed ex martirilogio hec pauca collegi·Pridie nonas ianuarij rome celebrat̄ paſſio ſanctoꝝ priſci p̄ſbiteri et priſciliani clerici· ac benedicte religioſe· qui ſub tp̄e iuliani imperatoris gladio martiriū cōpleuerūt· Nono kl'·apzil'· rome paſſio ſancti pigmenij preſbiteri·Hic iulianū apoſtatam a puero nutriuit·et ſacris literis erudiuit· a quo ipſe poſtea in tyberī ꝓ fide xp̄i necatus eſt ·Item·xj·kl'·iulij rome demetrie v̄ginis· Que cū ante impiuʒ iulianum ꝓ fide xp̄i introduceret̄·in ꝯfeſſione dn̄i emiſit ſpiritū· Item·ix·kl'·iulij·ſancti iohānis p̄ſbiteri quē impius iulian⁹ inauditū via ſalaria veteri ante ſimulacrum ſolis decollari p̄cepit ·Item·x· kl'·nouēbris apud anthiochiaʒ ſirie natale ſancti theodorici preſbiteri·qui ꝑſecutōne iuliani impij

poſt eculei penā· et multos duriſſimos cruciatus
etiā lampadibꝰ circa latera appoſitis inflamatus·
cuȝ in ꝯfeſſione xp̄i pſiſteret. occiſione gladij mar
tirium ꝯſūmauit· Iteȝ quarto noñ· decembris ro
me paſſio ſancte niniane martiris· Que iubente
imperatore ſacrilego· tādiu plūbatis ceſa eſt· do
nec ſpiritū redderet· ¶ ·XXXIX· ¶· De
via iuliani in perſidem· ¶ In vitaſpatrū·

IVlianus apoſtata pficiſcens in pſidem·
miſit demonē in occidentē ut adduceret
ei inde aliqđ reſponſū· Qui demon veni
ens vbi quidaȝ monachus habitabat· nō poterat
trāſire· ſed ſtetit ibi p ·x· dies· qꝛ tādiu ille mona-
chus nō ceſſauit orans die ac nocte· Qui reuerſꝰ
ad iulianū ſine effectu. nūciauit ei quomō publiꝰ
monachus nō pmiſerat eū tranſire· Iratus ille ait
Cū reuerſus fuero faciā in eum vindictā· Et nō
multo poſt extinctus eſt. Mox vnꝰ ex pfectis eiꝰ
venditis omnibꝰ que habebat· iuit ad illū ſenem·
& factus eſt monachus magnꝰ· ¶· Socrates· In
anthiochia erat quidā optimꝰ adoleſcentiū peda
gogus· Cuȝ ergo iulianus minatus fuiſſet omnes
xp̄ianos euertere cū rediret victor a pſide· Ait li
banius ſophiſta ad illū pedagogū· quaſi nos deri
dens· Nūc inquit fabri filius qđ putas agetˀ Cui
ille ꝓphetans· Creator inquit oīm quē tu fabri fi-
lium nominaſti· iuliano fabricat locellū ſepulture
Poſt paucos eñ dies mortuꝰ· in locello adductꝰ
eſt· Reſponſū aūt demonis de illiꝰ victoria fuit·
Nūc omnes aggredimur dei victoria trophea re
ferentes circa fluuiū ticen· Hoꝝ ergo dux ero bel
ligerator mars· ¶ ·XL· ¶ Paſſio ſancti
quiriaci & matris eiꝰ. & amon· ¶ Ex geſtis eoꝝ·

IVlianus igitˀ cuȝ ꝯtra pſas exiret in bel-
lum· veniens hieroſolimaȝ fecit exquiri
ſanctū quiriacū ep̄m· qui a parentibꝰ q̄-
dem iudas noīatus eſt· Sed a venerabili helena
poſt baptiſmuȝ quiriacus vocari iuſſus eſt· Huic
ꝓpoſuit iulianus ſubſtantiā & honorē ſi ſacrifica-
ret ioui· Qui cū penitus nollet acquieſcere· iuſſit
eum imperator extendi· & cum forcipe ferrea os
eius aperiri· atqȝ illi plumbū infundi· ut interiora
viſcera eius ꝯflagrarentˀ· Ip̄e aūt hoc ſuſtinēs in
celū tacens aſpiciebat· & poſt duas horas cū euȝ
mortuū omnes ſperarent· eleuans vocem ſuā ex-
clamauit dicens· xp̄e eterne & īextinguibilis ſplē
dor benedico te· qꝛ dignū me feciſti pticipari ſan-
ctis tuis· Dep̄cor aūt te· ut iſtiꝰ mali operarij ela
tio nō vincat me· ſed tua potentia ꝯfirmet me· Et
cū ꝯpleſſet orationē. iulianꝰ ait· Ecce quiriace q̄n-
tum dimiſi te verboſari· multotiens audiui talia.
ſed ſacrifica deo ioui· Cui ille· Ego ei qui verus
eſt deus credidi· qui te deſtruet in ſuperbia tua·
Tūc iulianus iuſſit grabatū ereuȝ afferri· & in eo
ſanctū virū extendi· & carbones ignitos ſubſter
ni· & ſpergi ſup eum ſal & adipē· & deſup virgis
cedi· ut venter eius & interiora viſcera laxarentˀ
ab igne· & dorſum deſup virgis verberari· Qui
eleuās voceȝ ſuā hebraice orabat· Admiratus aūt
tirannꝰ ſup ingenteȝ patientiā eius· iuſſit eum in
quoddā domiciliū incluſū cuſtodiri· donec excogi
taret qua morte euȝ pderet· Cūqȝ tranſiſſent duo
dies· Beata anna mater eiuſdem quiriaci veniens
hortabatˀ eū ad viriliter agonizandū· Miniſtri aūt
ſathane ſtatim retulerūt de ea tirāno· & iuſſit eaȝ
exhiberi· Que cū nollet ſacrificare. iuſſit eā capil-
lis ſuſpenſam iugulari· & in hac pena tribꝰ ho-
ris manens· cū oīno nō loquerctˀ· ait ad eā iulianꝰ
Quid eſt annaˀ· bene acceperūt te vngule· Que re
ſpōdit· Inſenſate canis. & omnis iniquitatis ope-
rarie· ſi habes maiora tormenta infer· parata ſum
eñ certare ꝯtra patrem tuū ſathanā· quem ſpero
me p nomen xp̄i vincere· Tūc ille iuſſit lampades
magnas ardentes lateribꝰ eius applicari· Sancta
aūt exclamauit ad dñm. & orans emiſit ſpiritum·
Quā tollentes xp̄iani ſepelierūt· Tūc iuſſit iulia-
nus quiriacuȝ adduci & ait· Dic michi quiriace·
quibꝰ maleficijs omnibꝰ nobis caliginē īduxiſti
tanq̄ nō ſentiens penasˀ· & ideo nō vis īmolareˀ·
Qui reſpondit· Anathematizo te īdigne canis· q̄
virtuteȝ dei ꝯuertis in maleficijs· nō poſt multos
dies celeſti plaga pcutieris· Tūc iuſſit iulianꝰ al-
tam foſſam fieri· Et p incantatores ſerpentiū cor
nutas aſpides· & multitudinē venenoſam ſerpen
tiū in ea mitti· ac ſanctū virū inter eos ꝓijci· Qđ
cuȝ fieret. dicebat quiriacus· Gratias tibi ago dñe
hieſu xp̄e. qꝛ non ſolū in tēpore ꝯpleſti ꝓphetiā da-
uid· ſed in nos humiles & miſeros hanc gratiā di-
gnatus es ꝯſūmare· ecce eñ ſup aſpides ambula-
mus· & ꝯculcamus leonē & draconē· hoc eo dicē
te iulianus beſtias ꝯburi p̄cepit· Cui miles quidā
ait· O rex inſenſate & demens hūc virū interfice
re volens· nec magi. nec aliquis ex vanis dijs tuis
potuit talia miracula facere· in veritate certꝰ ſuȝ
qꝛ magnus eſt deus xp̄ianoꝝ· ꝓpter hec verba iuſ
ſus eſt a tirāno decollari· vocabatˀ eñ amon· Qui
vadens ad locū dixit· dñe deus quiriaci ep̄i hieſu
xp̄e· ſuſcipe animā meā in pace· hec dicens exten-
dit collū. & in gladio ꝯſūmauit martirium·
¶ ·XLI· ¶ De ꝯſummatione martirij ſancti quiriaci·

POſt hoc iulianꝰ vocans
quiriacū ſuadebat ut negaret crucifixū
Qui reſpondit· o cor pūerſuȝ & ſenſus
extinctus· ſuades ut tantoꝝ bonoꝝ p̄ſtatorē deū
negemˀ ut ꝓpter te miſerabilis fiam & ſilis tibiˀ·
Iratus aūt iuſſit cacabū magnū oleo impleri & ca
lefieri· Tantū aūt feruebat cacabus· ut nō poſſēt
aſtantes vaporē eius ſuſtinere· & p̄cepit ſanctū
mitti in eū· Qui faciens ſignū crucis in fonteȝ in
trauit dicens· Dñe hieſu xp̄e· qui iordanē ſancti-
ficaſti· qui michi baptiſmū per aquā dediſti· ecce
nūc iteꝝ in oleo baptizor· iteꝝ terciū martiriū ha-
beo pfectuȝ ſanguinis lauacro· qđ iam longo tp̄e
expecto· Tūc tirannꝰ furore repletus· iuſſit eum
cū magno conto in pectus pcuti· Percuſſus aūt
vnā emiſit vocem petens a dño ut celeriꝰ de hoc
ſeculo recedere poſſet· Et ſic aſſūptus eſt in glo
ria q̄rto nonas maij· Iſte fuit iudas p queȝ helena
ſanctā crucem dñi inuenit· Ip̄m eñ poſtea bapti-
zatum ꝯmendauit epiſcopo qui tūc erat hieroſoli
mis· Quo ſcȝ ep̄o mortuo· beata helena que ibidē
morabatˀ· accerſiuit vrbis rome ep̄m euſebium· &
ordinauit iudam epiſcopū eccleſie hieroſolimoꝝ
Mutauitqȝ nomen eius· & vocatꝰ eſt nomen eiꝰ
quiriacus. quē tanta gratia ꝯſecuta eſt· ut demo-
nes oratōe fugaret· omneſqȝ īfirmitates ſanaret
Cui etiā beata helena multa dona reliquit in vſꝰ
paupeꝝ· mādans omnibꝰ criſticolis diem inuen-
tionis ſancte crucis celebrare· Qꝛ auteȝ paſſurus
erat a iuliano· hoc ipſū predixerat ei· oīm bonoꝝ
inuidus dyabolus· Poſt ſancte crucis agnitioneȝ
factā p mortui ſuſcitationeȝ· vociferans p aera &
dicens· O iuda p te eijcior. inueniam & ego quid
faciaȝ· aduerſū te ſuſcitabo aliū regē q̄ dereliquet

crūcifixum· & immittet in te tormenta meis exe-
quens ꝯſilijs· & tūc cruciandꝰ crucifixū negabis
Cui iudas ſpū feruens ait· Qui mortuos ſuſcita-
uit xp̄us· ip̄e te damnet in abiſſū ignis eterni
¶ ·XLII· ¶ De licentia reparādi tēplū iudeis
conceſſa· ¶ Rufinus· x· li·

Anta vero eiuſdē iuliani fuit ad decipi-
endū ſubtilitas & calliditas ·vt etiā in-
felices iudeos vanis ſpebus illectos. vt
ip̄e agitabatꝰ illuderet· Quos p̄mo oīm ꝯuocatos
ad ſe interrogat· cur nō ſacrificarent cū eis· cū lex
ſua de ſacrificijs imparet· At illi occaſionē ſe iue-
niſſe tp̄is rati. nō poſſumꝰ īquiūt niſi ī ſolo hiero-
ſolimoꝝ templo· ita nāqꝫ p̄cepit lex· Et accepta
ab eo reparandi templū licentia· in tm̄ inſolentie ꝑ-
uenerūt. vt aliquis eis ꝓphetaꝝ redditꝰ videret·
Igitꝰ & omibus locis & ꝓuintijs ꝯuenere iudei. lo-
cumqꝫ templi olim igne ꝯſumpti aggredi cepere·
comite ꝓperādi opis ab impatore cōceſſo ſumptu
publico & p̄uato res omī inſtātia gerebatꝰ· Intere-
ea inſultare noſtris ceperūt· & velut reparatis ſibi
regni tp̄ibus cōminari acrius· ac ſeuiciā oſtentare
prſus in magno tūore & ſuꝑbia agere Cirillꝰ pꝰ
maximū cōfeſſorē hieroſolimis ep̄s habebatꝰ· Ap-
tis igitꝰ fundamētis· calces cemētaqꝫ ſūt adhibita·
nichilqꝫ oīno deerat· qn die poſtera veteribꝰ de-
turbatis noua iacerēt fūdamēta· Cū tn̄ ep̄us dili-
genti ꝯſideratōne habita· vel ex his que in daniel
ꝓphia de tp̄ibus legerat· vel ꝗ in euāgelijs dn̄s ꝑ-
dixerat ꝑſenciſceret· nullo genē fieri poſſe· vt ibi
a iudeis lapis ſuꝑ lapidē poneretꝰ· Res erat in ex-
pectatōne· Et ecce nocte que ad incipiendū opꝰ
iam ſola reſtabat· terremotꝰ ingens oboritꝰ· nec ſo-
lum fūdamētoꝝ ſaxa longe lateqꝫ iactanꝰ· verum
etiā totiꝰ pene loci edificia ꝯplanātꝰ· Porticꝰ quo-
qꝫ publice in quibꝰ iudeoꝝ mltitudo que opi vi-
debatꝰ inſiſtere ꝯmanebat ad ſolū deducte. omnes
iudeos ꝗ reꝑti ſūt oppreſſere· Luce vero orta· cum
ſe mala crederent effugiſſe· ad requirēdos eos qui
oppreſſi fuerāt reliꝗ mltitudo cucurrit· Edes erat
in inferioribꝰ templi demerſa habens aditū inter
duas porticus que fuerant ꝯplanate· in qua ferra-
menta aliaqꝫ opi neceſſaria ſeruabanꝰ· e qua ſubi-
to globus quidā ignis emicuit· & ꝑ medium pla-
tee ꝑcurrens· aduſtis & examinatis qui aderāt iu-
deis vltro citroqꝫ ferebatꝰ· Hoc iteꝝ ſepiꝰ & fre-
quentiſſime ꝑ illā totā diem repetēs· ꝑtinacis po-
puli temeritatē flamis vltricibꝰ coercebat· Cum
iteruꝫ ingenti pauore & trepidatione omnes qui
aderant deterriti· ſolū deū veꝝ xp̄m ꝯfiteri coge-
banꝰ inuiti· Et ne hoc caſu fieri crederenꝰ· In ſe-
quenti nocte in veſtimētis oīm ſignaculū crucis
ita euidens apparuit· ut etiā qui diluere ꝓ ſui in-
fidelitate voluiſſet· nullo genere valeret abolere
Sic deterriti iudei atqꝫ gentiles· locū ſimul & ce-
pta maniter reliquere· ¶ ·XLIII· ¶ De
mirabili nece iuliani imperatoris· ¶ Amphilo-
chius in vita ſancti baſilij·

Vlianus itaqꝫ pergens ꝯtra ꝑſas· venit
in ꝑtes ceſarienſiū· Baſilius aūt ſiml' cū
coaſſiſtētibꝰ ſibi obuiauit ei Quē videſ
imperator dixit· Suppħatus ſuꝫ te o baſili· Qui
reſpondit· Vtinā pharetris· & obtulit ei ꝓ bene-
dictione tres ordeaceos panes· Imperator autem
iuſſit ſtipatores ſuos accipere quidē paneſ. & red-
dere ei fenū dicens· Ordeū pabuluꝫ eſt iumentoꝝ
q̄d dedit nobis· recipiat & ip̄e fenū· Qui ſuſcipi-
ens dixit· Nos quidē o imperator ex quibꝰ come-
dimꝰ obtulimꝰ tibi· Tu aūt ex quibꝰ nutris irra-
tionabilitatē nature reddidiſti nobis· Volūtaria
quidē irridens· nō volūtaria nobis in paſtū feciſti
hoc feno· Audiens hoc iulianꝰ & inſaniens dixit
ad eū· ꝑ paſtio iſtius feni ſine ablatione dabitꝰ tibi·
quando aūt ꝑſas ſubijciens reuerſus fuero· deſo-
labor ciuitateꝫ tuā ut fiat ferifera magis q̄ȝ homi-
fera· nō em̄ ignoro audaciā a te ꝑplo ſuaſā ut a me
adoratā deam poſtq̄ȝ eam ſtatuerim nō ferens fa-
ſcinationē ꝯſtringeret vſqꝫ ad finem· Et hec dicēſ
ꝑgebat ad ꝑſaꝝ regionē· Regrediens autē baſiliꝰ
in ciuitatē· & ꝯuocans omnē multitudinē· narra-
uit ei īperatoris verba· & dedit ei ꝯſiliū optimuꝫ
dicens· Pecuniā fratres ad nichil reputate· & ſa-
luti veſtre ꝓuidete· ut ſi datū fuerit tp̄us tyrāno
muneribꝰ eū placemus· Qui abeuntes in domoſ
ſuas que habebant in manibꝰ ſuis· vnuſquiſqꝫ at-
tulit ad eū cū alacritate· auri ſcꝫ argenti· lapidūqꝫ
p̄cioſoꝝ infinitaꝫ multitudinem· qui poſuit in the-
ſaurario· ſuꝑſcribēs vniuſcuiuſqꝫ nomen· dicens
eis· Potens eſt dn̄s & illum attrectare· & nobis
ꝓpria reſtituere· Statimqꝫ p̄cepit omni populo &
omī clero ciuitatis· cū mulieribꝰ & infantibꝰ aſcē-
dere in montem didimi· in quo honoratꝰ & adoratꝰ
dei genitricis venerabile templū· & tribꝰ diebus
ieiuniū ſuſcipientes· poſtulauerūt deuꝫ diſſipari
iniqui imperatoris ſenſū· Et adhuc poſtulantibꝰ
eis & vigilantibꝰ in oratōe cū ꝯtrito corde· vidit
baſilius in viſu· multitudinē militie celeſtis· hinc
& inde in monte· & in medio coꝝ ſuꝑ thronū glo-
rioſū ſedentē quandā in muliebri habitu· & dicē-
tem ad proxime ſibi aſtantes magnificos viros·
Vocate michi mercuriuꝫ· & abibit interficere iu-
lianū in deū & filiū meū blaſphemantē Sanctus
aūt cū armatura ſua adueniēs· iuſſus eſt ab ea. ve-
lociter abijt· Et aduocans illa dn̄a baſiliuꝫ· dedit
ei libellū habentē in hiſtoria omnē mūdi facturaꝫ
Dextrorſū vero hoīem plaſmatum a deo· In fine
a ūt vbi plaſmatꝰ homo ꝑce· Suſcipiēs autē baſiliꝰ
librū· in p̄ſentia eiꝰ legit· vſqꝫ ad ſubſcriptōeꝫ ꝑce
Et cōtinuo expꝑgiſcens a ſomno· ſub timore ſimul
& gaudio cōſtitutus erat· Similē viſionē mortis
iuliani· vidit ip̄a nocte & libanius ſophiſta· cum
eſſet in ꝑſide. & queſtoris ageret dignitatē· Expa-
ueſcens ergo magnꝰ baſilius· cū eubolo ſolo venit
in ciuitatē. adijtqꝫ ſepulcrū ſancti martiris mercu-
rij· in quo & ip̄e iacebat. & arma eius ꝯſeruabanꝰ
Querens aūt ea & nō inueniens vocauit cuſtodē
et ſciſcitabatꝰ ab eo vbi illa fuiſſent· qui cuꝫ ſacra-
mēto iurabat· veſperi ibi ea fuiſſe vbi ꝑpetuo cō-
ſeruabanꝰ· Credidit ergo viſioni· et cum gaudio
recucurrit ad montē omnibꝰ adhuc dormientibꝰ·
quos excitans ad orationē hortatꝰ eſt· et cū exul-
tatione euāgelizauit illis reuelationē ſibi factā· et
tyrannū hac nocte interfectū· et cuꝫ omnibꝰ gra-
tias agens reuerſus eſt ad ciuitatē· et veniens ad
ſepulcrū ſancti mercurij inuenit lanceam illiꝰ ſan-
guine madidam· ¶ ·XLIIII· ¶ De mira-
culoſa miſſa ſancti baſilij et ꝯuerſione libanij·

T iterū cū omnibus gratias agens deo.
imperauit cunctos venire in magnā ec-
cleſiā· et ꝑticipare diuinis miſterijs. et co-
ſtante et exaltante hoſtiā· vidit colūbam auream
que cum ſacramento dn̄ico ſuꝑ altare pendebat
nō moueri ſicut ſolebat ter· et cogitans quid hoc
eſſet· vidit vnuꝫ dyaconem ventilantē innuentem

mulieri inclinare deorſum · et tranſponẽs eum de
altari intra eccleſiã iuſſit cuſtodiri · Poſt q̃d mota
eſt colũba ſicut ſolebat · & hortatus eſt omnẽ po-
pulũ · vij · dieb9 ibi manere in oratõe · dyaconẽ võ
ieiunijs & vigilijs ſubmiſit · & q̄ ei abundabat in
digentib9 dari iuſſit · & ſtatim velũ iuſſit appendi ·
& p̄cepit de mulierib9 · ut q̃ foris velũ appareret
dũ diuinũ miſteriũ p̄agerẽt · foris miſteriũ pone-
rẽt & incõmunicata p̄maneret · Omni aũt popu-
lo feſtiuitatẽ agente vſq3 ad finẽ quattuor dierũ
omnibuſq3 in eccleſia ↄgregatis · Ecce libanius iu-
liani queſtor fuga vſus venit in ciuitatẽ · & audi
ens ↄgregationẽ populi in eccleſia · eo aduenit an
nũcians impiã mortem tyrãni · & dicens. q9 cũ ſe-
cus eufraten fluuiu3 eſſet · & relicta n octe · vij · ex
cubie militũ cuſtodiebant eũ · Venit quidã igno-
tus miles cu3 armis ſuis & lancea · qui valido &
terribili impetu p̄fodit eum · Et ſubito aſcendens
nuſq̄ ↄparuit Ille vero miſerrim9 diram atq3 hor
ribilem vociferationẽ emittens · cũ blaſphemo cla
more expirauit · Narrauit etiã & p̄ ordinẽ viſionẽ
quã ipe in iam dicta nocte viderat · p̄cidenſq3 ge
nibus baſilij postulabat baptizari · q̃d ↄſecut9 cõ-
tectalis factus eſt baſilij · Craſtina die p̄cepit ba
ſilius omnes recipere ſuã pecuniã · Qui oẽs dixe-
rũt vna voce · ſi mortali imperatori hec tribuere
voluim9 · ut nõ deſolarẽt noſtrã ciuitatem multo
magis xp̄o imortali imperatori oportet ea offerri
qui a tanto interitu nos redemit · ecce in manibuſ
tuis ſunt omnia · ſicut tibi deus iuſſerit age · Qui
admiratus eoꝝ magnanimitatẽ · terciã etiã p̄tem
nolentib9 tribuit · & de reliquo oẽe preſbiteriu3
ornauit cũ ciborio · & altare auro puro & gẽmis
p̄cioſis decorauit · ¶ · Hieronim9 in cronicis · Iu-
lianus in p̄ſas p̄fect9 noſtroꝝ poſt victoriã dijs
ſanguinẽ vouerat · vbi quodã ſimulato p̄ fugã ad
deſerta p̄ductus · cũ fame & ſiti apoſtata p̄didiſ-
ſet exercitũ · & incõſultus a ſuoꝝ erraret agmini-
bus. Ab obuio forte hoſtiu3 equite cõto ilia p̄foſ-
ſus interijt · anno etatis ſue · xl · ¶ · Hugo floriacẽ
ſis vbi ſupra · Dũ aũt morerẽt cepit xp̄m deũ bla
ſphemare dicens · Viciſti galilee viciſti · at3 in his
vocibus miſer expirauit · anno imperij ſui · iij ·
¶ Socrates · Apud carras ciuitatẽ inuenta eſt in
templo (vbi p̄ficiſcẽs occulte ſacrificauerat) mu
lier a capillis appenſa extenſas habens manus &
vteꝝ apertũ · in cui9 iecore iulian9 victoriam in-
ſpexerat · In anthiochia vero repte ſunt in palatõ
plures arce · humanis capitibus plene · & innume
ra in puteis corpora dimerſa mortuorũ · in q̃ vrbe
cũ nũciata eſſet mors eius · publicã feſtiuitatẽ ce-
lebrarũt · dicentes in theatris cũ exultatione · maxi
me fatue vatũ · vbi ſũt vaticinia tua · vicit deus &
xp̄us eius ·

¶ · XLV · ¶ · De adriano pſeudo diſcipulo & peregrinatõe ſancti hilarionis · ¶ Ex geſtis eius ·

Potro adrianus ſancti hilarionis diſcipu
lus de paleſtina ſr̄p̄uenit · dicens iulia-
num occiſu3 · eũq3 reuerti debere ad mo-
naſteriũ ſuũ · Q̃d ille audiens d eteſtat9 eſt · Adri-
anus aũt infelix volens paleſtinã reuerti · & priſti
nam ſub nomine magiſtri gloriã querens · multas
ei iniurias fecit · Et poſt aliquantũ t̄pis morbo re
gio ↄputruit · Habẽs igit̃ ſenex zananũ ſecũ · aſcẽ-
dit claſſem que ſiciliã nauigabat · Cũq3 venũdato
eoru3 codice que3 manu ſua adoleſcens ſcripſerat
dare naulum diſponeret · & in medio ferme adria

nan cleri filius arreptus a demone clamare cepit ·
Hilarion ſerue dei · cur nobis p̄ te etia3 in pelago
tutos eſſe nõ licet · Da michi ſpaciũ ut ad terram
veniam Cui ille ait · Si deus meus concedit tibi
ut maneas, mane · ſi aũt ille te eijcit · quid michi in
uidiam facias homini peccatori & mendico · hoc
dicebat · ne qui in naui erant · cũ ad terras p̄uenif
ſent p̄derent eum · Nec multo poſt purgatus eſt
puer · patre & ceteris fidem dantib9 · nulli ſe ſup̄
eius nomine locuturos · Ingreſſus aũt pachinũ p̄
muntoriũ ſicilie · obtulit nauclero euangeliũ · pro
ſubiectõe ſua & zanani · Qui noluit accip̄e · maxi-
me cu3 videret eos p̄ter codicem & veſtes nichil
habere · Scutarius aũt quida3 dũ in baſilica beati
petri rome torquerẽt · p̄clamauit in eo demon · an
te paucos dies ingreſſus ẽ hilarion in ſiciliã ſeru9
xp̄i · & putat ſe eſſe ſecretũ · Ego vadã & p̄dã illũ ·
ſtatimq3 cũ ſeruulis ſuis · aſcenſa naui in portu3
pachinos appulſus eſt · & deducẽte ſe demone · an̄
tuguriũ ſenis p̄ſtrat9 ilico curatus eſt · Hoc quo
q3 ſignoꝝ eius initiũ in ſicilia · innumerabile3 dein
ceps ad eũ egrotantiũ multitudinẽ & religioſoꝝ
hoim adduxit · Interea yſicius eius diſcipulus to
to ſenem orbe querebat · litora luſtrans · deſerta
penetrans · Cũq3 poſt trienniũ eum inueniſſet · &
ad ei9 genua p̄uolutus · plantas lacrimis rigaſſet ·
audiuit a zanano nõ poſſe ſene3 in illis regionib9
habitare · ſed velle ad barbaras quaſda3 nationes
p̄gere · vbi nom̄ ei9 & ſermo eſſet ignot9 · Duxit
ergo eum ad epidauru3 dalmacie opidũ · vbi pau
cis diebus in vicino agello manſitans nõ potuit
abſcõdi · Draco em̄ ex his quos boas vocãt (eo q̄
tam grandes ſint ut boues glutire ſolebant) oẽm
late p̄uinciã vaſtabat · nec ſolũ armenta & pecu-
des · ſed et agricolas et paſtores tractu ſeui ſpiri
tus abſorbebat · cui cu3 piram p̄parari iuſſiſſet · et
oratione ad xp̄m miſſa euocatũ ſtruem lignorum
ſcandere p̄cipiſſet · ignẽ ſuppoſuit. cũctaq3 plebe
ſpectante · immanẽ beſtiã ↄcremauit · Vñ eſtuans
quo ſe verteret. quid faceret · aliã parabat fugam ·
et ſolutarias terras mente p̄luſtrans. merebat · q̄
tacente de ſe lingua miracula loquerent̃ · Ea tẽpe-
ſtate terremotu toti9 orbis qui poſt iuliani mor-
tem accidit · maria terminos ſuos egreſſa ſunt · et
quaſi deus rurſũ diluuiũ minarẽt · uel in antiquũ
chaos redirent omnia · naues ad prerupta delate
montiũ pependerũt · Q̃d cũ viderent epidaurita
ni nõ ferẽtes ut frementib9 fluctib9 opidũ fũdi
tus ſubrueretur · egreſſi ſũt ad ſenem. et quaſi ad
p̄lium p̄ficiſcentes · poſuerũt eum in litore · Qui
cum tria crucis ſigna pinxiſſet in ſabulo · manuſq3
ↄtra tenderet · incredibile dictu eſt · in quãta lati-
tudine intumeſcens mare ante eũ ſteterit Ac diu
fremens · et quaſi ad obicem indignans · paulatim
in ſe relapſum ſit · Mirabat̃ omnis ciuitas · et ma-
gnitudo ſigni ſaluationis quoq3 p̄crebuerat ·

¶ · XLVI · ¶ De ↄſũmatione vite eiuſdẽ ·

Quod intelligẽs ſenex in breui lembo clã
nocte fugit · et inuenta poſt biduũ one-
raria naui p̄rexit ciprum · et pirate dereli
cta claſſe in litore que nõ antẽna ſed conto guber
nat̃ · duob9 aut p̄uis mioparonib9 occurrerunt ·
Denuo hincinde fluctus vertente remige · omnes
qui erant in naui ceperũt trepidare · flere · p̄curre
re · contos parare. dicẽtes ſeni piratas adeſſe Q̃d
ille p̄cul intuens ſubriſit et ait · Modice fidei q̃re
trepidaſtis · Nũquid plures ſunt hij q̄ exercitus

pharaonis· Cūq3 roſtris ſpumantib? hoſtiles ca-
rme imminerent· ſtetit in ora nauis· & porrecta ma
nu otra venientes· Hucuſq3 ait veniſſe ſufficiat·
ſtatimq3 reſiluerūt nauicule· & mirabanē pirate
dū multo velocius ꝙ venerant ad litus ferebanē
Itaq3 ꝓpero curſu inter ciclados nauigās· hinc inde
acclamantiū de vrbib? & vicis & ad litora ocur-
rentiū immūdorꝫ etiā ſpirituū voces audiebant·
Ingreſſus ergo vrbē cipri paphum nec ibi latere
potuit· Clamantib? p totā inſulā illā immūdis ſpi
ritibus· hilarionē ſeruū xpi veniſſe· & ad eū debe
re ſe ꝓperare· Cūq3 vellet iterꝫ ad egiptū nauiga-
re ſcz ad loca bucolica· eo ꝙ null? ibi xpianorꝫ eēt.
ſed barbara & ferox natio· yſichius ſuaſit ut ad
magis ſecretiorē locū in ipa inſula cōſcenderet·
Quē cū diu luſtrans omnia reperiſſet· duxit eum
xij· milib? a mari procul inter ſecretos aſperoſq3
montes· & quo vix reptando manib? genibuſq3
poſſet aſcendi· Qui īgreſſus vidit locū remo
tum arboribuſq3 circūdatū· habentē aquas de ſu-
pcilio montis· ortūq3 pamenū· Sed & antiquiſſi-
mi templi ruinā iuxta· ex quo ut ipe & diſcipuli
eius referebāt tam innumerabiliū p diez & noctē
demonū voces reſonabant· ut exercitū crederes.
Quo ille valde delectatus habitauit ibi p annos
quinq3· Anno aūt etatis ſue· lxxx· egrotās cuz iam
modicus calor teperet in pectore· nec pter ſenſuz
viui hominis quicꝙ ſupeſſet· aptis oculis loque-
bat· Egredere anima quid times· egredere qd du
bitas· lxx· ꝑpe annis xpo ſeruiſti & mortez times.
In hec verba ſpiritū exalauit· Cui? rei nūciū cum
audiſſet paleſtine ſanctus vir yſichius prexit ci-
prum· & ſimulans ſe velle in eodē ortulo habitare
cū ingenti vite ſue periculo· corpus eius furatus
eſt· Sancta vero femina conſtantia cui? generuz
& filiaz· vnctione olei de morte liberauit· & que
puigiles in ei? ſepulcro noctes ducere ſolita erat
plato ad ſe nūcio· ꝙ corpuſculū ſancti hilarionis
paleſtine eſſet· ſtatim examinata eſt· verā in ſerui
dei morte dilectionē oprobans.

¶ ·XLVII· ¶ De imperio iouiani· ¶ Ex
tripartita hiſtoria libro· vij·

POſt iuliani necē iouian us imperauit mē
ſibus· viij· Hic erat vir fortis & nobiliſ.
& illo tpe millenarius· quo iulianus ele
ctionē militib? ſuis legē ꝓpoſuit· ut aut ſacrifica
rent· aut militie cederent· Qui magis elegit mili-
tie cingulū amittere ꝙ impij imperatoris pceptio
nibus obedire· Hūc tamen iulian? ad bellū ꝓfici-
ſcens· ꝓpter belli neceſſitatē inter viros militareſ
habebat· Qui cū violenter poſt iuliani necē a mi-
litib? ad imperiuz traherenē· Dixit nō ſe velle pa-
ganis hominib? imperare cū ipe xpian? exiſteret
Cūq3 vox oīm ei omuniter ꝓclamaſſet· dicentiuz
ſe quoq3 xpianos eſſe· ſuſcepit imperiū· ¶ Sozo-
menus· Iouianus imperator ſcripſit ſcdo pfecto
ptorianā legē· ut capitali ſententia plecterentur
qui ſacram virginē nuptiali thoro violare preſu-
merent· vel impudico aſpectu reſpicerēt· ne dicā
arripere forte temptarent· ¶ Rufinus in· xi· li· hi
ſtorie eccleſiaſtice· Mox ut iouianus electus eſt·
affuit ei diuina clementia contra omnē ſpem· Cuz
clauſi vnīq3 hoſtib? tenerenē· nec euadēdi facltas
vlla ſuppeteret· Subito miſſos a barbaris orato-
res vident pacēq3 depoſcere· exercitui quoq3 me
dia cōſumpto· cibos ceteraq3 neceſſaria in merci-
monijs polliceri· Itaq3 in· xxix· anos pace ꝑpoſita

ad romanū regreſſus eſt ſolū lapſuq3 pdeceſſoris
admonitus honorificijs & officioſiſſimis literis
athanaſiū requirit A quo formā fidei & eccleſiarꝫ
diſponendarū ſuſcepit modū· ¶ Hugo vbi ſup.
Iouianus igit factus imperator cogitabat de cō-
muni ſalute· & quomō poſſet de medio hoſtium
exercitū illeſuz deducere· Sed cū & locorꝫ iniqui-
tate captus· & hoſtib? circūſeptus· nullā euadē-
di facultatez ꝓſpiceret· pepegit fedus cuz ſapore
rege· & niſibim opidū ptemq3 ſuperioris meſopo
tamie ei oceſſit· Moxq3 pſarꝫ rex forū venaliū illi
in deſerto pparari fecit· & ita iouianus de medio
hoſtiū romanū illeſum eduxit exercitū· Verū cuz
ad illiricū remeaſſet in quoddā cubiculū nouū ſe
recepit· vbi calore prunarꝫ· & nitore parietū nup
calce illitorꝫ pgrauatus & ſuffocatus· octauo de
mū menſe ꝙ imperare ceperat vitam finiuit· Et
tam pia tāq3 leta principia mors immatura corru
pit·

¶ ·XLVIII· ¶ De imperio valentini
ani & appollinari laodiceno·

VAlentinianus deniq3 magn? qui et ipe
ſicut iam dixim? ꝓ fide catholica ab im-
pijſſimo iuliano militia puatus fuerat·
Iouiano defūcto apud vrbem niceam romanorꝫ
oſenſu militū adeptus imperiū· imperauit annis
xj· Hic nō modo fortitudine ſed & prudentia· tē
perantia· atq3 iuſticia· & corporis magnitudine
pfulgebat· ipe fratrem ſuū valentē ſibi in oſortiū
regni aſſumpſit· Et ſibi quidē occiduas retinuit·
fratri vero ſuo orientales ptes regendas oceſſit·
¶ Hieronim? in cronicis· Hic valentinian? alias
imperator egregi? & aureliano morib? ſilis· niſi
ꝙ eius ſeueritatē nimiā & pcitatem quidā crude-
litatem & auariciā interptabanē· Cepit aūt regna
re cū valente fratre ſuo· Anno dñi· ccc· lxvij· mū
di vero quartimilleſimo· ccc· xxx· Anno ſequenti
terremotu p orbem facto· mare litus exijt· & ſici
lie multarꝫq3 vrbiuz· innumerabiles populos op-
preſſit· Appollinaris laodicen? epus· multimoda
religionis noſtre ſcripta opoſuit· ¶ Idem de illu
ſtribus viris· Appollinaris laodicenus ſirie epus·
patre ꝓbo pſbitero· magis grāmaticis in adole-
ſcentia operā dedit· & poſtea in ſanctis ſcriptu-
ris innumerabilia ſcribens· ſub theodoſio impera
tore obijt· Extant eius aduerſus porphiriuz· xxx·
libri qui inter cetera eius opera uel maxime pro-
banē· ¶ Rufinus· xi· li· Appollinaris laodicenuſ
vir ſane in certis inſtructus· ſed dum otentionis
vicio nimius agit· & aduerſum omne qd quiſq3
ſentit ire obuius delectat· iactatione ingenij ma
le fortis hereſim ex otentione generauit· Aſſerēs
corpus ſine anima a dño fuiſſe ſuſceptū· Et cum
euidentib? euāgelij teſtimonijs vrgeret· vertit ſe
poſt· Et ne ex toto vinci videreē· ait eū habuiſſe
quidam animā· ſed nō ex ea pte qua rationalis eſt.
ſed ex ea ſolū qua viuificat corpus· Ad ſupplemē
tum vero rationalis ptis ipm verbū dei fuiſſe·
¶ Actor· Sic ergo appollinaris a fide deuiās he-
reſim ſui nominis inſtituit· Dicit autē tripartita
hiſtoria· p idem temp? fuiſſe in laodicia duos ap
pollinares· patrē preſbiterū· & filiū lectorem· pa
trem grāmaticū· filiū rethorē· Videtq3 potius pa
ter ꝙ filius epus fuiſſe· qui patrem habuit ꝓbuz
pſbiterꝫ· ut dicit hieronim?· & hūc dicit beda he
reſim introduxiſſe· ſcz illū qui fuit epus laodicie·

¶ ·XLIX· ¶ De damaſo papa·
¶ Hieronimus in cronicis·

Eodem anno romane eccleſie ·xxxv· ep̄us
ordinatꝰ damaſus· ¶ Ex libro pontificū
Hic damaſus natōe hiſpanꝰ· p̄ſedit ānis
xviij· cū eodē ordinatus eſt ſub intentōne vrſinꝰ
& facto ꝯcilio ſacerdotū· qꝫ fortior erat· & pluri
ma multitudo damaſū in ſede apoſtolica ꝯſtitue-
runt· Vrſinū aūt ab vrbe roma expulerūt· Eūqꝫ
neapolis ep̄m ꝯſtituerūt· Hic damaſus multa cor
pora ſanctorū requiſiuit & inuenit· quoꝝ tūbas
etiā verſibꝰ decorauit· Hic accuſatus in crimine
turpis adulterij· facta ſinodo purgatꝰ eſt a· xliiij
ep̄is· qui etiā dānauerūt ꝯcordiū & calixtū dyaco
nes accuſatoēs· & ꝓiecerūt de eccleſia ¶ Actor
Nūc damaſū ꝯmendat hieronimꝰ in libro de viris
illuſtribꝰ· & ad ſe inuicē ſcripſerūt epiſtolas· Da
maſus ip̄e rogatu hieronimi ſcripſit ad eū hiſto-
riam de geſtis romanoꝝ pontificū· Eiuſdē quoqꝫ
rogatu inſtituit dici in eccleſia in fine pſalmorū·
Gloria patri & filio zc̄· Inſtituit etiā pſalmos die
nocteqꝫ ꝑ omnes eccleſias decantari· Sepultꝰ eſt
aūt via ardeatina in baſilica ſua tercio ydus decē
bris· ¶ ·L· ¶ · De valente imperatore·
¶ · Hieronimꝰ in cronicis·

Anno tercio valentiniani· valens frater
eius ab eudorio arrianoꝝ ep̄o baptizatꝰ
noſtros pſequit̄· ¶ · Ex tripartita hiſto
ria· Valentē imperatorē cū catholicus eſſet· vxor
ſua fecit arrianū· cuiꝰ ſeditionis eudoriꝰ ꝯſtanti-
nopolitanꝰ ep̄us auctor fuit· Qui cū baptizaret
cum iureiurādo alligauit eū· ut in illa ſecta ꝑma-
neret· Hic ergo valens exiliauit euſebiū ſamoſate
num· qui nunciū qui ei literas exilij ſui attulerat
celauit· ne perimeret̄ a populo· Nocte vero cum
vno ſolo famulo egreſſus eſt· plumariū tantūmō
& codicem ſecū ferens· Cuiꝰ in loco ordinato ar
riano quodā eunomio· nullꝰ de populo ad eccle-
ſiam veniebat· qd̄ ille videns· a ciuitate diſceſſit·
poſt quē lucius ibi ordinatus eſt· Quo tranſeūte
aliquādo ꝯtigit adoleſcentes pila ludētes ibi eſſe
Cunqꝫ eoꝝ pila forte ꝑ pedes aſini ep̄i tranſiret·
pueri eiulantes accendūt ignē· & pilā ꝑ medium
iactātes· q̄ſi fedatā expiauerūt· Eunomiꝰ aūt· vij
thomos in epiſtolā ad romanos ſcripſit· Pelagiꝰ
laodicenus ep̄us quē valens exiliauit· Primo nu-
ptiaꝝ die ſponſe ſue ꝑſuaſit ut puritatē p̄poneret
voluptati· Eo t̄pe erat agellius nouacianoꝝ ep̄us
qui ſemꝑ vna tunica vtebat̄· & excalciatus ambu
labat· ¶ · Amphilochius in geſtis beati baſilij· ¶
Arriani etiā obtinuerūt a valente imperatore ut
eijcēt xp̄ianos ab eccl̄ia nicee ciuitatis· & illā darēt
eis· Ad quē vir ſanctus baſilius veniens· locutꝰ
eſt ꝓ xp̄ianis· Demoſtenes epularū imperatoris
p̄fectꝰ cū patrocinaret̄ hereticis loquēs blaſphe-
miā· fecit barbariſmū· De quo ait ſanctus· Vidi
mus & demoſtenē ſine literis adhuc in hoc inſiſtē
ti· tuū eſt inquit de pulmentarijs cogitare & non
diuina dogmata decoquere· qui mox ꝯfuſus obti
cuit· Valens aūt ait baſilio· Vade & iudica inter
eos· ſed nō ſ̄m immoderatū amorē populi tui· qꝫ
nō decet· Cui ſanctus· Si iudiciū meū rep̄hende
ris· me etiā exilia· & catholicos eijce· Tunc abijt
ad arrianos & ait· Venite vos & catholici· & clau
ſā eccleſiā vtriqꝫ ſignate· Et poſt tres dies· ſi ora
tionibꝰ veſtris aperit̄· veſtra ſit· ſin autē· & nos
idem faciemꝰ vna nocte· ꝙ ſi non aperiat̄ nobis·
recipite eam· Qd̄ & factum eſt· & apta eſt vltro
xp̄ianis· Nam facta oratione ꝯtriti ſūt vectes· &
ceciderūt claues cū peſſulo· & ſub vento veheme̅
ti porte appulſe fuerūt parietibꝰ· p̄cinēte ergo ba
ſilio· Tollite portas zc̄· intrauerunt eccleſiam· Ob
hoc etiā multi arriani viſo miraculo ꝯuerſi ſūt ad
fidem catholicā· ¶ Hieronimus· Anno p̄notato
ſcꝫ valētiniani tercio· gratianꝰ filius eius· ābianis
factus eſt imperator· Tanta ꝯſtantinopoli orta ē
tēpeſtas· ut mire magnitudinis decidens grādo
nōnullos hoīm interfeceret· Apud attrabatas la-
na e celo pluuie mixta defluxit Hilarius ep̄us pi-
ctauenſis obijt· ¶ ·LI· ¶ · De obitu ſan-
cti hilarij & eius miraculis·

Poſt multa igit̄ & magna miracula factꝰ
hilarius infirmatus· cū obitū ſuū īmine-
re ꝯgnoſceret· fecit ad ſe venire leoniū
eiuſdē ciuitatis preſbiteꝝ quē maxime diligebat·
Cūqꝫ imminēte nocte eū exire & ſi quid foris au
diret nūciare iuſſiſſet· & ip̄e voces tumultuantis
populi ciuitatis ſe audiſſe reuertēs expoſuit· Et
cū iuxta eū vigilaret· finem eius expectans· me-
dia nocte iubet̄ exire· & quid audire poſſit iacēti
referret· Qui dū ſe audiſſe nil renūciat· mox nimia
claritas quā etiā preſbiter ſufferre nō poterat in-
trauit ad eū· & ſic paulatim recedente lumīe· mi-
grauit ad dn̄m· Duo aūt negociatores aliquādo
cū ad eiuſdem ſancti baſilicā occurriſſent· haben
tes formā cere quaſi ſocialiter in ꝯmune· vnꝰ al-
teꝝ allocutus eſt· ut eā tanto cōfeſſori offerrent·
ſed incaſſū ſua verba in animo ſui ſocij nolentis
expendit Ip̄e tamen cū eodē collega ſuo in oratōe
ꝓſternit̄· cerāqꝫ illam ante ſepulcri cācellos expo
nit· moxqꝫ ad omnē equalitatem ſpecies ipiꝰ cere
ſe diuiſit· & p̄te illius fidelis oblatoris accepta·
pars altera videntibꝰ plurimis· voluēdo vſqꝫ ad
alios cancellos nutu diuino cū omni ꝯtumelia eſt
repulſa· quaſi ſanctꝰ nollet inuadere· qd̄ alter illi
deuotus non obtulit· Tūc ille ꝯfuſus ingemuit &
fleuit· maioraqꝫ poſtea obtulit· Quidā puer dum
ad ſepem obdormiſſet· iacens ore aperto· ingreſ-
ſum in ſe ſerpenti parauit· Quo ꝯperto parentes
eius ſtatuerūt eū ſecum ire ad baſilicā ſancti hila
rij· inſines inſulam poſt ſerpentiū exterminatōeꝫ
extructam· Et qꝫ nullus ut fert̄ poteſt ibi viuere
ſerpens· timebat forte ne puero inſulā ingreſſo·
coluber in eius ventre moreret̄· Sed hoc in ſancti
pietate ꝯſtituentes· feſtinanter ad locū ꝑcurrūt·
intranteſqꝫ mox ſe pauimento eccleſie ꝓſternunt·
deū & ſanctū hilariū ꝓ ſalute pueri gemētes de-
poſcunt· Tūc ore pueri euomit̄· imo quaſi iuſſus
coluber ꝓgredit̄· ꝓgreſſuſqꝫ veneno ſtatim corā
omnibꝰ effuſo qui aderant morit̄· ¶ Hieronimꝰ·
Anno ſequenti nicea que ante ſepe corruerat ter
remotu fūditus eſt euerſa· Anno ſequenti atha-
naricus rex gothoꝝ· in xp̄ianos pſecutōne ꝯmota
plurimos interfecit· et de ꝓp̄ijs ſedibus in roma-
num ſolū expulit· Anno ſequenti euſebius vercel
lenſis ep̄us morit̄· ¶ ·LII· ¶ · De ſancto
euſebio vercellenſi· ¶ · Ex geſtis eius·

Hic euſebius olim temporibꝰ diocleciani
et maximiani adhuc cathecuminꝰ· cū pa-
rentibꝰ romā venit et ab euſebio papa
nomen et baptiſmū ſuſcepit· Papa vero euſebius
inſtructus eſt ab angelo anteq̄ꝫ eum baptizaret·
qualis et quantus vir exiſteret· et quo nomine vo
citaret̄· In ip̄o eius baptiſmo manꝰ angelice viſe
ſūt· que eū de ſacrofonte leuauerūt· Virgo ſemꝑ
manſit· nullāqꝫ feminā poſt baptiſmum nec etiā

matrē oſculando tetigit·nō deſpiciendo naturaꝫ.
ſed culpā refugiēdo Cum enī qdā matrona nobi=
lis eiꝰ pulcritudine capta·clam vellet eius adire
cubiculū·tota nocte plateas vrƀ circuiuit·& ad
eius cubiculū cuſtodiētibꝰ āgelis ꝑuenire nō po=
tuit·Vn̄ in craſtinū ad pedes eiꝰ ꝓuoluit̄·& ve=
niam petens.crimen qđ cogitauerat corā omnibꝰ
ꝯfitet̄·Poſt deceſſū ſancti ſilueſtri·marcus papa
ordinauit eum p̄ſbiteꝝ·eo ꝙ cōſtantia fidei in eo
p̄polleret cū iam eſſet·l·annoꝝ·Cuꝫ ergo ordina=
tus fuiſſet·tanta ſanctitate claruit·ut in miſſarū
ſolennijs inter manus eius ſacrū miſteriū apparet
Poſt hoc iulianus papa videns arrianos ſub con
ſtantio p̄ualere·ꝯſecrauit euꝫ vrbis vercellis epm̄.
que tūc obtinebat inter alias vrbes ytalie princi-
patum·Cum aūt vercellis ingreſſus fuiſſet·facien
tibꝰ hereticis cūctaꝝ eccleſiaꝝ hoſtia clauſa ſunt
ut nullus intraret·Cōperiens aūt beatus euſebiꝰ
tantā eoꝝ maliciā·ante hoſtiuꝫ maioris eccleſie q̄
eſt beate marie virginis·flexis genibꝰ orauit·&
ſtatim eo ſurgente·omnia hoſtia apta ſūt ac diui=
nitus reſerata·ac ſi minime clauſa fuiſſent.

¶·LIII·¶·De cōſtantia eiꝰ ꝯtra arrianos·

CVm aūt beatus euſebius omnes ꝓuin=
cias occidentis·& ſanctꝰ athanaſiꝰ to=
tam eccleſiā orientis ab arrianoruꝫ peſte
ſua p̄dicatione purgarent·Cōſtantius imperator
eos ab eccleſia in exiliū ꝓpellere laborabat·At vō
euſebius intantū ꝑſecutꝰ eſt arrianos·ut auxen=
tiū hereticū mediolanenſem epm̄ ab omnibꝰ xp̄ia
nis expulſum damnaret·& ꝓ eo ſanctū viꝝ dyo
niſium epm̄ ordinaret·Vnde iratus conſtantius
ꝯtra euſebiū cōcilia ꝯgregauit·& multas cū ep̄is
ei literas miſit·ſed ille eoꝝ ꝯſortia fugiens·ſciens
maliciaꝫ in multitudine p̄ualere·venire noluit·&
ſuā ſenectuteꝫ oppoſuit·Vnde imperator ſtatuit
ꝯtra eius excuſationeꝫ in mediolanēſi vrbe q̄ ꝓpe
erat ꝯciliū celebrari·quo cū ip̄e imperator veniſ=
ſet.& collecto ep̄oꝝ ꝯcilio euſebiū deeſſe videret,
miſit ad eum literas ut veniret·Sed cū ille veni=
re tardaret·& imperator liberiū papā & quoſdā
alios expectaret·iuſſit arrianos ep̄os fidem ſuam
deſcribere·& ſancto athanaſio licet abſente dam
nato·catholicos q̄ aderant fecit ſubſcribē·Quoꝝ
primꝰ dyoniſius mediolanenſis fuit·Cū ergo eu=
ſebius de vrbe vercellis exiret·& multa ſe paſſu=
rum p̄diceret·ad quendā fluuiuꝫ deuenit·Nauis
autē ex alia ripa fluminis ꝓcul erat que ſtatim eo
iubente ad eum venit·& ip̄m cū ſocijs nullo gu=
bernante tranſuexit·Tūc obuians ei p̄dictus dio
niſius ꝓcidit ante eum dicens·peccaui pater li=
bera me ſi vales·Venerūt itaqꝫ ſimul in eccleſiam
vbi papa liberius cū catholicis ep̄is fidē niceni cō
cilij ꝯfirmabat·& ip̄e euſebiꝰ & p̄fatus dyoniſiꝰ
eidem fidei ſubſcripſerūt·Vocatus autē euſebius
ab imperatore·cū nec minis nec blandicijs moue=
ret̄·coram omnibꝰ dixit·Vos dicitis filiū minorē
eſſe patre·cur michi meū filiū & diſcipulū p̄tuli=
ſtis·Non em̄ diſcipulus ſuper maijſtrū·nec filius
ſuper patrem·Qua illi ratione ꝑmoti·ſtatim ciro
graphū quē ſubſcripſerāt & cui dyoniſius ſubſcri
pſerat obtulerūt·& ait illis·Nō poſt filiū ſcribā
cui p̄ſum auctoritate·ſed iſtuꝫ incendite nouūqꝫ
cui ſubſcribaꝫ ſi vultis ſcribite·Sicqꝫ nutu dei in=
cenſus eſt cirographus·cui dyoniſiꝰ & alij·xxix·
ep̄i ſubſcripſerant·Rurſūqꝫ arriani aliū cirogra=
phum citius ꝯſcripſerunt·ut euſebius & alij ſub=
ſcriberent·Sed cū nullatenus ꝯſentiret·gaudere
catholici ceperūt·ꝙ ipſi qui coacti ſubſcripſerāt
cirographū illū ab ep̄is arrianis incenſū videbāt·

¶·LIIII·¶·De paſſionibꝰ eiꝰ & obitu·

TVnc iratus ꝯſtantius·tradidit euſebiuꝫ
volūtati arrianoꝝ·qui ſtatim eū ab alijſ
ep̄is abſtrahentes·& eū fortiter flagel=
lantes·traxerūt ꝑ gradus palatij a ſūmo vſqꝫ ad
imū·& rurſū ab imo vſqꝫ ad ſurſū·Cūqꝫ lapidibꝰ
graduū quaſſato capite multū ſanguinē iā fudiſ=
ſet·& adhuc eis ꝯſentire non vellet·iūctis retro
manibꝰ eū per collū trahebant·extorquere volē,
tes ut eis conſentiret·ipſe aūt quaſi nichil paſſus
ꝯſtanter dicebat ſe in ſua manere ꝯfeſſione.& pro
ea libenter occūbere·Tūc decreuit cōſtantiꝰ·vt
omnes ep̄i qui eius exemplo fuerant aīati·in exi,
lium mitterent̄·Hilarius igit̄ pictauenſis.& pau,
linus treuerenſis·& dyoniſius mediolanenſis·cū
liberio papa ꝓpter fidē in exiliū deportant̄·Euſe,
bius vero in cauea conſtrictus recluſus eſt apud
ſercopolim vrbem paleſtine in tribu manaſſe·que
& bethſan.uel domus niſan·id eſt domus inimi=
coꝝ vocat̄·Et qꝛ ſchite eā ꝯdiderūt·ſchitopol’ap
pellat̄·Videntes aūt arriani·ꝙ ibi ꝯſtitutꝰ circū
ſpicere poterat·inde abſtractū negato cibo & po
tu in domo anguſtiſſima recluſerūt·Cūqꝫ ibi·vij
diebus ieiunaſſet·& hoc cuſtodibꝰ intimaſſet·pie
tate moti in aliud eū hoſpitiolū receperunt·ꝑmit
tentes ut eū quilibet viſitaret·ſed non diu·xxv·
em̄ die arriani hoſpitiū irruūt·& euꝫ rapientes in
tali ergaſculo circūcludūt·ut eſſet illo lōgitudine
breuior·latitudine anguſtior·ita ut curuatus nec
pedes extendere.nec ſe in latus alteꝝ vertere·nec
aliquē ſuoꝝ poſſet videre capite depreſſo·hume
ros tantū & cubitos mouere valebat·& niſi eum
angeloꝝ releuaret viſitatio·humanuꝫ corpus tan
tam iniuriam tādiu ſuſtinere non poſſet·Sed qui
ionam in ventre ceti ſeruauit·& hunc ita vſqꝫ ad
exitū cōſtantij cuſtodiuit·Iulianꝰ igit̄ imperator
ei ſuccedens·volens placere omnibꝰ·iubet exilia
tos ep̄os reuocari·& tēpla deoꝝ aperiri·et pace
frui ſub lege qua quiſqꝫ vellet·et ſic inde exiens
euſebius ad athanaſiū venit·et hiſtoriā ei ſue paſ,
ſionis expoſuit·Inde veniens ad liberiū papā.ab
ip̄o gratanter acceptus eſt·Sic etiā defuncto iu,
liano·iouiano regnante·ſopitis arrianis.euſebiꝰ
vercellis redijt·et eum populus cū magna exulta,
tione ſuſcepit·Sed iteꝝ valente regnante arriani
repullulāt·et ꝯtra euſebiū dioceſes viſitantē ſedi
tionē excitant·et vallata domo eius.et ſupinū tra
hētes extra domū lapidibꝰ obruūt·et ſic migrās
ad dn̄m.ſepultus eſt a diſcipulis ſuis in eccleſia
quā ipſe ꝯſtruxerat·Vixit autē ſcd̄m cronicas ad
minus·lxxxviij·annis·

¶·LV·¶·De didimo alexandrino·¶·Nieronimus in cronicis·

ANno valentiniani·viij·didimus alexan
drinꝰ·multa de noſtro dogmate per no
tarios ꝯmentat̄·Qui poſt·v·natiuitatiſ
ſue annū luminibꝰ orbatus eſt·elementoꝝ quoqꝫ
nō ignarus fuit·¶ Rufinus·xi·libro·Didimꝰ in
parua etate cum prima adhuc elementa literaruꝫ
ignoraret luminibꝰ orbatus·maiori deſiderio ſcie
tie veri lumīs inflamatus eſt·Audiens ſcriptū in
euangelio·ꝙ apud homines impoſſibile eſt·poſſi
bile eſt apud deū·Vnde ꝯfiſus in dn̄o p̄cabat̄ ob
noxius ut illuīatione cordis acciperet·miſcebatqꝫ
p̄cibꝰ ſtudia et laborē.et iuges ꝑiuataſqꝫ vigilias

vt qđ alijs viſus illi ꝯferret auditus. Cūqꝫ poſt lu
cubratōis laborē (ut fieri ſolet) legentibꝰ ſomnꝰ
aduenīſſet. didimꝰ tanꝗ̄ imūdū animal rumināſ
cibū quē ceperat ex integro reuocabat. & ea que
dudū alijs ꝑcurrētibꝰ ex libroꝝ lectōe ꝯgnouerat.
memoria & animo retexebat. Ita in breui deo do
cente in tantā diuinaꝝ humanarūqꝫ reꝝ eruditio
nem ac ſcientiā venit. ut ſcole eccleſiaſtice doctor
exiſteret. athanaſio epō ceteriſqꝫ viris ſapientibus
in eccleſia dei admodū ꝓbatus. Sed & in ceteris
ſiue dialetice. ſeu geometrie. aſtronomie quoqꝫ &
ariſmetrice diſciplinis ita erat paratus. ut nullus
vnꝗ̄ pħoꝝ aliqua ex his artibꝰ ꝓponēs obtinere
eū uel ꝯcludere quiuerit. Sed ſtatim ut reſponſio
nes eius acceperat. maīſtrū euꝫ illiꝰ de qua ꝓpo-
ſuerat crediderit diſciplīe. Eius ſcripta ī magna
oīm admiratione habenē. Nos tamē qui viue vo
cis eius expte aliqua fuimꝰ auditores. longe ma-
iorem gratiā. ac diuinū neſcio qđ ac ſupra huma-
nam vocē ſonans in illis magis ſermonibus ꝗ̄ de
eis ore ꝓferebanē audiuimꝰ. Hūc etiā beatus an-
thoniꝰ cū fidei athanaſij teſtimoniū laturus adu̅-
ſum arrianos de thebaide alexandrina deſcendiſ-
ſet. magnificis ꝯſolatus eſt verbis. Nichil inquit
te offendit didime. ꝙ carnalibus oculis videris
orbatus. deſūt eīn tibi illi oculis quos mures &
muſce & lacerte habent. Sed letare ꝙ habes ocu-
los quos angeli habent. & quibꝰ deus videē. per
quos tibi magnū ſcientie lumen accenditur.

¶ .LVI. ¶ De ſtudio & ſcriptis eiuſdeꝫ.
¶ Hieronimꝰ in libro viroꝝ illuſtriuꝫ.

Didimus alexandrinꝰ captus a parua eta-
te oculis. & ob hoc elementoꝝ ignarus
tantuꝫ miraculum ſui omnibꝰ tribuit. ut
dyaleticā quoqꝫ & ariſmetricaꝫ. & geometriā que
uel maxime viſu indigent vſqꝫ ad ꝑfectuꝫ didice-
rit. Hic plurima nobiliaqꝫ ꝯſcripſit. Cōmentarioſ
in pſalmos omnes. ꝯmentarios in euāgelia math.
& iohis. & de dogmatibꝰ. & ꝯtra arrianos libroſ
duos. et de ſpirituſancto librū vnum. quē ego in
latinū verti. in eſaiam thomos. xviij. In oſee ſcri-
pſit ad me ꝯmentarioꝝ libros tres. & in zachariā
meo rogatu libros. v. Et cōmentarios in iob. &
multa alia que digerere ꝓprij iudicij ē. viuit vſqꝫ
hodie. & octogeſimū etatis ſue iam exceſſit annū

¶ Actor. Oīm libroꝝ didimi. nullū in armarijs
que ſūt apud nos vſpiā reperi. p̄ter librū de ſpi-
rituſancto. quē hieronimꝰ ſe in latinū vertiſſe te-
ſtaē dicens. ¶ Hieronimꝰ in ꝓlogo eiuſdeꝫ libri.
Volens aliq̇d garrire de ſpirituſancto. malui alie
ni operis interpres exiſtere. ꝗ̄ ut quidā faciūt in
formis cornicula alienis me coloribus adornare.
Legi dudū libellos de ſpirituſancto. & iuxta co-
mici ſententiaꝫ ex grecis bonis latina vidi nō bōa
Nichil ibi virile atqꝫ diſtrictū. Sed totū flaccidū
molle. & nitidū. Didimus vero meꝰ. oculū habēs
ſponſe. & illa lumina que incandeſcentes ſegetes
hieſus p̄cepit ſubleuari. ꝓcul altius intuēs. anti-
quū nobis morē reddit. ut ꝓpheta voceē videns.
Certe qui hūc legerit. latinoꝝ furta ꝯgnoſcet. &
ꝯtemnet riuulos cū cepit haurire de fontibꝰ.

¶ .LVII. ¶ De petro alexandrino & lu-
cio arriano. ¶ Hieronimꝰ in cronicis.

ANno valentiniani. ix. alexandrie ordinaē
epūs petrus. qui poſt valentis interitū
tam facilis in recipiendis hereticis fuit.
ut nō nullis ſuſpitionē accepte pecunie intulerit.

¶ Helinandꝰ. xlij. li. Hic eſt quē beatus athana-
ſius ſucceſſorē ſibi delegerit. Sed ut ait rufinus.
Lucius arriane ptis epūs. tanꝗ̄ lupus ad ouē ad
uolat. Petrus aūt ꝓtinꝰ nauem ꝯſcendens. ad vr
bem romā ꝑfugit. Lucius vero tanꝗ̄ materia ſibi
crudelitatis oblata. ita ibat in ſanguīe. ut nec ſpe
ciem religionis aliquā ſeruare videreē. Igiē atha
naſius hoc anno videē mortuꝰ. ꝗ̄uis hieronimus
in cronicis eius obitū nō ponat. Socrates autē in
hiſtoria triptita dicit eum mortuū fuiſſe cōſulatu
gratiani ſecūdo & ꝓbi. Cōſulatus eīn tūc tpis cō
ſtantinopoli & rome ānotabanē. ¶ Theodoricuſ
Lucio arriano alexandriā venienti. dicebāt genti
les beneueniſti epiſcope. qui filiū nō defendis. te
ſerapis amat & huc introduxit. ¶ Rufinꝰ. Huiꝰ
primo ingreſſu. tanta & tam turpia in virgines
& ꝯtinentes eccleſie geſta ſūt. que nec in ꝑſecutio
nibꝰ gentiliū memoranē. ¶ Theodoricꝰ. Veſtes
ſanctaꝝ virginū dirūpebant. nudas ꝑ totā vrbeꝫ
circūferentes. quibꝰ cū turpitudine ꝓut poterāt
illudebāt. pueꝝ quendā indutū veſte feminea. in-
ūctis oculis & vultu fuco colore depicto. ſuper
ipm altare huc & illuc agere et manibꝰ ad turpiē
ſcelerare fecerūt. Poſtea quendaꝫ ex ſuis turpitu
dine notiſſimū veſte genitalibuſqꝫ nudatū in ſede
ponētes eccleſie turpē ꝯcionatorem cōtra xp̄m fe
cerūt. ꝓ ſacris verbis ſcelera ꝓferentē. laudanteꝫ
luxuriā. impietatē. fornicationē. maſculorū ꝯcubi
tum. furtū. abos. potuꝫ. ¶ Rufinus. Poſt fugas
ciuiū & exilia. poſt cedes et tormenta. flāmaſqꝫ ꝗ-
bus innumeros ꝯdemnauit luciꝰ. Ad monaſteria
furoris ſui arma ꝯuertit. vaſtat heremuꝫ. & bella
quieſcentibꝰ indicit. triamilia ſiml' aut eo ampliꝰ
viros ꝑ totam heremuꝫ ſecreta et ſolitaria habita
tione diſperſos oppugnare pariter aggrediē. mit
tit armatā equitū ac peditū manuꝫ. Ac illi ecōtra
gladijs obiectabant ceruices. et nichil aliud dice
bant. niſi amice ad quid veniſti. ¶ .LVIII.
¶ De exilio duoꝝ macharioꝝ. ¶ Vbi ſupra.

EO tempore patres monachoꝝ vita et an
tiquitate macharius et yſidorus aliuſqꝫ
macharius heraclides et pambꝰ antonij
diſcipuli ꝑ egiptū. et maxime in nitrie ptibꝰ habe
banē. Que p̄ſens vidi loquor. et eoꝝ geſta refero
quoꝝ in paſſionibꝰ ſocius eſſe ꝓmerui. ad eos de-
latus eſt homo. mēbris oīnibꝰ et maxime pedibꝰ
aridus. Qui cū ab eius in noīe dn̄i oleo fuiſſet ꝑ-
unctus. ſtatim ꝯfirmate ſūt plante eiꝰ. et dicenti
bus eis. In noīe dn̄i noſtri hieſu xp̄i quē luciꝰ ꝑſe
quiē. ſurge et ſta ſuꝑ pedes tuos. et redi in domū
tuā. Cōtinuo exurgēs et exiliēs benedicebat deū.
Aliud ostendēs qꝛ vere in illis erat deus. Cecus quidaꝫ
antea rogauerat ſe deduci ad cellulā macharij qui
erat in itinere dieꝝ triū. Qui mlto labore ductā-
tiū illuc ꝑueniens. machariū nō reperit domi. cō
triſtatus valde. et in fide ꝓficiens. Dep̄cor vos in
quit applicare me ad illā ꝑtem parietis vbi cubare
ſolet. Quo facto. paꝝ luti aridi vnde paries obli
tus videbaē aſſumens palme ſue ſuppoſuit. rogat
ut aquā de puteo de quo bibere ſolebat ei darēt
Quo humore ſoluēs glebā. eodemqꝫ luto oculos
ſuꝑungens. et lauans de aqua ꝗ̄ hauſta fuerat de
puteo. repente viſū accepit. et ſine ductoris āmi-
niculo ad ſua redijt. et cū omni domo ſua poſtea
regreſſus. et deo gratias referens rē ut geſta fue
Aliud erat indicauit. Ad eundē machariū ut iaꝫ ſuperiꝰ
dictum eſt leena catulos ſuos cecos ante pedes

poſuit·quo rogante dñm receperūt viſū· Sed in
his omnibꝰ lucius nō erubuit·nec aliqͩ reueren
tie virtutum mirabilibꝰ detulit·ſed iuſſit patres
ſuos ablatos a grege ſuo.imo clam raptos in inſu
lam quandā egipti paludū deportari·in qua ſpe-
rerat neminē prorſus eſſe xpianuꝫ·Igit̄ cū duobꝰ
ſolis pediſſequis noctu ad inſulā deducunt̄·i qua
erat templū quoddā ſūma veneratōne ab incolis
obſeruatū· Cunqꝫ primū nauicula ſenū orā ſoli
illius ꝯtigiſſet·Ecce ſubito ſacerdotis tēpli illius
filia virgo ab immūdo ſpiritu correpta·cū ingēti
vociferatione.& cuꝫ clamoribꝰ vſqꝫ ad celū datis
ꝑ medios agi populos cepit·& crebros ducēs ro-
tatus·ſtridens huc atqꝫ illuc rabida ora vibrare·
Cūqꝫ ad ſpectaculū tanti monſtri populi ꝯueniſ-
ſent·maxime cū eſſet ſacerdotis filia qui in hono-
re ꝓcipuo apud eos fuerat·ꝑ auras eam raptā ſe-
quentes·ꝑueniūt vſqꝫ ad nauiculā ſenū·Ibi vero
ꝓiecta eorum pedibꝰ & ꝓſtrata clamare cepit·
Quid veniſtis huc o ſerui dei ſūmi? antiquis nos
& veternoſis euoluere domicilijs? In hoc loco de
pulſi vndiqꝫ latebamus·quomō vos nequaq̄ latē
potuimꝰ·cedimꝰ antiquis ſedibꝰ· populos nr̄os
terraſqꝫ recipite· Hec illa dicente increpatus ab
eis ſpiritus effugat̄·& puella ſana vna cū paren-
tibꝰ ſuis iacebat ad pedes noſtri tꝑis apoſtolorū
Qui talibꝰ exordijs ꝑdicantes eis fidē dñi noſtri
hieſu xpi in tantā ꝯuerſionē repēte eos ꝑduxerūt.
ut ſtatim manibꝰ ſuis antiquiſſimū illud templuꝫ
& in ſūma veneratione habitū deſtruerent·& ec-
cleſiā ꝯfeſtim edificarent·Qđ cū alexandrie fuiſſꝫ
nūciatuꝫ·veritus luciꝰ·ne forte etiā ſuoꝝ odia in
eū iuſta ꝯſurgerent·vtpote q̄ apte iam bellū non
hominibꝰ ſed deo indiceret·occulte eos reuocari
& in heremū mitti iubet· ¶·LIX· ¶·De
ſancto moyſe ſarracenoꝝ epō·¶·Vbi ſupra·

EO tempore mannia ſarracenoꝝ gētis re
gina·vehementi bello paleſtini & arabi-
ci limitis opida atqꝫ vrbes quatere·vici
naſqꝫ ſimul ꝓuincias vaſtare cepit·Cūqꝫ frequen
tibꝰ bellis romanū attriuiſſet exercitū·orata pace
nō aliter ſe amplexuram ꝓmittit·niſi moyſes mo
nachus genti ſue daret̄ epūs·Qui in heremo ꝑti-
bus illis ꝓpinqua.vitā ſolitariā degebat·qui me-
ritis & virtutibꝰ & ſignis que faciebat ꝑ illū deꝰ
magnifice innotuerat·Captus ergo moyſes ad ſa
cerdotiū ſuſcipiendū·nulla ratōne paſſus eſt ſe a
lucio ordinari·Sed ab epīs quos ille in exiliū tru-
ſerat ordinatus eſt epūs· Quo facto.& gentis fe
rociſſime pacem tenuit·& vitā intemeratā cuſto-
diuit·Huic moyſi dictū ē·Vade ſede in cella tua.
& illa te docebit vniuerſa·Idem.homo fugiēs ho
mines·ſimilis eſt vue mature· qui aūt cū hoībus
verſatus·ſimilis eſt vue acerbe·Idem moyſes au-
diens iudiceꝫ venientē ad ſe fugit in palude·Cui
iudex occurrens querebat vbi eſſet moyſes· quid
inquit vultis ei·fatuus eſt & hereticus·Idem in-
uitatus in ſchiti·ad iudicandū ibi fratreꝫ culpabi
lem·ſportā vetuſtiſſimā plenā arena portabat·In
terrogatus quid hoc eſſet·reſpondit dicēs· pecca
ta mea ſūt poſt me ſequētia & nō video ea· & ho
die venio aliena iudicare·Ad hūc moyſen dixit
zacharias ſerapionis diſcipulus exuta cuculla &
ſub pedibꝰ ſuis iactata & ꝯculcata·niſi ita cōcul
catus fuerit monachus nō poteſt monachus eſſe·
Idem ad hūc zachariā morientē dixit ideꝫ moyſes
quid vides·nichil meliꝰ inq̄t q̄ tacere pater·Ideꝫ
moyſes ordinatus & expulſus ab altari ut ſic ꝓ-
baret̄.dicebat.bene tibi fecerūt cinerate & cacaba
te.& q̄ cuꝫ tu homo nō ſis·in medio hoīm auſus
es ingredi·Idem moyſes in ſchiti·vij·fratribꝰ ſe-
cum manentibꝰ ait·hodie huc barbari veniūt fu-
gite·Et tu inquiūt nō fugis·Reſpondit· per tot
annos expecto iſtā diem ut ꝯpleat̄ ſermo domini
Omnis qui acceperit gladiū gladio peribit· Ecce
inquit appꝛinquauerūt lamie· Et ſtatim intrantes
barbari interfecerūt eos·Vnus aūt ex eis ꝑterri-
tus·abſcondit ſe ſuꝑ plectas·& vidit ſeptē coro
nas deſcendētes & coronantes moyſen & ſex fra
tres·Idem moyſes in·vij· capl̄is ad perimeniuꝫ·
Stulticia eſt hoī relicto ſuo mortuo·flere alienuꝫ
Mori a proximo tuo eſt flere peccata tua·& ſine
cogitatu eſſe ab homine· q̄ iſte bonꝰ eſt ille malꝰ
Idem ꝑ has q̄ttuor res paſſio gignit̄ ꝑ abundan-
tiā eſce & potus·ꝑ ſatietatē ſomni·ꝑ ociū·ꝑ iocū·
¶ Socrates in hiſtoria tripartita· Moyſes cū ſer
uus eſſet·ꝓpter culpas a dño expulſus ē·Qui la-
trocinio deditus homicidia multa ꝯmiſit· Poſtea
ꝯuerſus panē ſolū ꝯmedens·xj·ānis ꝑ totā noctē
ſtans orauit·nec genibꝰ inclinatis·nec oculis ſom
no clauſis·Noctanter circūibat cellas monachoꝝ
& lagenas oīm aqua implebat·cū aqua longe ma
narat·x·aut·xx·aut·xxx·ſtadijs·Qui licet ita do
maret corpus·priorē valitudinem nō amiſit· Ali
quādo aūt quattuor latrones ſimul ꝯprehenſos li
gans impoſitos humeris ꝑduxit ad eccleſiā.in vo
luntate monachoꝝ ponens quid de eis facere vel
lent· factuſqꝫ pr̄ſbiter in ſchiti terribilis demoni-
bus·vixit pene annis·lxxv· ¶·LX· ¶·De
abbate paſtore & dictis eius·¶·In vitaſpatruꝫ·

QVeſiuit abbas paſtor ab abbate moyſe·
pater quādo veniūt temptatōes·reſiſtā
eis an ꝑmittam intrare· Qui reſpondit·
ꝑmitte et pugna eis· Alij vero ideꝫ interroganti·
reſpondit·nō ꝑmittas intrare· Tūc admiratus ab
bas paſtor ait· Ego tibi ꝯmitto cogitatōes meas.
& tu aliter doces alios q̄ me·Cui ſenex·Ego tibi
dixi ſicut michi ipi·q̄ vbi eſt maior pugna.& ma
ior corona·quibuſdā aūt bonū eſt nō dimittere tē
ptationes intrare·Dixit abbas paſtor· q̄ pauper
tas & tribulatio cū diſcretione ſunt vite ſolitarie
opationes·Hi ſūt tres viri.ſcꝫ noe·daniel· & iob
Noe nichil poſſidens ·Iob tribulatus Daniel aūt
diſcernēs·Dixit abbas paſtor q̄ initiū maloꝝ eſt
mentē diſtendere·Dixit etiā bonū eſt fugere cor
poralia·q̄ homo qui eſt in corporali bello aſſilat̄
ei qui ſtat ſuꝑ locū ꝓfundiſſimū·ut qua hora vi-
ſum fuerit inimico eius·facile poſſit eū impigere
deorſuꝫ·Si aūt a corporalibꝰ longe fuerit· aſſilat̄
viro ſtāti longe a puteo·ut nō trahat eū inimicuſ
ut poſſit ꝓijcere deorſum· & dū violenter trahit̄.
deus ei auxilium dirigit·Dixit abbas paſtor·Niſi
nabuzardaꝫ veniſſet·templū dñi crematū nō fuiſ
ſet·ita niſi quies gule & veneris in animā venerit.
nūq̄ mens pugnans ꝯtra inimicū corruit· Dicūt
aūt q̄ abbas paſtor nunq̄ ibat ad manducanduꝫ·
niſi ꝯtra voluntatē & cū lacrimis·ne videret̄ ino-
bediens fratribꝰ· Dixit abbas paſtor· ſicut fumo
expellunt̄ apes ne tollat̄ dulcedo operis·ita timo
rem dñi & omne opus bonum ab animo expellit
quies corꝑalis·Cuꝫ mater abbatis paſtoris volēs
eū vidē cū fratribꝰ diu lacrimata eſſet extra ho-
ſtium·ait abbas anui· Quid vult hec vetula· Et
abbas paſtor intra hoſtium ſtans ait· An vis hic

videre nos·an in alio ſeculo·Et illa·in alio·Si in
quit equanimiter feras ꝙ nõ vides hic· videbis
in futuro·Et illa abijt· Voluit iudex ꝓuincie vi-
dere abbatẽ paſtorem·& nõ acquieuit·Iudex aũt
incarcerauit filiũ ſororis eius tanꝙ malefactoreꝫ
dicens·Si rogaret abbas ꝓ eo eriperet eũ·Tunc
mater pueri ad hoſtiũ fratris ſui fleuit dicens.ſal
tem moueat frater viſcera tua miſeratio ſanguis
tui·Et mandauit ſenex ad ultimũ·Examina cau-
ſam ſm̃ legẽ·& ſi dign⁹ eſt morte moriat̃·ſin aũt
fac qđ vis·Frater quidã interrogauit abbatẽ pa
ſtorem·Quid eſt qđ ſcriptũ eſt·qui iraſcit̃ fratri
ſuo ſine cã·Ille reſpõdit·Ex omĩ re qua voluerit
te grauare frater tuus·ſi iraſceris ꝯtra euꝫ donec
oculũ tuũ dextrũ eijciat·ſine cauſa iraſceris ei·Si
aũt aliquis te voluerit ſepare a deo ꝓ hoc iraſce-
re·Dixit abbas paſtor·Eſt homo qui videt̃ ore
tacens & corde alios ꝯdemnat·Hic ſine ceſſatõne
loquit̃·Et eſt quia mane vſqꝫ ad veſperã loquit̃
& taciturnitatẽ tenet·qꝛ nunꝙ ſine vtilitate lo-
quit̃· ¶·LXI· ¶ De ceteris patrib⁹ illius
temporis & p̃mo de abbate pyor·

In tempore florebãt pyor.& yſidorus.&
pambus.& ãmoni⁹.& hellim.& appelles.
& ſerapion.& eulogius.& dorotheus.&
piamon.& beniamin.& marcus.& appollinius.&
euagri⁹.et melas.& paul⁹ in libia·et or.& copres.
& mucius.& benus·Hoꝝ pior ambulãs comede
bat ut minorẽ ſentiret voluptatẽ·ꝑgens ad here-
mum fodit puteũ & aquã inueniens amarã vſus
eſt ea vſqꝫ in finem vite.orando ut putat̃ faciens
eam dulcere·Iſte cũ moyſes & eius monachi fode-
rent puteũ·& aquã inuenire nõ poſſent ſupuenit.
& oratione facta deſcendit in foueã·Cũqꝫ tercio
ꝑcuſſiſſet terrã.mox emanauit aqua·illoqꝫ ſtatim
diſcedente petentib⁹ ut uel ex aqua paꝝ guſtaret.
Feci inquit ꝓpter quod directus ſum·Idem pior
duos ſaccos magnũ & paruũ impleuit arena di-
cens·Saccus iſte multũ habens arene.mea pecca
ta ſunt·& poſui ea ſup dorſuꝫ meũ ut doleã pro
eis et plorem·Hec aũt ſporcella modica.peccata
mei fratris ſũt·& ſunt ante faciẽ meã·Hic fuit he
remita pior·quẽ beatus anthonius adoleſcentem
in ſancto ꝓpoſito monachoꝝ inſtruxit·xxx·& am
plius annis exquo egreſſus eſt de domo parentũ
ſuoꝝ nũꝙ eis viſus eſt·Soror eius cũ eſſet vidua
habens duos filios iam adoleſcentulos·miſit eos
in heremuꝫ ad requirendũ fratrẽ ſuũ·Ipe vero nõ
acquieuit petitioni eoꝝ·Perrexerũt aũt ad bea-
tum anthoniũ indicantes ei ꝓ qua cauſa veniſſet
Miſit ergo anthonius & vocauit eũ ad ſe·dixitqꝫ
ei·Vade ut videat te ſoror tua·Tũc aſſũpſit ſecũ
aliũ monachũ & ꝑrexit ad domuꝫ ſororis ſue·Et
ſtans foris ꝓpe ianuã atrij clauſis oculis ut nõ vi
deret ſororẽ·ſtetit & ait·Vide me quantũ volue
ris·Et ſtatim reuerſus eſt ad heremũ· ¶ LXII·
¶ De abbatibus yſidoro & pambo· ¶ Hiero-
nimus in vitaſpatrum·

Monaſteriũ yſidori erat apud thebaidam
muro circũdatũ mille monachos habẽs
Senior ſedens ad ianuã ea lege intrãtes
recipiebat ut vltra nõ exirent· ¶ Actor ergo ſta
bilitas loci etiã tũc firmata eſt·quã tamen beat⁹
benedictus dicit̃ inueniſſe·id eſt·ſcripto primus
ꝯfirmaſſe· ¶ Idem in vitaſpatrum·Ad ſuſcipien
dos aũt hoſpites habebat cellulã ſibi adherentem
Hui⁹ yſidori dictũ eſt·Exquo factus ſum mona

chus nõ ꝑmiſi iracũdiã vſqꝫ ad fauces meas aſcẽ
dere·Abbati moyſi impoſuit duriſſimã impugna
tionẽ fornicationis demon·ut nõ p̃ualeret ſedere
in cellula ſua·ſed abijt ad abbatẽ yſidoꝝ & retu-
lit ei impugnationis ſue violentiã·Cunqꝫ de ſcri-
pturis ſanctis iſidorus ꝯſolaret̃ eũ·et ut ad cellu
lam ſuã reuerteret̃ rogaret·noluit·Iſidorus ergo
pariter cũ moiſe aſcendit in ſuperiora cellule ſue
et dixit ei·Reſpice ad occidentẽ·et vidit multitu
dineꝫ demonũ cũ furore·quaſi ad preliũ p̃paratos
Dixit aũt ei iſidorus·reſpice iteꝝ ad orienteꝫ·et
vidit multitudinẽ ſanctoꝝ angeloꝝ glorioſam et
ſplendentẽ ſup lumen ſolis·Ait aũt iſidor⁹·Ecce
quos in occidente vidiſti ipi impugnant ſanctos
dei·Nam quos ad orienteꝫ ꝯſpexiſti·ipi ſũt quos
in adiutorium ſanctis ſuis mittit dñs·Cognoſce
ergo qꝛ plures ſũt nobis.cũ ſicut dicit heliſeus qꝛ
maior eſt q̃ in nobis eſt·ꝙ qui hoc in mũdo·His
ꝯfortatus moiſes.reuerſus eſt in cellulaꝫ ſuã·Ab-
bas iſidorus quotiens illi cogitatio dicebat·quia
magnus es·Reſpondebat ad ſe·nũquid talis ſuꝫ
qualis ille·Cũ vero demon ꝯturbans eũ·ſuggere
bat ei deſperationẽ·dicebat·Quãuis ego in torm̃
tis mittar·tamen vos ſubtus me inuenio·Pamb⁹
cũ ſine literis eſſet·acceſſit ad quendã ut doceret̃
p̃s·Qui cũ audiſſet primũ verſũ pſalmi·xxxviij·
i·Dixi cuſtodiam vi··m·ut nõ de·ĩ li·i·m·Scdm
voluit audire·Satis eſt ĩquit·Si hũc implere po
tero·michi ſufficit·Requiſitus poſtea quare in·vj
mẽſib⁹ nõ rediſſet·Qui inq̃t illũ verſũ nõduꝫ ope
ꝯpleui·Poſt multũ requiſitus a quodã·verũ illuꝫ
impleſſet·Vix inquit·xlix·annis illũ implere po
tui·Huic quodã auro dante ad cibaria pauperũ
et dicente numera·Reſpõdit·Qꝫ dediſti nõ eget
numero·ſed ſalubri tantuꝫ effectu·Hic rogatus
ab athanaſio deſcendit alexandriã·vbi cũ videret
mulierem theatricã fleuit·requiſitus quare fleret.
ait·Due res me mouẽt·Vna eſt illi⁹ ꝑditio·Alte
ra.qꝛ nõ habeo tantũ ſtudiũ placendi deo·quãtuꝫ
illa turpib⁹ hominibus·De hoc dicebat iſaac·pa
tres noſtri et pambo abbas vetuſtas et de mltis
ꝑtibus reſarcitas veſtes vtebant̃·Nũc aũt q̃ pre
cioſis vtimini.deſeratis hũc locũ·Item theophilus
archiep̃us volebat in ſchiti edificari ab abbate pã
bo·Qui fratrib⁹ rogantibus ut aliquid ei diceret.
reſpondit·Si taciturnitate mea nõ edificat̃·neqꝫ
in ſermone edificabit̃·Idẽ ſicut apis quocũqꝫ va-
dit mel operat̃·ita monachus·Abbas pambus in
hora mortis ait·poſtꝙ veni in hac ſolitudĩe et fa-
bricaui michi cellam.extra laborẽ meuꝫ nõ recolo
panem me ꝯmediſſe·nec penituiſſe de ſmone quẽ
locutus ſim uſqꝫ in hanc horã·et ſic vado ad deũ
q̃ſi q̃ nec dũ initiũ fecerim ſeruiendi dño deo·Fra
ter requiſiuit abbatẽ pambũ·ſi bonuꝫ eẽt laudare
proximũ·reſpondit ſenex.melius eſt tacere·
¶·LXIII· ¶ De ammonio.et heleno.et
appelle· ¶ Hieronim⁹ in vitaſpatrum·

Vidimus inter eos ammoniũ ſapientiſſi-
mum virũ·Hui⁹ monaſteriũ erat muro
circũdatũ·qđ in illis locis ex lateib⁹ cru
dis facile fieri ſolet· ¶ Socrates·Ammoni⁹ eru-
ditiſſim⁹ origenis didimiqꝫ diſcipulus a iuuẽtu-
te uſqꝫ ad mortem p̃ter panẽ aſſum nichil come-
dit·Hic adeo ſine curioſitate fuit.ut cũ athanaſio
romã veniens.nullũ opus ciuitatis inſpiceret·niſi
tantũ eccleſiaꝫ petri et pauli·Hic electus in ep̃m.
dexterã ſibi amputauit aurẽ·Hic a nullo viſ⁹ eſt

iraſcens·aut iurans·aut mentiens· aut vanuꝫ·uel aſpeꝝ.uel infirmũ ꝓtuliſſe ſermonẽ· Hellim in ſinu portabat ignem·& veſtis eius nõ ardebat·

¶ Actor· Hũc hellim hieronimꝰ in vitaſpatꝝ appellat helenũ·de quo dicet̃ inferiꝰ· Appelles egiptius ut legit̃ ex fabro ferrario ꝯuerſus eſt· Qui quadã die hoc opus exercens·demonẽ cũ tẽptantem in ſpecie mulieris forcipibꝰ cãdentibꝰ ꝑcuſſit in facie·qui ſtridens & ingemiſcens ꝓcul fugit· Hieronimꝰ ait ꝙ nuda manu de ferro cãdẽte diabolum ꝑcuſſit transformatũ in mulierẽ ſpecioſaꝫ. ex quo in vſum habuit ferrũ candẽs nuda manu tenere nec ledi· Hic narrabat de quodã iohe·qui ſub cuiuſdã ſaxi rupe tribus ꝯtinuis annis orauit ſtans nũꝙ̃ reſidens vel iacens·ſomni tantũ capiens quantũ ſtans capere potuit· Cibũ nũꝙ̃ ſũpſit niſi dñica die·cũ pſ̃biter ad eũ veniebat & offerebat ꝓ eo ſacrificiũ·& hoc erat ei ſacramentuꝫ & victus· Pedes eius dirũpebant̃.& ſanies ex eis ꝓfluebat· Cõpletiſqꝫ tribꝰ annis ab angelo ſanatus eſt·& repletus ſcientia & doctrina·multoſqꝫ edificauit·dñica die ſemp reuertens ad illũ locuꝫ ſacramentoꝝ gratia· Reliquis diebꝰ opa manuuꝫ faciẽs iumentoꝝ cingula de palmaꝝ folijs texẽs ut in illis locis haberi mos eſt· quibꝰ cingulis iumentoꝝ infirmitates ſanabant̃· Hanc quoqꝫ gratiam habuit·ut vnicuiqꝫ fratrum ſcriberet de quo peccato uel vicio·vel de quo virtutis ope quiſqꝫ ceteris pminerett·

¶ ·LXIIII· ¶ ·De ſerapione.theone.eulogio.& dorotheo·

IN regione arſenoite ſerapionẽ vidimus patrem·x·miliũ monachoruꝫ qui omnes ex ꝓprijs laboribus cibos·pcipue meſſis tpe mercede manuũ ꝯquirebant· Hoc autẽ moris eſt nõ ſolũ ipis.ſed & omnibꝰ pene egiptijs monachis·ut meſſis tpe ſe locent ad metendũ· atqꝫ ex ea mercede octogenos vnuſquiſqꝫ modios frumenti plus minuſqꝫ ꝯquirit· Vnde nõ ſolũ regionis illiꝰ indigẽtes alunt̃·ſed & alexandriã naues honuſte frumento dirigunt̃.uel in carcerẽ recluſ. uel reliquis egentibus peregrinis· Neqꝫ eñ intra egiptũ ſufficiũt pauperes qui poſſint nimie eoꝝ fructus largitatis aſſumere· ¶ In vitaſpatrum· Abbas ſerapion quãdo erat iuuenis· paſtinaciuꝫ furabat̃ quẽ occulte mãducaret· Theona autẽ faciente ſermonẽ de ꝯtinentia·peccatũ cõfeſſus eſt corã omnibꝰ·& velut lampas ignis egreſſa eſt de ſinu eius·& impleuit totã domũ fetore· Dixit abbas theon· Sic nichil eſt noxiũ monachis & letificat demones·ꝙ̃ celare cogitationes patribꝰ ſpiritualibꝰ· ¶ Socrates· Theonas pater fuit triũ miliũ monachoꝝ.ſcientiſſimꝰ grecaꝝ & latinaꝝ literarum·xxx·annis dicit̃ tacuiſſe· ¶ Hieronimus in vitaſpatrũ· Vidimꝰ et aliũ ſanctũ theonam in ſua cella clauſũ ſolitariũ·ut dicebat̃·xxx·annis ſilentiũ tenuiſſe· ¶ Actor· Huic apparet ꝙ in toto illo tpe quo ſilentiũ tenuit·nõ fuit pater alioꝝ monachoꝝ· Nõ eñ tanto tpe poſſet tenere ſilentium. ſed poſt illud tricẽniũ factus eſt abbas· Sanctus pſ̃biter cogitationes hoĩm pſ̃ciens.cũ videt quoſdam ex monachis indigne velle ꝯmunicare·remouebat ſingulos.dicens vnicuiqꝫ·tu hac nocte fornicationis deſideriuꝫ habuiſti· Tu vero dixiſti in corde tuo·nichil intereſt vtrũ iuſtꝰ uel peccator accedat·& hos omnes & ſimiles remouebat·donec omnes ꝑ penitentiã purgarent̃· ¶ Socrates Dorotheus genere thebeꝰ ·quotidie lapides a mari colligebat·& ſingulis ãnis hoſpitiũ edificabat & nõ valentibus edificare dabat· Noctibuſ autēꝫ ꝓpter eoꝝ cibũ faciebat ſportas ut venderet· Nũꝙ̃ viſus eſt in lectulo ſoporatꝰ·uel ꝓ requie pedes extendiſſe· & ſepe ei dormienti cibus ex ore labebat̃· Aliquãdo ſomno grauatus cecidit in ſtercore·expgefactus & cõtriſtatus ait ſub ſilentio· Si angelis dormire ſuaſeris,& michi vlteriꝰ ſuadebis· Huic laboranti dixit quidaꝫ· Cur ita perimis corpus tuuꝫ· Reſpondit.qꝛ illud occidit me· Huiꝰ cibus omnino abſqꝫ ignis ope fuit·huiꝰ cellulam cũ latrones eũ aurũ habere eſtimarẽt quodam tpe inuadentes·ita orationibꝰ eius foribus affixi ſũt·ut penitus moueri nõ poſſent·donec cõſueta hoĩm multitudo adueniret· Quos ut viderent·igne ꝯburendos trahere conabant̃· Tũc vir ſanctus neceſſitate loqui cõpulſus ait· Sinite eos abire· Alioquin.ſanitatis gratia fugiet a me· Sola eñ manus impoſitiõe ꝯferebat de quacũqꝫ egritudine ſanitatẽ· Illi vero his auditis·& monachi facti ſũt.& penitentes abire dimiſſi ſunt· Hic etiaꝫ ſanctus quotiens hominibꝰ reſpondebat·in tabulis ſcribebat· Dicit̃ etiã ꝙ noctibꝰ ad heremũ ꝓdiens·plurimo beſtiarum comitatu vteret̃·quibꝰ tanꝙ̃ pro laboris remuneratione aquaꝫ de puteo ſuo hauriebat·

¶ ·LXV· ¶ ·De piammone.beniamin.& marcho·

PIammon preſbiter dũ ſacrificaret·vidit angelũ cõtra altare ſtantem·monachos pſ̃entes in codice ſcribentẽ·& delentem abſentes· ¶ Hieronimus· Piammon eo tpe quo fratres ad ꝯmunicandũ accedebãt·videbat angelum dei ſtantem iuxta altare·& ſcribentẽ in libro quorundã nomina·alioꝝ nõ ſcribentẽ·quoꝝ vnũquenqꝫ ſeorſũ diſcutiens·inuenit in ſingulis mortale peccatũ·& cũ eis tãdiu fleuit.donec cũ ceteris aſcripti ſunt· ¶ Socrates· Beniamin ſenex ydropicus intantũ fuit·ut ꝑ ianuas celle ſue nõ poſſꝫ efferri·niſi ianue cũ tabulis antepoſitis tollerent̃· Qua paſſione laborans·viij·menſibꝰ ante morteꝫ ſedens in cella latiſſima·ſolenniter curabat egrotantes·rogans ad ſe venientes ut orarent deuꝫ ꝓ anima eius·de corpore nõ curantes·qꝛ & dũ ſanũ eſſet inquit·nichil michi ꝓfuit· In ſchiti marchus dũ ad ſacramenta accederet·angelus ei ſacramenta pbebat·cuiꝰ manũ tantũmodo vſqꝫ ad iũcturam brachij videbat· ¶ In vitaſpatrũ· Marchus ſcriptor antiquarius vocatus·dũ ſcriberet.o reliquit imperfectũ· Hic marchus veſtitus erat ſacco ſciſſo & recõſuto·facie tincta de fuligine culine· Vnde a matre nõ eſt agnitus ad quaꝫ clauſis oculis egreſſus eſt· Hic ſiluani diſcipulus fuit hic ait ad arſeniuꝫ· Quare nos fugis· Qui ait.diligo vos·ſed nõ poſſum eſſe cũ deo & cũ hominibus· Superioꝝ quidẽ virtutũ milia vnaꝫ habent volũtatem·vnus aũt homo plures habet voluntates·

¶ ·LXVI· ¶ · De ſiluano et eiꝰ diſcipulis·

ABbas ſiluanus diu in exceſſu mentis factus eſt·& exurgens fleuit amare·rogãtibꝰ aũt fratribꝰ cauſaꝫ fletus ait· Ego ad iudiciũ raptus ſum·& multos vidi de habitu noſtro euntes ad tormenta·multos ſeculares ad regnũ·& lugens ſenex nolebat exire a cella ſua·ſꝫ quãdo exire cogebat̃·operiebat faciem ſuã dicẽs Quid neceſſe eſt videre lumen iſtud tpale·in quo nihil eſt vtile· Abbas ſiluanꝰ dũ cũ diſcipulo ſuo zacharia ad quoddã monaſteriũ ſuum ꝑueniſſet·

fecerūt eos monachi paꝝ comedere· Poſtꝙ vero egreſſi ſūt· inueīt diſcipulus aquā & voluit bibere· Cui abbas ait· hodie ieiuniū eſt· At ille Nūqd hodie nō comedimꝰ pater· Et dixit ei· Illa eſca caritatis erat fili· nos aūt iteꝝ ieiunium teneamus· Quidā peregrinꝰ ſupuenit ad abbatem ſiluanuꝫ in mōte ſinai· & vidit ꝙ fratres opabanť· & dixit eis. quare operamī eſcam q̄ perit· maria aūt bonā ptem elegit· Tūc dixit ſenex diſcipulo ſuo zacharie· Da illi codicem ut legat· & mitte eū in cellula que nichil habet· Hora aūt· ix· circūſpiciebat fratť ille ſi forte eum ſenex vocaret ad comedendum· Poſtꝙ tranſijt hora venit & dixit ei· Nūquid hodie nō comederūt fratres· abba· quare me nō vocaſtis· Dixit abbas· tu homo ſpiritalis es· & non neceſſe habes hac eſca· Nos quaſi carnales opus habemus ꝯmedere· & ideo opamur· tu aūt bonaꝫ ptem elegiſti· Qđ cū audiſſet cepit penitere & dicere· indulge michi abba· Tūc reſpondit· ergo neceſſaria eſt martha marie· Huiꝰ ſiluani diſcipulus fuit zenon· qui ait· Nūꝙ maneas in loco nomīato. neqꝫ cū homine habente magnū nomen· Idem zenon fratribꝰ de ſcripturis querentibꝰ ait· Reliq̄runt fratres peccata ſua & celeſtia ſectanť· Idē ꝯcupiſcens cucumerē· ait intra ſe· Fures ad tormēta vadūt· pba te ſi potes ferre tormēta· Et ſtetit in caumate· v· diebꝰ defricans ſe in ſole· Huius ſiluani fuit alter diſcipulus ut dictū eſt zacharias Is cū ſepem orti amouiſſet cū fratribꝰ ut facerēt ortū maiorem· dixit ſiluanꝰ· Nō ingredior in hāc cellam· niſi ſepis in loco ſuo fuerit reuocata. Idē zacharias vidit fratrē ſuū ſiluanū ī extaſi a mane uſqꝫ horā decimā· & cū vidiſſet eum quieſcentem coegit eū lacrimādo dicere quid vidiſſet· Tūc ille· In celū raptus fui & vidi gloriā dei· & illic ſteti vſqꝫ modo· & nunc dimiſſus ſum· Hic zacharias depoſuit palliū ſuū ſub pedes ſuos· & ꝯculcauit & dixit· Niſi quis ſic fuerit ꝯculcatus· nō poteſt eſſe monachus· Appolloniꝰ cū nullā artē ſciret· cibaria & medicamina laborantibus ex ꝓprijs pecunijs ꝯparabat· ſingula monaſteria circūiens vſqꝫ ad horam nonā· & languentes viſitans et eis miniſtrans·

·LXVII· De ſancto appollonio· Hieronimus·

Vidimꝰ in finibꝰ hermopoleos· ad quem ſaluatorē cū maria & ioſeph fugiſſe tradunt· Ibi erat templuꝫ· quo ingreſſo ſaluatore· omnia ydola corruerūt· & ꝯminuta ſunt· In finibꝰ illis erat appolloniꝰ pater· d· monachoꝝ fere octogenariꝰ· xv adhuc annoꝝ erat cū receſſit in heremū· ibi· xl· ānis ꝯuerſatus eſt· Ad queꝫ cū diceret dn̄s· Appolloni. ꝑ te ydola egipti ſubuertā. ꝑ te ꝓraꝫ ſapientiā ſapientum· Ait· Aufer a me dn̄e iactantiā· Et dn̄s ad eū Mitte manū tuā ad ceruices tuas· & qđ ꝯphenderis ꝯſtringe & ſb arena obrue· At ille iniecta manu apphendit quaſi paruulū ethiopē· & demerſit ſub arena clamantem Ego ſum ſupbie demon· Tūc ait vox diuina· quicqd d cetero popoſceris ꝯſequeris· Facta ſūt hec tpe iuliani apoſtate· Sanctꝰ aūt appollonius cū quidā fratrū ſuoꝝ captus eſſet a iuliano· perrexit & ꝯſolatus eſt eū· ut patienť ferret que ei inferebanť· Tūc adueniens tribunꝰ inueniens viꝝ ſanctū· & ira motus· iuſſit etiā illū cū ceteris īcludi· Qđ & factū ē· Media aūt nocte apparuit lux magna in carcere· & angelus ianuas aperiens· voluit omnes incarceratos educere· Ille vero moraꝫ fieri ꝯſuluit uſqꝫ mane· Tūc cuſtodes pedibꝰ ſanctoꝝ aduoluti rogabant eos diſcedere· Mane aūt facto venit cēturio & iuſſit eos diſcedere· Quia in eadem nocte terremotu domꝰ ſua concidit· & electi famuloꝝ ſuoꝝ mortui ſūt· Et ſic ſancti cū hymnis & laudibꝰ remearunt· Poſt hec gentibus p̄dicans multa milia hoīm ꝯuertit ad fidē ſignis & miraculis infinitis· Perſecutōis tpe egreſſꝰ eſt ut captiuos viſitaret xp̄ianos· Cūqꝫ quoſdā cōſolareť· inuentus eſt a iudicibꝰ & incarceratꝰ· Quidam vero gentilis philemo noīe famoſiſſimꝰ eū opprobrijs & ꝯtumelijs affecit· Cui appollonius· Miſereať tibi deꝰ fili· & nichil hoꝝ que dicis tibi deus imputet ad peccatum· Ille vero hoc audito ꝯpunctus eſt· & ſtatim ſe xp̄ianū ꝯfeſſus eſt· Iudex vero hoc audito iratus· iuſſit ignē fieri et eos in medio ꝓijci· qđ & factū eſt· Interiꝫ vir ſanctꝰ orauit ut ad gloriā nominis xp̄i ignis extigueret. & ſtatim ignis rore celi diffuſo extinctus ē· Qđ ut vidit iudex cito ꝯtritus eſt· & credidit in xp̄m Tandē ducti ſunt in vinculis corā p̄fecto· ſed & qui duxerūt eos ꝯtriti ſūt· & xp̄i nomini adherentes· etiā ipi vincti ſunt· & iuſſu p̄fecti (qꝛ noluit eos audire) in mare ꝓiecti ſunt· Sicqꝫ aqua paſſionis facta eſt eis aqua baptiſmi. & ꝓiecit mare corpora ſimul oīm in aridā· ſimulqꝫ ſepulti egritudines ſanāt· & orationibꝰ pie petentiū adhuc ibi ſubueniūt· Centū orationes vir ſanctus totiens flexis genibꝰ ꝑ diem. & totidē ꝑ noctē cōplebat· Indumentū eius erat ſtupeū collobiū & lintheuꝫ quo collū & caput obuoluebat· q̄ dicunť in deſerto ꝑmanſiſſe nūꝙ veterata Circa hūc ſanctū erat tēplū & ſimulacrū qđ ſacdotes ꝑ īpetrādis ꝓ aq̄s pluuialibꝰ circūferebant· quos oēs orando ſtare fecit immobiles. & nec bobꝰ adhibitis potuit moueri ſimulacrū· Sic ſteterunt tota die ac nocte rapidiſſimis eſtibꝰ aduſti· Tandē ſcientes hoc ei ꝑ ſanctū accidiſſe· incenſo ſimulacro crediderūt in domino·

·LXVIII· De eodem·

Primis adhuc diebꝰ cū cepiſſet habitare in ſpelunca· aderat dies ſanctus paſche Erant eis tantūmō pauci & ſicci panes & olera ex his que ſale aſperſa reponi apud eos ſolent Iuſſit ergo fratribꝰ ut peteret vnuſquiſqꝫ a dn̄o ſi quid in die feſto ſumere libenter habeat· Qđ illi iuſſerūt eū facere· Cūqꝫ ꝯpleſſet orationē Et omnes reſpondiſſent amen· Ecce repēte ante fores ſpelūce vident aſtare homines ſibi penitus ignotos cū magna ciboꝝ copia· ī quibꝰ erāt q̄dā que omnino in egipti regionibꝰ nūꝙ viſa ſūt· pomoꝝ genera· & magnitudo incredibilis vue· nuces· fici· & malapunica· faui mellis· & lactis copia· nuclij quoqꝫ ingētes· panes candidi & mūdi qui tamen peregrine viderenť eſſe ꝓuinde· Viri vero qui hec attulerant ſtatim ea tradiderunt· feſtinanter quaſi ad eū a quo miſſi fuerant regreſſi ſunt· Moꝝ tanta fuit copia· ut uſqꝫ ad diem penthecoſtes quotidie miſtrata ſufficerent· Illiqꝫ certi erant· ꝙ a deo ſolennitatis gratia ſibi miſſi fuerant· Quidam ex fratribꝰ popoſcit ab eo· ut ſibi dareť humilitas & manſuetudinis gratia· Quo orante ꝯpletū eſt· Orta fame omnes habitatores loci venerūt ad eū cuꝫ vxoribꝰ & ꝑuulis· qui iuſſit eos paſcere donec nō haberet niſi tres ſportas panis· qui vnius die victum monachis p̄bere debebant· quas etiā iuſſit p̄ferri ī mediū· & eleuatis ad deū manibꝰ ait· Nūquid nō poteſt manus dn̄i

multiplicare hec ſicut dicit ſpiritusſanctꝰ· Nō de
ficiet panis in ſportis his· donec ſatiemur omnes
de fructibꝰ nouis· Quattuor ergo ↄtinuis menſi
bus non ceſſauit erogari panis de ſportis· nec de
eſſe potuit aliquādo· Motus ergo dyabolꝰ ait ad
eū· Nūquid helias es tu· aut aliquis alius ꝓphe-
tarū· aut apoſtoloꝝ ꝙ hoc facere auſus es· Qui
ait· Quid inde· Nōne ꝓphete & apoſtoli homines
erant· qui nobis & fideꝫ ſuā & gratiā tradiderūt·
Aut tūc deus pſens erat· nūc vero abſens· Mo-
ris erat apud eū· ut fratres eiꝰ nō prius cibuꝫ ſu
merent ꝙ ↄmunionē dn̄icam ꝑciperent circa horā
nonā· & poſt hoc interdū ſic uſqꝫ ad veſperā ꝑma
nebāt verbū dei audientes· poſt hoc cibo ſūpto
alij ad heremū ſecedebāt ꝑ noctē totam diuinas
ſcripturas memoria recolētes· Alij ꝑcepta gratia
xpi· ſtatim diſcedebāt· ſcꝫ ſoli ſpiritali cibo ↄten-
ti· & hoc faciebant ꝑ plurimos dies· Iubebat fra-
tres ſemꝑ gaudere dicens· Triſtent̄ gentiles· lu-
geant iudei· plangant ſine ceſſatione peccatores·
Iuſti vero letent̄· Nō oportet prorſus ineſſe triſti
ciā his quibꝰ ſalus in deo eſt· & ſpes in regno ce-
loꝝ· Nam hi qui terrena diligūt ſuꝑ fragilibus &
caducis rebus letant̄· Nos qui tante glorie ſpem
& eternitatis expectationē habemꝰ· cur nō oīm
exultatione gloriemur· Dicebat quoqꝫ ꝓptea fra
tres aduenientes traditum eſt adorandos eſſe· ut
certū ſit in aduentu eorum· aduentū dn̄i haberi·
Sic eñ & abrhaam ſuſcepit eos qui homines vi-
debant̄· dn̄s aūt in eis intelligebat̄· Interdū etiā
cogere debemꝰ fratres ad corporalē requiem ↄtra
ipoꝝ voluntatē· Monebat ut ſi fieri poſſet· quo-
tidie ↄmunicarent monachi· ne qui ſe faciat lōge
ab his· lōge fiat a deo· Ieiunia legitima· id ē· q̄rte
& ſexte ferie dicebat nō eſſe ſoluenda· Quia q̄rta
feria iudas dn̄i traditionem cogitauit· & ipe dn̄s
ſexta feria crucifixꝰ eſt· Videbit̄qꝫ qui in his die
bus ſine aliqua neceſſitate ſoluit ſtatuta ieiunia·
uel cū tradente tradere ſaluatorem· vel cū cruci-
figente crucifigere· Si ergo his diebꝰ ſuꝑuenerit
aliquis· ponenda eſt menſa ei ſoli· qd̄ ſi noluerit
nō eſt cogendus· ¶ ·LXIX· ¶ De eua-
grio pallidio mela & paulo· ¶ Socrates·

Erat tūc tꝑis euagrius duoꝝ macharioꝝ
diſcipulus· a gregorio nazāzeno dyaco-
nus ordinatus· & cum eo deſcendēs in
egiptū· & viros illos inſpiciens· vitā illoꝝ imita-
bat̄· Hic archidyaconꝰ gregorij aſpectu erat pul
cerrimꝰ· & circa cultū veſtis ornatus· Cūqꝫ eum
quidaꝫ ſenator zelotipus vxori ſue noſſet eſſe no-
tiſſimū· mortē ei ꝑabat· Euagriꝰ aūt vidit in ſom
nis ꝙ quaſi ꝓ crimine ↄphenſus eſſet· ferroqꝫ vin
ctus pedes & manus ad ſupplicium duceret̄· Qd̄
dū fieret· quidā ꝓtulit euangeliū· & ꝓmiſit eum
eſſe liberandū· ſi a cōſtantinopoli recederet· Ideoqꝫ
ↄpulit ſibi iureiurādo ꝓmitti· & ille tactis euāge
lijs· hoc ſe facere ꝓmiſit· & vinculis ſolutꝰ· Exꝑ
rectus eſt· & credens viſioni pericula declinauit
& venit hieroſolimā· Is duos libros valde vtiles
ſcripſit· quorū vnꝰ eſt de actuali vita intitulatus
monachicus· Alius appellatus cognitionalis·
¶ Socrates· Huiꝰ euagrij diſcipulꝰ fuit palladiꝰ
cuiꝰ liber & de his & de ſilibꝰ affluenter loquit̄·
Hic ait· Oportet & diſcere que neſcimꝰ· & fideli-
ter docere q̄ nouimꝰ· Inter hos erat & melas eꝑs
ad cuiꝰ eccleſiam cuꝫ veniſſent qui eꝑos arrianis
reſiſtentes exilio deportarent· Viderunt eū tanꝙ
vltimū eccleſie miniſtrū candelas ꝑparantē· quē
& interrogauerūt vbi eſſet eꝑs· At ille· Ego vos
eꝑo nūciabo· Tūc ex itinere fatigatos ad eꝑi ho-
ſpitium duxit· & poſita menſa parauit ut valuit·
poſt prandiū ſe dixit eſſe eꝑm· At illi mirati· pro
pter reuerentiā dederūt ei fugā· Et ille· Nō decli
nabo inq̄t qd̄ mei ſimiles libenter patiunt̄· Huiꝰ
melantis frater fuit ſalomon ex negociatore mo-
nachus· Paulus aūt in libia quīgentos monachos
habuit· nichil oꝑabat̄· nec ꝑcipiebat niſi ꝙ ↄmede-
ret ſolū· Quotidie· ccc· orationes quaſi in tributū
deo ſoluebat· & ne numero delinqueret· totidem
lapides ponebat· Et ad ſingulas oratōes lapides
ponebat in ſinu· ¶ ·LXX· ¶ De abbate or.
& ſancto coprete· ¶ Hieronimꝰ in vitaſpatrū·

Sanctus or apud thebaidā erat nonage-
nariꝰ· barba ꝓlixa· vultu & aſpectu le-
tiſſimꝰ· literas primo ignorauit· Sed da
ta eſt ei diuinitus gratia· & oblato codice a fra-
tribus· q̄ſi olim iā ſciens literas legere cepit· Con
ſuetudo ei erat nō prius corporalē cibū ſumere·
ꝙ ſpūalem xpi ↄmunionē accipere· Idem or dixit
ad diſcipulū· Vide ne aliquādo alienū verbuꝫ ad-
ducas in cellam iſtā· Vidimꝰ & aliū ſenē bonum
noīe manſuetudine omnes hoīes ꝑcellentem· De
quo dicebāt· ꝙ neqꝫ vnꝙ iurauit· neqꝫ mentitus
eſt· neqꝫ iratus· nec ocioſū aut ſuꝑfluū ꝓtulit ſer
monē· Legit̄ de ſancto or· ꝙ hic cuꝫ iam multos
annos in heremo ꝑegiſſet· apparuit ei angelus di-
cens· quotcūqꝫ in hac vita poſitꝰ ↄuerteris ad ſa
lutem· ſuꝑ tot principatū accipias in futuro· mlt̄
ta aūt milia hoīm ꝑ eū ↄuerſa ſunt· Quotiens fra-
ter aliquis venit volēs in heremo morari· ſibi cel
lulam parauit· & ſuꝑlectilia dedit· Vnodā autēꝫ
tꝑe ut ipemet retulit ſub nomine alterꝰ· venerūt
demones in ſpecie celeſtis militie· tanꝙ magnum
regem in curru deducentes· Iſqꝫ qui a ceteris ut
rex habebat̄ dicebat ei· O homo impleſti oīa· ſuꝑ-
eſt ut tantū adores me· & transferā te in celū ſi-
cut heliam· Qd̄ audiens cogitauit· Quid eſt hoc
Nōne ego quotidie ſaluatorē meū & regeꝫ adoro·
hic ſi eſſet ille· nō a me poſceret qd̄ indeſinent̄ me
facere ſciret· Tūc ait· Ego regem meū habeo· quē
quotidie ſine intermiſſione adoro· tu aūt non es
rex meus· & ↄtinuo demon euanuit· Hic etiā ſan-
ctus tribus annis pane angeloꝝ vixit· nullū cibū
terrenū ſumens· Sed angelus eideꝫ de celo tercia
die afferebat· Dicit̄ etiā ꝙ fratres cū eo ↄmorātes
ſepe angeloꝝ aſpectū ī eccleſia canentiū hymnos
et laudes ꝑuigiles viderent· Erat inter alios co-
pres preſbiter annoꝝ circiter· lxxx· Hic interroga
tus de melchiſedech· tūdebat os ſuuꝫ dicens· Ve
tibi copres· qꝛ que tibi mādauit deus ut faceres
dereliquiſti· et que a te non requirit· illa ſcrutari
pſumis· Eius olera cū quidā gentilis furatus eēt
nō poterant coqui· nec aqua calefieri· Qd̄ fur vi
dens· retulit que abſtulit et factus eſt xpianus·
Eadem nocte venerūt fratres quibꝰ olera colle-
cta fuerūt neceſſaria· vnde ſanctꝰ copres domi-
no duplices honores retulit· ¶ ·LXXI·
¶ De ſancto mucio heremita·

Hic narrabat nobis ꝙ primꝰ in illa here-
mo· fuit quidā muciꝰ homo ſanctiſſimꝰ
Qui primo fuerat latro maximus· et ſe-
pulcroꝝ violator· in omnibus flagicijs opinatiſſi
mus· Qui cum quadā nocte ad quandā virginem
deo ſacratā ꝑ tectū cū quibuſdā machinis vellet

irrūpere · difficultate ꝑpetrandi operis fatigatus
ſomno opprimit̄ · et per viſum ſibi aſſiſtere videt ·
quendā regio habitu dicentem · Deſine iam ab his
flagitiꝫ · & ab hac effuſione humani ſanguinis · &
ab execrabilibus furtis · ad laborē ꝯuerte vigilias
& ſuſcipe angelicā celeſtēqꝫ miliciā · & ego te hꝰ
ducē milicie & principem faciam · Et ecce oſten=
dit ei exercitus monachoꝝ · & pꝛincipatū ſuꝑ eū
tenere iubet̄ · Euigilans aſtantē vidit virginē re=
quirentē quis eſſet · & cur. & vnde veiret · Et ille
quaſi amens effectus · nichil reſpondit niſi hoc tā
tūmodo · ut ei eccleſiā oſtenderet · Quē illa duxit
ad eccleſiā & obtulit p̄ſbiteris · quoꝝ ille pedibus
ꝓſtratus · rogabat ſe xp̄ianū fieri . & locū peniten
tie dari · Illi aūt pꝛimi pſalmi tres pꝛimos verſus
tradūt ei · quos ſibi dixit ſufficere · Tribuſqꝫ die=
bus ꝑmanēs apud eos · ꝓfectꝰ ē ad heremū · vbi
plurimo tp̄e demoꝛatus eſt cibū ex radicibꝰ her=
barū capiens · Rediens aūt ad p̄ſbiteros reddidit
verſus ſuos · tam verbis ꝙ operibꝰ · Permanēſqꝫ
apud eos ebdomada vna · rediit ad heremū . vbi ꝑ
vii · ꝯtinuos ānos in omni gratia degens · plenitu
dinem gratie ꝯſecutus eſt · Ita ut omnes pene ſcri
pturas memoꝛiter teneret · Cibū die dn̄ica tantū
ſumebat diuinitus delatum · qui ei ſufficiebat uſqꝫ
ad alteram dn̄icā · · ¶ · LXXII · ¶ · De mi
raculis eius que narrauit ſanctus copꝛes ·

CVm aūt diligentiſſime ſepeliendis moꝛ=
tuis indumenta aptaret · Ait ad eū qui=
dam adoleſcens eius diſcipulus · Vellē
ut me moꝛtuū ita indueres · plane inquit faciā . &
tam copioſe induā donec dicas ſufficit · Poſt non
multum tp̄is ille defūctus eſt · quo induto . ait ad
eum coꝛā omnibꝰ · ſufficiūt hec tibi ad ſepulturā
o filiole · an adhuc vis ut aliquid addamus · At ille
obuoluta iam facie vultuqꝫ ꝯſtricto · dixit om̄ibꝰ
audientibꝰ · ſufficit pater · impleſti qđ ꝓmiſeras ·
Pergens aūt aliquādo ad viſitādos fratres quos
inſtituerat . reuelatū eſt ei a dn̄o ꝙ quidā eger mo
riturus eſſet in pꝛoximo · hoꝛa iam erat ad veſpe=
ram · Cūqꝫ videret ſolem iam demergi ad eū . ait ·
In nomine dn̄i noſtri hieſu xp̄i ſta pauliſper in iti
nere tuo · & expecta me donec ad vicū ꝑueniam ·
qđ & factū eſt · Ingreſſꝰ aūt domū fratris ꝓ quo
feſtinauerat · inuenit eū iam defūctū . et oꝛatione
facta · accedens ad eū oſculatus eſt eū dicēs in le
cto · Quid magis deſiderii habes . abire & eſſe cū
xp̄o · an ꝑmanere in carne · Tūc ille recuꝑato ſpi=
ritu · paululū reſedit dicens · Quid me reuocaſ pa
ter · melius eſt michi abire & eſſe cū xp̄o · ꝑmanere
aūt in carne qđ michi ē neceſſariū · Doꝛmi inq̄t in
pace fili & oꝛa pꝛo me · At ille ꝯtinuo ſe reclinās
in lectulo doꝛmiuit · Aliū fratrē decūbentē cū vi
diſſet moꝛtē difficiliter accipere · increpauit dicēs .
cur imparatꝰ es ad ꝑfectionē · At ille · Oro pater
ut intercedas ꝓ me · quatinꝰ michi paruū tempꝰ
ad penitentiā dn̄s largiat̄ · Cui ſanctus · Nūc inq̄t
ſpaciū penitentie requiris · vbi vite tp̄us impleſti ·
quid faciebas in hoc omni vite tue tp̄e · nō potui=
ſti vulnera tua curare · quinimo recentioꝛa ſemꝑ
addebas · At ille cū ꝑmanebat exoꝛans · ait ad eū
mucíꝰ · ſi vltra nō addas tuis malis mala · oꝛabo ꝓ
te dn̄m · Et cū oꝛaſſet ait · Ecce tres annos ꝯceſſit
tibi dn̄s · At ille ſurgens ſine aliqua dilatione · ſe=
cutus eſt eū ad deſertū · Expletis aūt tribꝰ annis
reduxit eum ad locū vnde eū aſſūpſerat . ſtatuitqꝫ
eū in medio fratrū · atqꝫ ex ip̄o materiā de fructi=
bus penitentie ꝓduxit ad fratres · Ip̄o aūt ſermo
ne faciente · cepit frater ille quaſi paululū doꝛmir̄ .
& ꝯtinuo in ꝑpetuū quieuit · Iſte mucíꝰ ſepe trā=
ſiuit nilū pedibus ſuis aquā habēs uſqꝫ ad genua .
frequenter ingreſſus eſt ad fratres hoſtiis clauſ̄ .
& ad quēcūqꝫ locū voluit in momento tp̄is ꝙuis
longe poſitus eſt euectus · ¶ · LXXIII ·
¶ De miraculis ſancti copꝛetis . & abbate helia ·

CVm hec & multa alia copꝛes narraret
vnus ex nobis quaſi ad incredulitatem
eoꝝ que dicebant̄ tedere cepit · & pꝛe te=
dio doꝛmitare · Et ecce vidit ꝑ viſū librū aureis
literis ſcriptū in manibꝰ copꝛetis · vnde narratio
ſenis deduci videbat̄ · & vocem cuiuſdā viri cani
cie venerandi dicentē ſibi · Cur nō audis intente
que recitant̄ tibi · ſed incredulus doꝛmitas · Hoīes
aūt regionis illius arenam que a ſancto calcabat̄
& benedicebat̄ · aſꝑgebant ꝑ agros ut terre ſteri=
litas auferret̄ · hucuſqꝫ verba copꝛetis de mucio ·
Hic copꝛes inueniens manicheū ſeducentē plurēs
nec potens eū verbis excludere · ait ad populum
accendite ignē plurimū . & tūc ambo intremus in
flamā · & ſi quis exuſtuſ nō fuerit . huiꝰ vera eſt fi
des · Quo facto . ſenex apprehendēs manicheū ce=
pit ꝑtrahere eū ad ignē · Nō inq̄t ita . ſed vnuſq̄ſqꝫ
noſtꝝ ſingulariter ingrediat̄ · pꝛimꝰ tamen intrare
debes · qui hoc ip̄m ꝓpoſuiſti · At ſenex in nomine
xp̄i ſe ꝯſignans ingreſſꝰ eſt flamā · que huc & illuc
diuiſa nihil ei nocuit · & ſtetit ibi dimidia fere ho
ra · Qđ videns populꝰ ꝯpulit aliū intrare · at ille
cepit ſubſiſtere & ſubtrahere ſe · Illi vero app̄hen
dentes eū in ignē ꝓiecerūt · deinde cū dedecore
fugarūt · Idem vero narrabat fuiſſe in finibꝰ anti
noi ciuitatis · que eſt metropolis thebaidis heliā
c · & · x · annoꝝ ſenē · quoꝝ · lxx · in ſolitudine trāſe=
gerat · Hic dicebat · qđcūqꝫ viciū ꝓpꝛie paſſionis
abieceris · eius vicii demonē etiā de obſeſſis coꝛ=
poꝛibꝰ poteris effugare · ¶ · In vitaſpatrū · Dixit
helias tres res timeo · vnā quādo aīa mea egreſſu
ra eſt de coꝛpoꝛe meo · Alterā quando occurſurꝰ
ſum iudici · Terciam quando ꝓferenda eſt de me
ſententia · Ad hūc heliā qui peccantē nolebat ſu=
ſcipere dixit anthonius · Nauis in pelago faciens
naufragiū ꝑdidit qđ poꝛtabat . et vacua vix ꝑueit
ad terrā · Cur ergo liberatā i terra vultis ſubmer
gere · Idem helias dixit · Palloꝛ cum humilitate . &
macies . decus eſt monachi · Ideꝫ monachus edens
multū & operās multū nō ꝯfidit · qui vero paruū
edit & ſi parū opat̄ ꝯfidit & viriliter agit ·
¶ · LXXIIII · ¶ · De abbate ſiro & paulo
& eſaia · ¶ Hieronimus ·

BEatus aūt copꝛes inter cetera miracula
que narrauit · addidit etiā de beato ſyro
& paulo . & eſaia · Qui cū aliquādo ad ri
pam fluminis ſibi inuicē occurriſſent · ut fratrem
quēdā viſitarēt · noīe anub · dep̄cantibꝰ illis dn̄m
ne in via impedirent̄ · nauicula eis apparuit · quā
aſcendentes · iter qđ tridui erat · in vna hoꝛa ꝑfe=
cerūt · Cūqꝫ applicuerunt dixit beatus eſaias . dn̄s
oſtendit michi virū ad quē imꝰ occurrentē & di
centē vnicuiqꝫ noſtrum ſecreta coꝛdis noſtri · &
paulus ait · Et dn̄s oſtendit michi ꝙ poſt triduū
moꝛiet̄ homo ille · Cūqꝫ ad monaſteriū a flumine
iter incederent · occurrens eis anub et benedicens
eos · Et poſt de vniuſcuiuſqꝫ meritis patefecit ·
Dixit ei paulꝰ · quia nouimꝰ te poſt triduū deceſ
ſurū a mūdo · tu nobis de actibꝰ tuis quibꝰ deo

placuiſti · ad memoriã & corroboratione᷒ fidelium
narra · Qui ait · Ego nichil vn̄q̄ꝫ magnuꝫ feci · hoc
tamen cuſtodiui · ſemꝑ in ꝑſecutōe ſaluatoris no=
men ꝯfeſſus ſum · nunq̄ꝫ mentitus ſū · nūq̄ꝫ terrena
deſiderare volui · nunq̄ꝫ gratia xp̄i michi defuit ·
Sed omne᷒ cibū que᷒ deſideraui · angeli michi affe=
rebant · Nichil eoꝝ q̄ in terris fiūt · occultauit a me
dn̄s · Nūq̄ꝫ ſomnū appetij · ſed ſemꝑ eū videre · ſed
& angelus dei michi ſemꝑ aſtitit · qui omnia que
in mūdo gerunt᷒ oſtendit · Vidi etiã cetus iuſtorū
martirꝝ & monachoꝝ ſanctoꝝ · quorū opus ſemꝑ
eſt laudare deū & benedicere in ſimplicitate cor=
dis & fidei · Econtra vidi ſathanã et angelos eiꝰ
in eterna pena ignibꝰ tradi · Cūq꞉ hec & alia per
triduū eis narraſſet · ſpiritū tradit in manꝰ ange=
loꝝ · videntibꝰ illis delatū in celum · & laudantem
deū cū angelis atq꞉ canente᷒ · ¶ · LXXV · ¶ · De
ſancto heleno & eius miraculis ·

De ſancto aūt heleno dixit cū diu in here
mo habitaſſꝫ · voluit fratres viſitare · q̄=
bus & attulit cibaria · Cūq꞉ in medio iti
nere pondere eoꝝ grauaret᷒ · vidit onagros ꝑ here
mū diſcurrentes · quoꝝ vnū vocauit dicēs · In no
mine dn̄i mei hieſu xp̄i · veniat vnꝰ veſtruꝫ & fe=
rat ſarcinã iſtam · Et ꝯtinuo vnus acceſſit · ip̄mq꞉
ſimul cum ſarcina velociſſime ad fratres detulit ·
Alio quoq꞉ tp̄e viſitans fratres · inuenit eos non
adeo ſolenniter celebrare diem dominicuꝫ ut de=
berent · agnita cauſa · ſcꝫ q꞉ nō habebāt ſacerdoteꝫ ·
q꞉ trans flumen quoddã manebat quo nemo veni
re poterat · ꝓpter crocodilū q̄ in medio occidebat
homines · Ait ſenex · Ego vadã ꝓpter ſacerdotem
Tūc veniens ad aquã vidit crocodiluꝫ venienteꝫ
& ſupponente᷒ ſe ſibi · & aſcendit ſuꝑ eum · & cito
deuectꝰ eſt ad cellã ſacerdotis · que᷒ adduxit ſecū
ad aquã ut tranſiret · Cūq꞉ ſacerdos nō adeſſe cau
ſaret᷒ nauigiū · reſpondit · Ne timeas paratū eſt · &
voce magna crocodilū vocauit · & dorſū eiꝰ aſcē
dit · Preſbiter vero ſolo viſu beſtie ꝑterritus · au
fugit · nec vllatenꝰ voluit aſcendere · Tūc vir ſan=
ctus ſolus trāſuectus eſt · & cū a beſtia deſcēdiſ=
ſet ait · Melius eſt tibi mori · q̄ꝫ tot ſceleruꝫ reatu
inuolui · & ꝯtinuo expirauit · Cōtigit etiã ut qui=
dã adoleſcens illū maxime depcaret᷒ ut eū poſſet
imitari ad heremū · quo impetrato · tande᷒ ſecutus
eſt eū · Hūc cuꝫ demones turpibꝰ fornicationibꝰ
& cogitationibꝰ affligerēt · cito ad ſanctū helenū
aufugit · ꝯfitens ei peccatū & illuſiones · Tūc vir
dei digito ſuo circūducto in arena circa cellulam
adoleſcētis ꝯculo · ꝓhibuit ī noīe dn̄i ih̄u ne demo
nes ſtatutū limitem tranſgrederent᷒ · Et ita v̓tute
verbi · decetero adoleſcens ſecurus in ſpelūca ꝑ=
manſit · Hic etiaꝫ aduenientibꝰ fratribꝰ · nō habe=
bat quid eis apponeret · ſed ſolebat iuuene᷒ videre
ſibi deferente᷒ cibaria quecūq꞉ appeteret · Quibus
ante cellam depoſitis iuuenis nō ꝯparuit ·

¶ · LXXVI · ¶ · De ſancto abbate paphūcio ·
¶ Hieronimꝰ in vitaſpatrū ·

Vidimus & monaſteriuꝫ paphuncij · q̄ &
habitator erat vltimi deſerti in regioni=
bus heracleas ſplendide apud thebaidã
vrbis · Hic cū multo tp̄e angelicã vitam duxiſſet ·
oratōe facta ad dn̄m · ut ei oſtēderet cui ſanctoꝝ
ſimilis eſſet · affuit ei angelus dicēs ſimile᷒ eſſe cui
dam ſimphoniaco · qui in vicino loco cantādi arte
victū queſiuit · Tūc vir dei inuento illo · vitã eiꝰ
ſcrutatus · & inuenit eum primo fuiſſe latrone᷒ · &
inter cetera mala duo laudabilia geſſiſſe · Ait eīn ·
Cū ego & ſocij mei quondã virginem quandã ra=
puiſſemꝰ · & ſocij mei corrūpere eam voluiſſent ·
ego de manibꝰ illoꝝ rapui · & intactã domi reſti=
tui · Alio quoq꞉ tp̄e vidi muliere᷒ in heremo hone=
ſte forme errante᷒ · Cūq꞉ hanc michi cauſã diceret ·
q̄ꝫ vir ſuus cū duobꝰ filijs ſuis incarceratus eſſet
ꝓpter debitū phiſcale · & ip̄a etiaꝫ ad ꝯſil'es penas
quereret᷒ · & ideo ſic oberrabat · ego duxi eam ad
ſpeluncã meã · & animã eius poſt triduū fame col
lapſam refeci · & dedi ei · ccc · ſolidos · quibus poſt
modū virꝝ ſuū & filios liberauit · His auditis vir
ſanctus · dixit ſe nūq̄ꝫ tale feciſſe · Adiūgens · q꞉ er
go nō minimo loco haberis apud deuꝫ · ſeq̄re ip̄m
Tūc ille cito de manibꝰ ꝓiectis fiſtulis ſecutꝰ eſt
euꝫ · Ac trienniū in maxima abſtinentia ꝯtinuauit ·
& ſic inter manus angeloꝝ reddidit ſpiritū · Tūc
orauit ſanctus paphuncius ut ante · cui angelus
dixit eſſe ſe ſimile᷒ primario cuiuſdaꝫ vici · Ad que᷒
cū vir dei veniſſet · cū magna reuerentia ſuſceptꝰ
eſt · Et eiꝰ vita requiſita · vix impetrare potuit · vt
ſibi eam referret · Tande᷒ ait · Quoniaꝫ vir dei ſan=
ctus es · ideo cūctis alijs occultata · tibi pandam
licet minima ſint · Ego vxorem duxi tantūmodo
cauſa ꝓlis · ex qua tres filios ſuſcepi · Iam · xxx · an
ni tranſacti ſūt · ex quo vltimꝰ natus eſt · nec po=
ſtea ip̄am vel aliã noui · ſil'iter nec ip̄a aliū viruꝫ ·
Addidit etiã q̄ꝫ ſuſcipere hoſpites nō ceſſabat · ho
ſpitem ſine viatico nūq̄ꝫ dimittēs · In iudicio nūq̄ꝫ
ꝑſonã acceperat · litigantes nūq̄ꝫ p̄teriēs · niſi eos
ꝯcordaſſet · nunq̄ꝫ greges eius alienas fruges leſe=
rant · Volente᷒ ſeminare in agro ſuo nūq̄ꝫ ꝓhibuit ·
meliora noualia illi relinquens quantū in ſe fuit ·
Nūq̄ꝫ ꝑmiſit ut potentior inferiore᷒ p̄meret · Sed
ſtudebat ut nemine᷒ ꝯtriſtaret · Et quid plura inq̄t ·
omnia op̄a miſericordie inquãtū potui · uel inquã
tū audire potui hoīem feciſſe · quantuꝫ in me fuit
expleui · Hoc audiens vir ſanctꝰ ait · nichil tale fe
ci · Igit᷒ reſtat tibi ut nudus nuduꝫ xp̄m imiteris ·
Quo audito · ſtatim abijt · nec poſt multū tempus
vir ſanctus ſedens in cella ſua · vidit animã illius
ab angelis delatã · & ſtatim adijt cellam illiꝰ · que
nō longe erat a ſua · & inuentū corpus ſepeliuit ·
& ſeip̄m maioribꝰ exercitijs dedit · Tercio orauit
ſanctus ſicut prius · Et tūc ei angelꝰ oſtēdit viaꝫ
qua incedens inueniret ſibi ſil'em · Tunc ꝓcedens
vir ſanctus · inuenit mercatore᷒ duas naues habē=
te᷒ · ī quibꝰ habuit · xxx · miliū ſolidoꝝ ad mercatu=
ram · Que᷒ cū videret ſanctus ait · Relinque hec q̄
de terra ſunt · & celeſtibꝰ te iūge · & ſtatim ille ac
quieuit · poſt aliquot tempus ꝯſūmatus eſt · & cō
gregatus eſt ad ꝯgregatione᷒ iuſtoꝝ · Et nō multo
poſt aſtitit angelus paphuncio dicens · Veni be=
nedicte ingredere eterna tabernacula tibi debita
Tunc vnã diem poſtea agens · preſbiteris adueni
entibꝰ ait · Nemo ſiue fur ſiue mercator debet cō
temni · q꞉ in omni gente habet deus animas aliq̄s
ſibi placentes · Et poſtq̄ꝫ virtutes a deo ſibi datas
narrauerat · vitã finiuit p̄ſente᷒ · & ingreſſus ē eter
na · Idem paphunciꝰ ꝓpter latrones ꝯtra ꝓpoſitū
ſuum bibit vinum · & ſic lucratus eſt eos ·

¶ · LXXVII · ¶ · De thaiſe meretrice ꝯuerſa ·
¶ · Ex geſtis eiꝰ ·

Fvit eo tp̄e puella que=
dam nomine thaiſis · decora nimis · quaꝫ
mater eius a paruulo ſtatuit ī ꝓſtibulo ·
factaq꞉ eſt famoſiſſima meretrix · Multi eīn etiam
lōginq̄s regionibꝰ ad eã ꝯfluebāt · Sꝫ & amatoēs

eius pro zelo litibus inter ſe ꝯſertis· frequentẽ ei⁹ limina ſanguine replebãt· Qđ cū audiſſet paphū cius abbas· ſumpto habitu ſeculari· & vno ſolido ꝓfectus eſt ad eā· Quā ut vidit· ꝓtinus ꝓferenſ ſolidū ei dedit· Que accepto ꝑcio ait· Ingrediamur domū· Cūq3 igreſſ⁹ eẽt· inuitat⁹ ab ea· ut lectū ꝑciosis veſtib⁹ ſtratū aſcenderet· Dixit ad eā Eſt hic aliquis locus ſecretioꝛ· At illa· eſt· Et ſenex· In illū egrediamur· At illa· ſi hoīem vereris· nullus te in hoc loco ꝯſpicit· Si vero deū metuis· vbicūq3 fuerim⁹ inſpicit de⁹· Cui ſenex· ſcis eſſe deū· Illa reſpondente· ſe ſcire deū· & ei⁹ regnū futurū· toꝛmenta quoq3 peccatoꝝ· Senex ait· Si ergo noſti· cur tantas animas ꝑdidiſti· & nūc nō ſolum ꝓ tua aīa· ſed etiā pro illoꝝ ratione reddituꝛa damnaberis· Illa hoc audiens· pedib⁹ ei⁹ ꝓuoluta· cū lacrimis triū dierum inducias petijt· poſt quos factura eſſet quidq̄d ei ꝑciperet· Qui cū ei locū ꝯſtituiſſet vbi venire deberet· illa collectis omnib⁹ que ex peccato lucrata fuerat· platiſq3 in mediū ciuitatis· populo ſpectante ꝯbuſſit· Et p⁹ hoc ad locū quē abbas ei ꝯſtituerat ꝑrexit· Quam ille repto virginū monaſterio in cellulā ꝑuam recludens· hoſtiū plūbo ſigillauit· & ꝑuā feneſtrā reliquit ꝑ quā ei cibus modicus infer̄ret· Iuſſitq3 illi quotidie parū panis aridi· & paululū aque miniſtrari· Atq3 querenti quomō deberet oꝛare deū Reſpondit· Nō es digna deū nomīare· ſed tantū incūbens ꝯtra orientē reſpice· hunc ſermonē frequenter iterās· Qui plaſmaſti me miſerere mei· Igit̃ tres annos ꝯcluſā abbas paphūcius ꝯdoluit· ꝓuectuſq3 eſt ad anthoniū· ut ab eo requirẽt an deus peccata ſua illi dimiſiſſet· Cūq3 iubēte anthonio diſcipuli eius nocte ſinguli ſingillatim oꝛaſſēt inceſſanter· ut deus alicui ex eis· cauſā illā declararet· Cito vidit abbas paulus lectū in celo ꝑcioſis veſtib⁹ adoꝛnatū· quē tres virgines clara facie tenētes, tres lampades ante eū cuſtodiebāt· eratq3 ſup eum lectū coꝛona īmarceſſibilis poſita· Cūq3 paul⁹ eis diceret· nō eſt hec gloꝛia niſi patris mei anthonij· Ad hec vox diuina reſpondit· Nō ē patris tui anthonij· ſed thaiſis meretricis· Qđ cū mane facto paulus retuliſſet· ꝯgnita dei virtute· paphunci⁹ cū gaudio diſceſſit· Et mox ꝓfectus ad locum· hoſtiū qđ plumbo ſignauerat· diſſipauit· Dixitq3 beate peccatrici· Egredere· q2 remiſit tibi deus peccata tua· At illa· Teſtoꝛ inquit deū· q2 exquo hic ingreſſa ſum· ex omnib⁹ peccatis meis q̄ſi ſarcinā michi feci· & ante oculos meos ſtatui· & ſicut nō diſceſſit anhelitus de naribuſ meis· ita nec quidē vno momēto vſq3 ad hanc hoꝛā peccata mea a me receſſerūt·

¶·LXXVIII·

¶·De ſancto baſilio ceſarienſi epiſcopo·

EOdem tp̄e baſilius ceſarienſis ep̄s capadocie clarus habitus eſt· Cui⁹ vitā mirabilem deſcripſit ſanctus amphilochius yconij ep̄us· ¶·Amphilochius· Hic baſili⁹ cum olim eſſet ſeptennis a parentib⁹ literis ꝑhicis dedicus· poſtea matrē verboꝝ athenas appꝛhendit· ibi cū gregoꝛio nazanzi poſtea ep̄o· & iuliano· & libanio ſtuduit in doctrinis grecis· ibiq3 nullatenus inuenire valēs oīm creatorem· quadā nocte vigilantē· eū diuinus quidā fidei ſplendoꝛ accendit ꝑluſtrare toti⁹ religionis ſcripturam· Pꝛofectuſq3 in egiptū· libꝛos ſacros petijt· & diuinoꝝ meditationi vacauit· Reuerſuſq3 in greciā multis ꝑhis viam ſalutis oſtendit· Inter quos eubolū ꝑceptoꝛē ſuū requirēs inuenit diſputantē· Repꝛhēditq3 eum· Hi aūt qui cū eo erant· quis repꝛhendit te inquiūt o ꝑhe· Qui reſpondit· aut de⁹· aut baſilius· Cōuerſuſq3 ad baſiliū ait· Que eſt diffinitio ꝑhie· Qui reſpōdit· Pꝛima diffinitio ꝑhie eſt meditatio moꝛtis· Et ille admirans ait· Quis eſt mūdus· Qui reſpondit· qui eſt ſup mūdū· & dulces quidē ſūt mundi ſermones· Amatus aūt eſt mund⁹ ei qui ꝯtinet eū vicioſe· Et alia eſt voluptas coꝛpoꝛis· alia ſpirit⁹· & ſimul hec coeſſe nō poſſūt cuidā· Nemo eñ poteſt duob⁹ dn̄is ſeruire· Tribuſq3 dieb⁹ incibati ꝯquirētes manſerunt Tūc eubolus ꝯgnita ab eo via veritatis· humiliauit ſe ſub eo offerēs ſe & ſua· Venditiſq3 oīb⁹ q̄ habebāt· & datis pauperib⁹ ut irent in hieruſalem· veniūt anthiochiā· vbi libanio ſophiſte & diſcipulis eius cū verbū fidei ꝑdicaſſent· venerunt hierusalem· ibi ab ep̄o maximino regenerationē ꝓſtrati petentes· veniūt cū eo ad ioꝛdanē· & oꝛauit baſilius ſignum reuelari fidei eius· Tūc venit ſup eos fulgur· & colūba ex eodem fulgure q̄ turbans aquā reuolauit in celū· Et poſt annū baptizati· redierūt anthiochiā· vbi ſub milecio ep̄o dyaconus ꝯſecratus eſt baſili⁹· Deinde ceſareā illis adeuntib⁹· nocturna viſione reuelat⁹ eſt euſebio ep̄o aduentus eoꝝ· Et q2 ſucceſſoꝛ ei⁹ fieret baſilius· qđ nō multo poſt factū eſt· Et ꝯſecrat⁹ petijt a deo ſibi dari gratiā & intellectum ꝓpꝛijs ſermonib⁹ offerendi ſacrificium altaris· Et poſt ſex dies in extaſi factus eſt· in aduētu ſpirituſſancti miniſtrare cepit· Quadā nocte aduenit ei dn̄s iheſus in viſione cū apoſtolis faciens ꝓpoſitionē panis in altari· & excitauit eū dicens· Repleatur os tuū laude· ut ſingulis diebus offeras michi ſacrificium· Qui nō ferens oculis viſionē· acceſſit ad altare· & ſic ſcripſit ī cartha· Repleat̃ os meū laude· vt hymnū dicat gloꝛie tue· Et poſt finem oꝛationis exaltauit panem· & diuidens in tres ꝑtes· vnā ꝯmunicauit· Aliam reſeruauit ꝯſepelire ſibi· Terciā imponēs colūbe auree que ſup altare pependit· Et exeūte eo eubolus & cleri pꝛinceps· q̄ ſtabant ante poꝛtā templi· ꝓſtrati coꝛam eo dixerunt ſe vidiſſe lucem intelligibilē in templo· & viros candidatos· & audiſſe vocem populi gloꝛificantes deū· Et ꝯgregata multitudine ad diuinū miſteriū in eccleſia· quidā hebꝛeus miſteriū officij exploꝛare volens· ꝑmiſcuit ſe populo· Et vidit infantē ꝑtiri in manib⁹ baſilij· Et accedens cū alijs ſūpſit vere carnē & vere ſanguinē dn̄i· Qđ indicans vxoꝛi ſue baptizatus eſt cū omni domo ſua·

¶·LXXIX· ¶·De ſeruo quem a poteſtate dyaboli liberauit·

QVidam etiā ſenatoꝛ nomīe ꝓteruis ſuā filiā voluit deo ꝯſecrare· Cui inuidēs diabolus vnū de ſeruis ſuis ad amoꝛē eius incendit· Qui alloquens incantatoꝛē vnū accepit ab eo epiſtolā dicentē· Vade & ſta ſup monumētum gētilis nocte· & exalta carthā in aere· & aſtabunt ibi demones q̄ adducent te dyabolo· Quo facto, dyabolus legens epiſtolā ait· credis in me· qui reſpondit· credo· Et ille abꝛenuncias xp̄o· qui ait· abꝛenuncio· At ille· ꝑfidi eſtis vos xp̄iani· qui quādo opus me habetis venitis ad me· Sed poſt ꝯpleta deſideria veſtra reuertimini ad xp̄m veſtꝝ q̄ benigne ſuſcipit vos· ſ3 fac michi manu ſcriptā xp̄i tui & baptiſmatis abꝛenūciationē volūtariā· & ꝓfeſſionē mei· quā habeā ī die iudicij· & ſtatim

cōplebo deſideriū tuum· qđ & fecit· Tūc immiſit ſpiritus fornicatōis ad puellam & inflamauerūt eam in amorem iuuenis·q̄ ꝓijciens ſe in terrā ceͤpit clamare ad patrem· Miſerere michi pater· qꝛ torqueor ꝓpter talem puerū· iūge me illi· alioquī moriar· Ille vero multis pcibus & blandicijs nul laten? valuit reſiſtere· dedit eā puero· Qui poſt modicū tpus a quibuſdā deſignatus eſt eccleſiā nō intrare· neq3 ſacra ↄmunicare· & dixerūt iugi eius· Scis qꝛ vir tuus nō eſt xpian? ſed aliene fidei· Tūc illa dolore repleta proſtrauit ſe· & cepit vngulis ſe diſcerpere· & pectus tundere clamās Heu cur nata ſum· Ad quā vir eius accurrens nō eſſe verū qđ audierat ostendebat· Tunc illa in cōſolatione veniens ait· Si vis michi ſatiſfacere· cras eam? ſimul ad eccleſiā· & coram me pticipa ſacrū miſteriū· Tūc coactus dixit ei ſententiā capituli At illa cucurrit ad ſanctū baſiliū narrans ei geſtorū ordinē· Qui vocans puerū ſciſcitatus eſt ab eo ſi ita eſſet· Et ille cū lacrimis retulit oīa· Cui ſanctus· vis reuerti ad deū· Qui reſpōdit· volo· ſed nō valeo· qꝛ ſcripto abnegaui xp̄m· & ꝓfeſſus ſum dyabolo· Cui ſanctus· nō ſit tibi cure· benignus eſt deus· Et iterum· Credis ſaluari· Qui reſpondit· Credo dn̄e· adiuua incredulitatē meam· Tūc recludēs eū facto ſigno crucis in eo collabo rabat ei p tres dies· Poſt quos viſitauit eū dicēs Quomodo habes fili· Qui ait· ſancte dei nō fero clamores demonū & terrorē & lapidationes tenē tium manu ſcripta mea· & dicentiū· Tu veniſti ad nos· nō nos ad te· Cui ſanct? noli timē· ī deū crede· & dans ei modicā eſcā cū ſigno crucis xp̄i reclufit eū· Et poſt paucos dies viſitans ait· Quomodo habes· qui reſpondit· a longe clamores eorū audio & minas· ſed nō video eos· Et iterū dās ei eſcam· & recludens abijt· xl· die reuerſus ait· Quomō habes frater· Qui reſpōdit· bene ſancte dei· vidi eīm te hodie in viſu pugnantē ꝓ me· & vincentē dyabolū· Tūc vir ſanct? vocans omnē eccleſiā· monuit ut orarent ꝓ eo illa nocte· Apprehenſūq3 puerū ducebat in eccleſiā· Quē etiā dyabolus inuiſibiliter apprehendens· conabaꝰ rapere eū de manu eius· ita ut virum ſanctū ↄpelleret trahens puerū· Cui ait· iniudicas me o baſili· Ego eīm nō veni ad eū· ſꝫ ipe ad me· & ecce manuſcripta cartulā quā ego ad iudiciū fero· Audiebant etiā plurimi vocē eius clamante populo kyrieleyſon· Cui ſanct? Benedictus de? nō deflectet populus iſte man? ab altitudine celi· donec reddas manuſcriptā· Et orante diu populo manib? extēſis in celū· Ecce manuſcripta p aerem delata ab omnib? viſa venit· & in manib? baſilij poſita eſt Qui gratias agens ait puero· Cognoſcis has literas· Qui reſpondit· Etiā pater· de manu mea ſcripte ſūt· Et diſrūpens eas reddidit eū iugi ſue· dans ei regulā decentē· ¶ LXXX· ¶ De pſbitero anaſtaſio et ei? lepſo quos baſili? viſitauit·

Sanctus quoq3 baſilius quadā die ſplendore diuino illuſtratus· exiuit de ciuitate ſua· dicēs quibuſdā ex diſcipulis ſuis filij· ſequimini me· ut videatis mecū gloriā dei· & admiremur de diſcipulis maiſtrū· Cognouit & hoc virtute ſpūſſancti pſbiter anaſtaſius· Qui habebat vxorē· xl· annis· ſecū in virginitate cohabitantē· & ipe quotidie in pane & aqua ieiunabat pter ſabbatū & diē dominicā· Dixitq3 mulieri ſorori ſue viſū· Ego vado agricolari· Tu ſurge & orna domū· & circa horā nonā thuribulū & cereos accipiens· vade obuiā ſancto baſilio archiepiſcopo· Venit eīm diuertere in domū peccatorū· Qđ cū illa cū veneratione & timore feciſſet· Sanctus pater data ei benedictōe ait· Quomō habeſ dn̄a theogenia· Que expauens in vocatione nōis ſui dixit· bene ſancte dei· Qui ait· vbi eſt dn̄s anaſtaſius frater tuus· Que reſpondit· dn̄e vir me? eſt· & abijt agricolari· Qui dixit· in domo tua eſt· Expauens mulier his verbis & ſtupefacta· cecidit in terrā clamans· Sancte dei ora ꝓ me peccatrice· qꝛ magnas & admirabiles in te video cauſas· Qui faciens ſup eā orationē coram omib? ait Extende pannū inter brachia tua· & cū extendiſſꝫ eū iuſſit effundi carbones de thuribulo in pannū· & ſupponens incenſum ambulabat pcedens eos· Venientib? ergo in domū preſbiteri· obuiauit & ipe· & oſculatus ſancti pedes ait· Vnde michi ut veniat ſanctus dei ad me· Cūq3 abijſſent in eccleſiam· iuſſu archiepī pſbiter ad ſanctū miſteriū ſtetit· & dū miniſtraret· vidit ſanctus baſili? & quidam de dignis tpe exaltatōis corporis dn̄ici· ſpiritūſanctū deſcendentē in ſpecie ignis· & circūdantē pſbiterum & altare· Cūq3 ↄmunicaſſent & ad domū rediſſent· accipientib? illis eſcam· dixit ei ſanctus baſili? Enarra michi vnde tibi theſaurus iſte· & que eſt vita tua· Qui reſpondit· Ego peccator ſum ſubditus tributis publicis habens iuga boū duo· vnū ad miniſtratōeꝫ peregrinorū· alterū ad miſtrationeꝫ vectigaliū· & eſt coancilla mea mulier iſta· que miſtrat pauperib? & michi· Dixit ei ſanctus· voca eam ſororē tuā ſicut & eſt· & enarra michi virtutes tuas· Qui ait· Nō habeo quicꝗ boni· & alien? ſum ab omni virtute· Tūc duxit eū ſanctus ad vnā e cellulis dom? & dixit ei· Aperi michi hoſtiū· Qui cum nollet aperire· dicens eſſe neceſſariū domus· Sanct? aperuit illud ſermone· & introiens inuenit ibi leproſū· plurib? corporis mēbris defluxū· Dixitq3 pſbitero· Cur voluiſti occultare theſaurū tuū illū· Qui reſpondit· vere furioſus eſt & iniurioſus· Ideoq3 timui ne forte laberer in ſermonē· Cui ille· bene in illū certaſti· ſed ſine me nocte hac miniſtrare ei· ut & ego mercedem recipiā· Tūc reliquerūt ſanctū dei in cellula cum leproſo· clauſerūtq3 hoſtiū· At ille tota nocte faciens ſup eū orationē ſanauit eū· & ducēs eū reuerſus eſt in ciuitatē· ¶ LXXXI·

¶ De ſcriptis ſancti baſilij & regula eius·

¶ Hieronim? de illuſtribus viris·

Baſilius ceſaree capadocie que pri? mazacha vocabaꝰ· epūs egregius cōtra eunomiū elaborauit libros· De ſpirituſancto volumen· & in examerom· omel· viij· & aſteri con· & alios breues varioſq3 tractat? ¶ Actor De libris ſancti baſilij hic apud nos tantū hos reperi in exameron libros· x· De inſtitutōne monachorū regulā in libro vno· De libris quidē examerom multa opa in operib? noſtris diuerſ locis excerpſi· De inſtitutis autē monachorū ad edificationē legentiū· & ipi? beati viri ſanctitatem atq3 prudentiā innoteſcendā· hoc in loco quedā vtilia breuiter inſerere volui· ¶ Baſilius in regula ſua Ea que nobis īſita ſūt· ſi recte & ↄpetenē mouea mus in opus· hoc eſt ſm virtutē viuere· Si vero nature beneficia corrūpam?· hoc eſt in malicia m vergere· Eſt ergo mali diffinitio iſta· nō recte uti motib? aī a deo nob īſitis· Virtutis aūt diffinitio

eiſdem motibꝰ recte vti ſm mandatū dei · & ſm
ꝯſcientiā · Igitꝰ affectu quodā naturali ꝯſtrīgimur
ad omne qd̓ bonū putamꝰ · Sed & erga carnis no
ſtre ꝓpinquos nullo docēte in amore ꝯſtrīgimur.
& his quoqꝫ quoꝝ beneficia accepimꝰ · omni affe
ctu & officijs copulamur · Et qd tā bonū ꝙ deꝰ?
Ineffabilem ꝓrſus ego ſentio amorē dei · & q̄ ſen=
tiri magis ꝙ dici poſſit · Quia ergo dn̄s in nobis
virtutū ſemina ſeminauit · ſine dubio horum fru=
ctum requirit ·

¶ · LXXXII · ¶ De laude vite ſolitarie & ꝯmunis ·

PLurimū aūt prodeſt ad ꝯ̄ſeruandā dei
memoriā ſecretiuſ et remotius habitare ·
nec cū his qui negligentiꝰ agūt viuere ·
Accidit eñ hic vt reſpiciens anima ad multitudi
nē nequiter viuentiū · primo quidē impediatꝰ · ne
maloꝝ ſuoꝝ capiat intellectū · et poſſit que dere
liquit per penitētiam purgare · vel cauſas culpe
vicioꝝ emendatōe recidere · quia ī ꝯpatōe peſ
ſimoꝝ aliquid iā magni eſtimat ſe perfeciſſe · De
inde impeditꝰ ꝯturbationibꝰ & occupationibꝰ q̄s
ꝯmunis vita hoīm habē ſolet · Verūtamen in mul
tis etiā video vniuerſale eſſe · ꝯmunē vitā ducere
cū his qui eiuſdem volūtatis ſūt atqꝫ ꝓpoſiti pluſ
ꝙ ſolitariā · Primo qꝛ etiā ad vſus corporales vi=
ctuſqꝫ miſteriū vnuſquiſqꝫ ſolus nō ſufficit · ſed
inuicē opa noſtra indigemꝰ · ſed nec ratio carita=
tis ꝑmittit qd̓ ſuū eſt querere · Deinde nec culpaſ
ſuas aliquis facile ꝯgnoſcit · cū qui arguat nemo
ſit · In ꝯuentu aūt fratrū delinquēti delictū ſuum
facile apparet · cum a pluribꝰ arguitꝰ uel notatꝰ · Sꝫ
& aduerſus īſidias demonū multo cautior eſt &
vtilior ſocietas plurimoꝝ ꝙ ſolitaria vita · Incōti=
nentie ſignū eſt · īordinatis & incōpoſitis motibꝰ
agere · In riſu cū vtiqꝫ ſubridēdo tantūmodo leti
ciam mentis oporteat indicari · Indecoꝝ eſt enim
crepitantē cū ſonitu eleuare riſū · qd̓ ꝑ incōtinen=
tiā mentis accidere ſolet etiā inuitis · que res gra=
uitatē & ꝯſtantiā animi emollire ac reſoluere ſo=
let · Naturale eſt cibi deſideriū · qm̄ quidē corpus
humanū ſemꝑ exoleſcit & defluit · idcirco repleri
indiget cibis ac reformari · Si quid ergo illud eſt
qd̓ poteſt uel breuiꝰ uel facilius hanc replere ne=
ceſſitatē corporis · id potius in cibis eligendū eſt ·
Sꝫ et quecūqꝫ manifeſtā alꝰ infeſtā inferūt noxam
corporis deuitanda ſūt · Abſurdū eñ videtꝰ ꝓpter
ſubſtantiā corporis cibū ſumere · & rurſum ꝓpter
ipos cibos corpori ꝑniciem inferre · Oportet tam̄
omni modo illis vti cibis · qui & faciliꝰ & vilius
ꝯparantꝰ · ut nō occaſione abſtinentie inueniamur
p̄cioſa queqꝫ ac difficiliora ſectari · dū ſuauitate
ꝯdimentoꝝ viles natura cibos in ſummū & deli=
catū ſaporē conamur extollere · Veſtimentū autē
nobis tale eligendū · quo poſſit nuditas operiri ·
& uis frigoris atqꝫ omne qd̓ extrinſecus ledit ar
ceri · Tale etiā qd̓ nobis vſū exhibeat longiorem ·
ita tamen ut in nullo ledatꝰ regula volūtarie pau=
ꝑtatis · qd̓ deniqꝫ ad omnia nobis poſſit ſufficere ·
& in die honeſtū appareat · & in nocte neceſſitatē
expleat · Velut aūt quidā pedagogus eſt infirmiſ
habitus ipe religionis · ut etiā inuitos eos ab ope
inhoneſto indecentiqꝫ cuſtodiat · Non eñ ſilꝛ
turpe eſt in quolibet alio ſi inhoneſte qd agat · ſicꝰ
in his qui vitā ſobriam etiā ipo habitu ꝓfitentur
Cū humilitate debet quis a fratribꝰ obſequiū ſu=
ſcipere · ſicut ſeruus a dn̄o · ſicut petrus a xp̄o · In
quo ſimul etiā docemur coꝝ periculū · qui nolunt
ſuſcipere fratrū obſequiū ·

¶ · LXXXIII · ¶ De ypocriſi & veritate vite & obedientie ·

INterdum quidē poteſt eſſe mali cordis
bonitas ſimulata · bonū aūt cor malū nō
poteſt ſimulare · quia dicit apl̄us · Pro=
uidentes bona ꝛc̄ · Quid ergo eſt gaudiū in dn̄o?
Hoc certe cū ſm mandatū dei gerimꝰ · vel in glo
riam dei agimꝰ · uel ꝓ nomine eius gaudentꝰ pati=
mur · uel alijs recte agentibꝰ ꝯgratulamur · Man
ducat quis & bibit in gloria dei · ſi in memoria ſꝑ
habeat deum a quo paſcitꝰ · ſi et anima & corpore
ꝯſtetꝰ ꝑ ſingula ſe & gratias agere · & nō ſecuꝝ
manducare · & quaſi operariū dei · ab ipo refici ob
hoc ut ad laborē uel expletionē ſufficiat mādatoꝝ
Quomō aūt apparet is qui oībꝰ hominibꝰ vult
placere · cū p̄ſentibꝰ quidē his qui laudare poſſūt
agit aliquid boni operis · Nullo autē tali p̄ſente ·
uel etiā his qui vitupare poſſūt aſtantibꝰ · ſegnis
eſt & pigrior ī ope · Si eñ dn̄o placē vellet · vtiqꝫ
& in omni loco idem eſſet · et idē gereret ꝑ arma
iuſticie a dextris ꝛc̄ · Qui hoc quidē qd̓ ei iniūgitꝰ
deuitat · & aliud querit · multoꝝ cauſa maloꝝ effi
citꝰ tam ſibi ꝙ ceteris · qꝛ & aditū ꝯtradictionis
pluribꝰ aperit · & ſeipm̄ ad ꝯtradicendū inſueſcit
Si aūt ratio eſt aliqua qua ſibi recte excuſare vi=
detꝰ · exponat hanc ipam ei qui p̄eſt · ut ipe ꝓbet ſi
excuſatōe dignū eſt qd̓ allegat · Qui aūt obedien
do murmurat · infidelitate egrotat · & certe ſpei
fiduciā nō gerit · Monachus qui autoritate ſua ali
quid facit · manifeſtiſſime morbo ſupbie detinetꝰ
Sed oportet illud ſuſcipere · qd̓ ab his qui p̄ſunt
iniūgitꝰ · Qui aūt fideliter & pure deū diligit · et
certus eſt de retributione dn̄i · nō putat ſibi ſuffi
cere ea que ſibi iniūguntꝰ · ſed ſemꝑ vlteriꝰ augm̄=
ta operis querit · etiā ſi ſup̄ vires ſuas videatꝰ eſſe
qd̓ facit · Omne aūt qd̓ ad religionem ꝑtinet · ſi ex
neceſſitate et nō ex ꝓpoſito ac deuotione fiat · peri
culū generat · Si quis fratrū iratus nolit accipere
aliquid eoꝝ que ad vſū p̄bentꝰ · dignꝰ eſt ut etiam
ſi querat nō accipiat · vſqꝫquo ꝓbetis qui p̄eſt · q̄
cū viderit viciū animi curatū · tūc etiā qd̓ corpis
vſibus neceſſariū eſt p̄beat · Pauperibꝰ veniētibꝰ
ad hoſtiū et petentibꝰ · nō debꝫ vnuſquiſqꝫ panē
uel qd̓libet aliud porrigere · ſꝫ is cui diſpenſatio
iniūcta eſt · et cū ꝯſideratione debet hoc facere ·
Si quis autē p̄ter eius voluntatē hoc facere p̄ſu
mit · tanꝙ inquietus et indiſciplinatus ꝯ̄futetur
vſqꝫquo diſcat loci ſui ordinem cuſtodire ·

¶ · LXXXIIII · ¶ De opere et pſalmodia ceteriſqꝫ religionis documentis ·

QVi opantꝰ in monaſterio · vtenſilibꝰ ſuis
debent vti ſicut vaſis dei uel deo ꝯ̄ſe=
cratis · Qui aūt ꝯtemnit · ut ſacrilegus iu
dicandus eſt · Si quis animā ita incendit in ſingul
a verba pſalmoꝝ ſicut guſtus intentus eſt ad di
ſcretionē ſaporis ciboꝝ · Ille eſt qui ꝯplet qd̓ dicitꝰ
pſallite ſapienter · Illi cui cellarij cura ꝯmiſſa eſt ·
erga eū qui p̄eſt meminiſſe debet dn̄i dicentis · nō
poſſū a meipo facere quicꝙ · ad ceteros vero eius
qd̓ ſcriptū eſt diuidebatꝰ vnicuiqꝫ ꝑ · t · o · e · Illū
qui p̄eſt oportet diligenter diſcutere ad quā par
tem aptus ſit vnuſqſqꝫ · et ita iniūgere illud qd̓
cūqꝫ eſt operis uel officij · ut nec illi qui iniūgunt
ex hoc ideo ꝯdemnentꝰ ꝙ nō aptū alicui officium
iniūxerūt · et inueniantꝰ mali eſſe diſpēſatores · ſiue
animarū · ſiue mādatoꝝ dei · Nec ipi quibꝰ iniūgitꝰ
occaſionē peccati ex hoc habē videatꝰ · Ille ſuſcipit

regnū dei·ut puer qui talis eſt ad doctrinā dñi·
qualis puer in diſcendo.qui nec doctoribꝰ ꝯtradi
cit·nec rationes.& verba ꝯponit aduerſus eos re
ſiſtens·ſed fideliter qđ docet̃ ſuſcipit·& cū metu
obtemperat & acquieſcit·Solū ad ſolaꝫ accedere
nulla religionis ratio ꝑmittit·nec quilibet paſſim.
ſed certo quis.& certo tpe.& certo in loco.& cer
tis perſonis apparere & loqui debeat·ut excludat̃
nephanda omnis ſuſpitio· Qui quācūqꝫ dei gra=
tiam detinet in ſuis vſibꝰ·& nō eo ad alioꝝ vtili=
tatē vtit̃·iam tanꝙ occultati talenti crimīe ꝯdem=
nat̃·Quomō ꝓbari poteſt vtrū quis arguat pec
cantē ex affectu pietatis·ſi cum miſericordia hoc
agit·Et eſt in eo illđ qđ dicit aplꝰs· Si quid pati
tur vnū membrū ſo·o·m̄·Deinde ſi omni peccato
ſiĺiter affligit̃ & ꝯſtringit̃ erga omnes qui peccāt
Et iuxta ſententiā euangelij inter ſe & ipm ſoluꝫ
arguat·¶ Actor hec de dictis ſancti baſilij ad ꝑ
ſens ſufficiant·

¶·LXXXV·¶ De gregorio
emiſeno fratre ſancti baſilij & de ſcriptis eius·

H Verūt aūt baſilio duo ¶·Rufinus·x·li·
fratres·gregoriꝰ & petrus· quoꝝ alter
in verbo doctrine·alter in operibꝰ fra=
trem ita exequabat·ut vterqꝫ uel baſiliū uel gre=
goriū redderet·Extant etiā ipiꝰ greg·minoris ali
quot opuſcula luculenta·¶·Hieronimꝰ vbi ſup.
Gregorius emiſenꝰ epūs frater baſilij ceſarienſis
ante paucos annos michi & gregorio nazanzeno
ꝯtra eunomiū legit libros qui & multa alia ſcri=
pſiſſe & ſcribere dicit̃·¶·Actor·Huiꝰ greg·fra=
tris baſilij liber eſt de imagine·id eſt·hominis cō
ditione·quē edidit in ſupplementū examerōn ipiꝰ
baſilij·Qui tamen liber caute legendꝰ eſt· ꝓpter
quaſdā notulas falſitatis intermixtas· Hec auteꝫ
pauca de infirmitate ſimul ac dignitate hoīs ex
eodē libro breuit̃ cōſcripſi·¶· Gregoriꝰ emiſenꝰ·
Nudus quidē naturalibꝰ tegumētis.inermis etiā
& inops·omniūqꝫ neceſſariarū reꝝ egentiſſimus
homo in hanc vitā ꝓducit̃·qui iuxta id qđ cernit̃
miſeratōne potius ꝙ felicitate dignꝰ eſſe videat̃
Non eñ armat̃ ꝓductōe cornuū·nō vnguiuꝫ uel
dentiū munitione munit̃·nec aliquo eculeo letife=
rum infūdit virus·Quibꝰ rebus pleraqꝫ feraruꝫ
atqꝫ ſerpentū.& in vltionē ſui naturalit̃ inſtruūt̃.
nec pilis corpus obtegit̃·cū oporteret euꝫ qui ad
alioꝝ ꝑponebat̃ imperiū·ꝓprijs armis naturali ꝓ
uiſione vallari·ne ad cuſtodiā ſui alioꝝ adminiculis
indigeret·Naꝫ leo quidē & aper & ſi quid ſimile
eſt ſufficientē ꝓ ſua ſalute virtutē naturalit̃ poſ=
ſideret·& thauro cornua ſunt· & ꝑnicitas lepori·
ceruoqꝫ ſaltus & certus intuitus·& alijs aīalibꝰ
magnitudo·& ceteris ꝓminens oris officium·vo
latilibꝰ etiā pēnarū officiū·& apibꝰ aculeū·Cun=
ctiſqꝫ prorſus vnū naturale quid ꝑſidiū conſtat
eſſe collatū·Solus autē homo pre omnibꝰ credit̃
deſtitutus·& his quideꝫ qui currendi velocitate
ꝑminent pigrior·Illis aūt qui mole corporis emi
nent tenuior·his etiā qui naturalibꝰ armis excel
lunt deſpectior eſſe ꝯgnoſcit̃·& quomō dicet ali=
quis vniuerſoꝝ talis ſortitus eſt principatū·Sed
ad hoc nichil arbitror eſſe difficile demōſtrare·qꝛ
ꝑ id qđ nature noſtre deeſſe credit̃· certa dat̃ oc=
caſio qua ſubditoꝝ oīm dominiū ꝯſequat̃·Nam ſi
hmōi adminicula corpori ſuo naturalit̃ attributa
haberet·primū quidē beſtijs ſilis exiſteret·& oc=
curſione ipa difficilis appareret· Deinde in alios
dominatū exercere ſperneret·quoꝝ nullis ꝓrſus
adiutorijs indigeret·Nūc aūt in ſingulis q̃ nobis
mācipant̃ vſus vite noſtre dirimit̃·ut neceſſariuꝫ
in eis habere principatū videamur·Naꝫ corporis
noſtri tarditas.& ad motum celerem difficultas·
equoꝝ nobis adhibere ꝓuidentiā fecit·que & an
nuis lanoꝝ redditibꝰ ea que natura deerant ſup=
plementa ꝓſpexit· Ex alijs quoqꝫ cauſis que ad
vitā neceſſaria ſunt iumenta nobis ſubiecta ſunt
Quia eñ & morſu indigebamꝰ & dentibꝰ· ad co
hibendas vltione beſtias·id qđ nobis defuit canū
natura ſuppleuit· ꝓ cornibꝰ & vnguibꝰ fortius
atqꝫ penetrabilibꝰ ferrū ab hoībꝰ inuentū eſt·

¶·LXXXVI·¶· De ſancto effrem ſyro·
¶ Amphilochius de vita ſancti baſilij·

D Orro ſanctus effrem ſyrus cum eſſet in
heremo audiens opa ſancti baſilij· ſine
intermiſſione poſtulabat ſibi qualis eſſꝫ
reuelari·In extaſi ergo factus.vidit colūnā ignis
cuiꝰ caput ad celū ꝑtingebat·& vocē deſuꝑ dicē
tem audiuit·talis eſt magnus baſilius·Et ꝯtinuo
accipiens interp̃tem venit ceſaream· In feſto aūt
theophanie·intrans clam vidit ꝓcedentē in eccle
ſiam magnū baſiliū in ſtola candida cuꝫ clero can=
difero·Et ait ſequenti ſe·inuanū laborauimus ut
ſuſpicor frater·Iſte eñ in tali ordine cū ſit:nō eſt
quēadmodū vidi·& ꝓcedente eo ſtans in loco ec
cleſie occulto dicebat ſecū·nos qui portauimꝰ pō
dus diei & eſtus nichil ꝯſecuti ſumꝰ·Et hic cū ſit
in tali ſtipatione & honore humano·colūna ignis
eſt miror·Hoc eo ꝓloquēte miſit ſanctus archi=
diaconū ſuū dicens·Vade circa portā occidenta=
lem & in angulo eccleſie inuenies abbatē habentē
cucullam cū altero quodā puſillo & voca euꝫ ad
me·Cūqꝫ beatus effrem didiciſſet ꝑ inter p̃tem q̃
dicebant̃·Reſpondit.erraſti frater nos peregrini
ſumus·& abiens archidiaconꝰ retulit hoc archie
piſcopo·Quo ſacros libros legente vidit ſanctꝰ
effrem igneā linguā loquentē ꝑ os eius archidia=
cono·Vade & dic ei· dñe effrem intra in preſbi=
teriū·obſtupeſcens ſanctꝰ in his & genu flectēſ
ait·Vere vere magnꝰ baſilius·vere colūna ignis.
& vere ſpūſſanctus loquit̃ ꝑ os eius·Poſtulauit
aūt archidiaconē excuſare ſe·& ut magis poſt mi
niſteriū in ſecretario ſaluaret eum·Intrans itaqꝫ
poſt impletionē miniſterij baſiliꝰ in ſecretariū·ſa=
lutauit eū dicens·Beneueniſti o pater filioꝝ here
mi·qui multiplicaſti diſcipulos xp̄i in ea·& demo
nes eliminaſti·Veniſti videre hoīem peccatorem
deus det tibi mercedem ſ̃m laborē tuū·Cui cum
ille oīa que in corde erant ꝑdixiſſet· de manibꝰ
eius ꝯmunicauit· & faciente eo caritateꝫ rogauit
eum a deo poſtulare ut loqueret̃ grece·Qui ait·
Suꝑ virtutē meā poſtulaſti·Sed qꝛ fideliter peti
ſti·Veni poſtulemꝰ deū·qui voluntatē timentiū
ſe faciet ꝛc̄·Cūqꝫ facta oratōe ſurrexiſſent· Dixit
ei baſilius·Cur non accipis ordinationē p̃ſbiterij
qꝛ decet te·Qui reſpondit·qꝛ peccator ſū·Et ia=
centibꝰ eis in humo poſuit ſanctꝰ manū in effreꝫ
& dixit· Que ſunt dyaconi· Tūc ſanctus effrem
greca lingua dixit Suſcipe·ſalua·miſerere·& cu=
ſtodi nos deus tua gratia·Letati ſūt aūt ſpiritua
liter ꝑ tres dies·Et ordinans ſanctus baſilius in
terp̃tem dyaconē·Ipm vero p̃ſbiterū·dimiſit eos
in pace glorificans deum· ¶·LXXXVII·
¶·De libris ſancti effrem·¶·Hieronimus de illu
ſtribus viris·

EFfrem edeſſene eccleſie dyaconus multa ſyro ſermone ꝯpoſuit· & ad tantã venit claritudinẽ· ut poſt lectionẽ ſcripturaꝝ publice in quibuſdã eccleſijs eiꝰ ſcripta recitent̃· Legi de ſpũſancto grecũ volumen· qḋ quidaꝫ de ſyria lingua verterat· & acumen ſublimis ingenij etiam in tranſlatione ꝯgnoui· deceſſit ſub valente principe· ¶ Actor· Huiꝰ· vij· opuſcula extant apud nos ſcꝫ· De penitentia· De luctaminibꝰ ſeculi· De ꝯpunctiõe cordis· De beatitudine anime· De reſurrectione· De die iudicij· Ex quibꝰ mľta operibꝰ noſtris inſerui· Vt aũt eiuſdẽ ſancti viri prudentiã ac zelum intelligas· Vide qualiter in libro de ꝯpũctione cordis deploret ſimľ & arguat corruptionẽ humani generis· ¶ Effrem in libro de ꝯpũctione cordis· Non eſt mitis atqꝫ humilis· nõ eſt quietus· nõ eſt firmiter ſtabilitus· nõ eſt q̃ iniuriã ꝑpeſſus ſufferat· non eſt qui maledicat̃ & ſuſtineat· omnes furibundi & ad amaritudinem ꝓmpti· oĩes pigricia torpentes· Inanis glorie cupidi· omnes ſeipſos amantes pulſꝙ ſubijciat̃ quis vult habere ſubiectos· anteꝙ inſtruat̃ inſtruere vſurpat· & ſi in gradu p̃ceſſerit cuꝫ autoritate q̃dam inſolent̃ minoribꝰ imperat· exterior aũt ornatus veſtiũ indicat· ꝙ ea q̃ terrena ſũt ſapimus· & ꝑ ſtudiuꝫ clarioris amictus ab eterna claritate nudi eſſe dinoſcimur· Huic ſeculo renũciaſti kariſſime· & rurſũ requiem ſecularem requiris· In tribulatione vocatus es· & tu de refrigerio ꝑcũctaris· In nuditate· & ſtudiũ veſtiũ abhibere ꝯtẽdis· In ſiti· aquã renuens· vinũ bibere delectaris· Ad vigilias quoqꝫ vocatus es· & inertia ſomni reſolueris· Ad flendũ & lamẽtandũ· & tu cũ cachino riſus effũdis· In ſubiectiõe· & ꝯtradicis· In manſuetudine & huĩlitate· & tu ſupbus & elatus icedis· In caritate· & fratrem odis· Quid aduerſus ꝓximũ tuũ triſtis ambulas· cuiꝰ onꝰ portare debueras· Quid iugũ xp̄i bonũ & ſuaue· ꝓpter tuã ignauiã quaſi durũ & graue atqꝫ importabile detrahis & incuſas· Amator hoĩm benigniſſime adiuro te ꝑ miſerationes tuas· ne me cũ hedis a ſiniſtris ſtatuas· ne dicas michi· neſcio te· Nam & ſi peccator ſum· tamen ad ianuã tuã pulſo iugiter· Et ſi piger ſum & incurioſus· attamen viã tuam incedo· Aſcendat dñe in cor meũ quaſi in ſiluã flamma caritatis tue· & deuoẽt ſpinas & tribulos peſſimas cogitationes meas· & tribue michi copioſã quaſi homini deꝰ gratiã tuã· Venite kariſſimi negociemur quoaduſqꝫ nundine celebrent̃· Secularis homo inter duo excuſationes p̃tendit· vtpote q̃ ſeculo colligatus eſt· Nos aũt quid dicemꝰ· q̃lem ſi neglexerimꝰ excuſationẽ habebimꝰ· Timenduꝫ eſt ac tremenduꝫ· ne forte qui nos hic cõſtitutos laudibꝰ efferũt· illic nos deridere incipiãt· & qui nos hic beatificant· illic nobis inſultant· Amator hoĩm benigniſſime legio a te gregeꝫ porcoꝝ abſqꝫ lacrimis poſtulauit· & dediſti ei· Ego aũt cũ fletu & gemitu ſupplico bonitati tue· libera me ab iniquitatibus meis· & fac me participem latronis ipſius· qui ꝑ vnũ verbũ ꝯfeſſionis heres paradiſi effectꝰ eſt· Gloria patri qui fecit nos· & filio qui ſaluauit nos· & ſpiritui ſancto q̃ renouauit nos·

¶ ·LXXXVIII· ¶ De ſancto gregorio nazanzeno· ¶ Rufinus· xj· libro·

GRegoriũ aũtẽ capadocia nobis cũ baſilio germinauit· Ambo nobiles· ãbo athenis eruditi· ambo collegẽ· ambo de auditorio digreſſi ad ꝓfitendã rethoricam rogabant̃· Qḋ opus magnifice quidẽ implebat baſiliꝰ· gregorius vero magnificentiꝰ ꝯtemnabat· Quiqꝫ cũ ſe totũ dei ſeruitio mancipaſſet· tantũ de collegẽ amore p̃ſũpſit· ut ſedentẽ baſiliũ de doctoris cathedra deponeret· & ſecũ ad monaſteriũ manu iniecta duceret· Ibiqꝫ ꝑ ãnos ut aiũt· xiij· omnibꝰ grecoꝝ ſecularũ libris remotis· ſolis diuine ſcripture voluminibꝰ operã dabant· Earũqꝫ intelligentiã nõ ex ꝓpria p̃ſumptione· ſed ex maioꝝ ſcriptis & autoritate ſequebantur· quos & ipſos ex apoſtolica ſucceſſione intelligendi regulã ſuſcepiſſe cõſtabat· quoꝝ p̃cipue in ꝓphetas ꝯmentarios diſcutientes· thezauros ſapientie & ſcientie recõditos in vaſis fictilibus ꝑquirebant· Verũ cũ iaꝫ ipſi ſufficienter inſtructi· diuina diſpenſatione ad imbuẽdos populos vocarent̃· & aliꝰ alio itinere· ad idem tamen opus vterqꝫ traheret̃· baſiliꝰ ponti vrbes & rura circũiens· deſides gentis illiꝰ animos· & paꝝ de ſpe futura ſolicitos· ſtimulare verbis & p̃dicatione ſuccẽdere cepit· Gregoriꝰ vero bonã terrã cordis ſui iugiter excolebat· & multo ampliꝰ hic in ſemetipſo ꝙ ille in ceteris ꝓficiebat· ſuſcipe ille que renũciantes ſeculo deferebant ad pedes ſuos & diuidere ut quiſqꝫ eguiſſet curã gerebat· Iſte nichil habendi & omnia poſſidendi cõtentus ſacramento· erga ſolas ſapientie diuitias auarus & multuꝫ cupidus inherebat· & exemplo ſui libertatẽ a ſolicitudinibꝰ ſeculi p̃dicabat·

¶ ·LXXXIX· ¶ De pontificatu & doctrina eius· ¶ Vbi ſupra·

IGit̃ baſilius nõ multo poſt ceſaree capadocie ep̄us fuit· Gregorius v̇o apud nazanzo opidũ in locuꝫ patris ep̄us ſurrogatꝰ· hereticoꝝ turbinẽ fideliter tulit· Reddita vero pace· ꝯſtantinopolim ad eccleſiã docendã venire exoratus nõ abnuit· Vbi breui t̄pe tantuꝫ ad emendandũ populũ vetuſtis hereticoꝝ ĩfectũ venenis ꝓfecit· & tũc primũ xp̄iani ſibi fieri viderent̃· & nouellã lucem veritatis aſpicere· cũ religionis doctor multa quidẽ verbis· plura tamen doceret exemplis· nec viderent ab eo diſcipulis aliq̇d imperari· qḋ nõ prius ipſe feciſſet· Sed vbi gloriã ꝯſecuta eſt· inuidia obniti quidam & ꝓſcriptionibꝰ minus ſanis vti cepere· ut ipſa ad ꝓpria remeãte aliꝰ ordinaret̃ ep̄us· qḋ ille ſuſurrari tantũ & ſub dente ſentiẽs ruminari· ipſe ꝓfert qḋ nullus ei dicere audebat· Abſit inquit ut mei cauſa aliq̃ ſimultas in dei ſacerdotibꝰ oriat̃· Sed ꝓpter me eſt iſta tẽpeſtas· tollite me & immittite me in mare· & deſinet a vobis quaſſatio· Tũc regreſſꝰ in eccleſia ſua qḋ ſupfuit vite tempus exegit· Et quoniã feſſa iã etate & corpore inualidus erat· ſucceſſorem ſibi ipſe delegit· quo eccleſiam gubernante· debilitatis & ſenectutis ocio frueret̃·

¶ ·XC· ¶ De libris eiuſdem & fuga cure paſtoralis· ¶ Hieronimus de illuſtribus viris·

GRegorius nazanzenus ep̄us vir eloquẽtiſſimꝰ preceptor meus· & quo ſcripturas explanante didici· ad· xxx· milia verſuum omnia op̄a ſua ꝯpoſuit· E quibꝰ iſta ſũt de morte fratris ceſarij· laudes machabeoꝝ· laudes cipriani· laudes athanaſij· laudes maximi ph̄i poſt exiliũ reuerſi· quẽ falſo nomĩe quidaꝫ herona ſupſcripſerunt· qr eſt & alius liber vituperationem eiuſdem maximini ꝯtinens quaſi nõ licuerit eũdẽ & laudare & vitupare ꝑ t̄pe· Et liber exameron

verſu virginitatis & nuptiaꝝ ꝯtra ſe differentiū
Aduerſū eunomiū libri duo De ſpūſancto li·iiij·
Contra iulianū imperatorē li·j·Secutus eſt autē
polemiū dicendi caractere·viuoq; ſe epm ordi=
nans ruri vitā monachi exercuit·Deceſſitq; ante
hoc fere triennium ſub theodoſio imperatore·
¶ Actor·Hic ſcripſit apologeticū·quē quidam
in latinū transferens·in ꝓlogo eiuſdem ſcribit·ꝙ
iſte gregorius ſignaculū caſtitatis integrū cuſto=
diens·cū phie ſtudijs adhuc minor apud athenaſ
floreret·vidit ꝑ ſoporē ſedenti ſibi & legēti duas
ſatis decoras dextera leuaq; feminas conſediſſe·
Quas ille caſtitatis inſtictu oculo t toruiore reſpi
ciens,que nā eſſent.& quid ſibi vellēt ꝑcūctabatᷣ
At ille eū familiarius ꝯplectentes aiūt·Ne mole
ſte accipias iuuenis· note tibi & ſatis familiares
tibi ſumꝰ·Altera em̄ ex nobis ſapientia·altera ca
ſtitas dicitᷣ·& miſſe ſumꝰ tecū habitare·qꝛ iocū=
dū ſatis & mundū in corde tuo habitaculū ꝑ pa=
ſti·Deinde cū ob eximiū literarū ꝓfectū athenis
ut oratoriā doceret aſtringeretᷣ·furtim nauem in
greſſus abſceſſit.mariſq; tempeſtate vexatꝰ·deo
ſeruituꝝ ſe vouit·& ita fecit·Cū aūt a patre epo
in ſacerdotiū eſſet ſurrogatus·Hoc egre ferēs di
ſceſſit ad tpus·Poſtmodū v̄o regreſſus·ſcripſit
apologeticū in libris duobus cauſas diſceſſionis
ſue·uel etiā reditus allegans·Poſt hoc etiā defū
cto patre ſucceſſit in epatum apud nazanzo breue
opidū·Et inde cū poſt valentis arriani tpa·catho
lici recepiſſet eccleſias·ꝯſtantinopolim ad inſtitu=
endā eccleſiā uel docendā tranſire exortatus eſt·
ut videlicet ſuperiꝰ dictū eſt·Ibi ergo epus ꝯſti=
tutus docuit·vbi & hieronimus ſanctaꝝ ſcriptu=
rarū ſtudijs ab eodem eruditū ſe dicit·cauſas qui
dem ſui diſceſſꝰ quas in apologetico exponit hic
inſerere volui ad eius humilitatē atq; prudentiā
declarandā·ſimul etiā ad quorundā p̄ſumptuoſaꝝ
ambitionē ꝯfūdendā·qui dignitates eccleſiaſticas
nō ſolū humiliter nō fugiūt·ſed etiā importune ſe
ingerūt· ¶·XCI· ¶ De apologia eius ſu
per fuga ꝓdicta·¶ Gregorius nazanzenꝰ in apo
logetico li·ij·
Llius ꝑturbationis
mee cauſa qua tāq; ꝑtinaciter ꝯtradixi.
& ſoluta verecūdia que ſemꝑ indiſſolu=
bilis michi comes extitit tam imprudentē reſtiti·
fuit repentina ſupuentio·ſicut cū ſonus repenti=
nus increpuerit·turbantᷣ ſubito terrore percuſſi·
Deinde recordatio quietis & ſilentij mei·Cū hoc
viderem michi impediri·qd ab initio vite dilexi·
& in maximis periculis deo voui·Nichil em̄ reue
ra michi videbatᷣ homini p̄ſtantius ad beatā vitā
ꝙ clauſis carnalibꝰ ſenſibꝰ extra carnē mundūq;
effectū quēpiam in ſemetipm ꝯuerti·Alienūq; a
mortalibꝰ curis effectū·ſibi ſoli & deo loqui·ut
cūctis viſibilibꝰ altior factus·mentē ſuā diuinis
ſenſibꝰ repleat·& celeſtibꝰ formis abſq; admixtō
ne terrena·vere ſpeculū immaculatū effectꝰ ima
ginis dei·& ex ipſius lumine ſemꝑ lumen accipiēs
Auſpicia quedā uel initia futuri ſeculi in eo ferēs
atq; in terris adhuc poſitꝰ ꝯſortio angeloꝝ qdam
modo ꝑfruens·Deſpectaq; atq; derelicta fragili
tate terrena·ad ſupna ſpirituſſancti ſubuectōe
transferri·Si quis forte veſtrū huiuſcemodi amo
ris ardorem aliquādo ſenſit·ſcit que dico·& que
loquor agnoſcit·Sed quibuſdā inuidie languor
recte iudicandi impedit ſenſū.& operi optimo no
men infligūt·vicioſum philoſophiā xenodoxiam
vocantes.& p̄claram ſapientiā ac ſtudia·iactātie
appellationibꝰ infamantes·Paratior em̄ eſt impe
ritoꝝ turba ad derogandū bonis ſtudijſ ꝙ ad imi
tandū·ut ſit eis omni genere delictū·dū & mani
feſta & publica mala nō vitant·& occultis & re=
cōditis bonis nō credūt·Erubui quoq; de quibu
ſdam quos vidi nichil penitus ad emendationē
vite ſue ꝑtinens habere·& immūdis pedibus in
ſancta certatim irruere·& priuſꝙ primo aditu ac
ianuis digiti haberentᷣ·ad tribunal ꝯtinuo tende
re·atq; ad ſacerdotiū feſtinare·ac repulſis ceteris
ipi ſacris altaribꝰ incubare·ita ut ſm antiquū ꝓ=
uerbiū merito dicatᷣ·qd ſaul inter ꝓphas·Quāuis
autē ꝑdifficile ſit ſcire regi·id eſt·regenti ſe obtē
perare·multo difficiliꝰ eſt ſcire alios regere·cuiꝰ
ſcz regiminis·quāto ſpes & gloria maior eſt·tan
to periculū grauius quippe habentibꝰ intellectū
Nam & ſi quis eſt in rectore vicioꝝ morbꝰ·faci
le in eos qui ad obtemperandū preſto ſūt ei tranſ
funditᷣ·& multo facilius qd malū eſt ab eo trāſit·
ꝙ ſi quid in eo virtutis & induſtrie fuerit·Nichil
em̄ tam facile ꝙ fieri malū etiā ſi nemo doceat uel
ꝯpellat·ꝑdifficile eſt aūt fieri bonū·parati ſumus
ad recipiendū malū ꝙ plurimi velut ſi aride ſtipu
le quis ſcintillā ignis inijciat.que inſuꝑ uētis etiā
inſpirātibꝰ animetᷣ·velociuſq; malicie ꝑua ſcintil
la ꝯſumimur·ꝙ virtutis ignibꝰ uel accēdi uel etiā
ꝯcaleſcere poſſimus· ¶·XCII· ¶ De peri
culo & cautela cure paſtoralis·
Erendū eſt autē ne inueniamur morū
& virtutis decore pictores quidā peſſi
mi p̄ alijs pictoribꝰ·id ē·plebeis q̄ quā
debent in ſemetipis depingere imaginē.eius peſſi
ma p̄bentes exemplaria·uel certe ne accidat nob
vſitati ꝓuerbij·& qui ad alios curandos p̄ſumuſ
inueniamur ipi ſcatentes vlceribꝰ·Ceteꝝ nō ſatiſ
eſt malū nō eſſe.cū cui docendi ſūma ꝯmittitᷣ·qd
vtiq; culpabile & dedecoroſū eſt etiā his qui do=
centᷣ·Sed oportet eū omnibꝰ bonis eſſe p̄ditum·
Nūꝙ etiā putare debemꝰ aliquē finem nobis bo
noꝝ factū aut ꝓficiendi terminū poſitū·nec ita
ad lucem deducenda ſūt que recte a nobis geſta
ſūt·ꝙ detrimento ꝯputanda que nondū implere
voluimꝰ·& aſcenſus quidā nobis putandꝰ ē vita
hec·ex quo nichil refert explicuiſſe·ꝙ aſcenderis·
niſi qd reſtat euaſeriſ nec noſmetipos ex ceteroꝝ
collatione metiamur·ut magnū aliquid eſſe pute=
mur·ſi forte aliquibꝰ preſtantiores inueniamur·
ſed damnū potiꝰ illud arbitremꝰ·ſi nō nos digne
loco & gradu noſtro geramꝰ·Et ſi q̄ a nobis ge=
rantᷣ·nō ex negligentiū ꝯparatione·ſed ex p̄cepti
autoritate pendantᷣ Nō oportet aūt illos qui pre
ſūt·vi uel neceſſitate ſubiectos ꝯſtringere·ſed ra
tione & vite exemplis ſuadere·qꝛ omne qd extor
quetᷣ inuitis cū eo qd tirānicum videtᷣ·nec ꝑſeue
rare quidē poteſt·Solet em̄ redire quidqd violē
ter attrahitᷣ·ſicut nouelle arboris ſi quis cacumē
inclinauerit·relaxata rurſus in qd fuerat redit·
Qd aūt ex ꝓpoſito & volūtate fit·tā legitimū eſt
ꝙ certū·validiſſimis vīculis ꝓprie volūtatis aſtri
ctū·Reuera michi videtᷣ ars artiū eſſe.& diſcipli
na diſciplinaꝝ·hoīem regere uel imbuere·qui ſic
certe eſt & inter omnes animantes maxime mo=
ribꝰ varius & volūtate diuerſus·Nobis qui p̄ſu=
mus ſummū ſtudiū eſt vincere eos qui carnaliter
amant·nec vllo modo volūt nobis cedere·aduer=
ſus ſemetipſos dimicantes·ita ut ſint nobis velū

quoddam aduerſus eos pro quibꝰ militamꝰ· dū
vnuſquiſq̄ȝ tantū ſtudij gerit in ꝯtegendis & oc
cultādis morbis peccatoꝝ· quantū oportebat ha=
bere ſtudij ad egritudinem medico oſtendendā·
Alios ꝯuenit corā omnibꝰ argui· qꝛ monita ſecre
tiora ꝯtemnūt· Alios ſecretius ꝯmoneri· qꝛ publi
ce correpti· impudentiores fiūt· Alioꝝ ꝯuenit oīa
diligentius obſeruari & vſq̄ȝ ad minimū diſcuti·
eoꝝ ꝑcipue qui dū mala quadā ȝ arte ſua celari ſe
putant· adūſū ceteros erigunt & inflant· Alioꝝ
aūt oportet nōnulla ꝑterire· & vidētes tanꝙ̄ nō
vidiſſe· & audientes tanꝙ̄ nō audiſſe· ne ad ꝯtem
ptū vltimū veniant ꝑ increpationē· qui fortaſſis
erubeſcūt culpas extendere ac multiplicare· do=
nec eas ignorari putant· Audaces vero & ꝑcipi=
tes efficiunt· cū eis vltimū emēdationis atq̄ȝ vni=
cum remedium interrupta fuerit verecundia·

¶·XCIII· ¶· Item de eodem·

DEniq̄ȝ philoſophari ſcḋm deū· & ſcire aīa
rum gubernacula ꝯtinere· & ꝑeſſe cete=
ris· & regere alios· cū ipē recte regenti
bus obedire nōdū didicerim· ſup̄ me eſſe negociū
duxi· ꝑcipue in hoc tp̄e in quo videmus homines
huc & illuc ꝯuerti· ac ꝑturbari oīa· ut nichil eſſe
melius videat· ꝙ̄ fugere e medio & latere· Heſter
na quidē bella nō metuo· nec iſtā beſtiā que nunc
inſurrexit eccleſijs· id ē· iulianū apoſtatā ȝ ꝑtime=
ſco· in quo eſt dyaboli plenitudo· licȝ ignes minet
licet gladios intentet & beſtias· licet omnes qui
ante ſe fuerūt ꝑſecutores crudelitate excedat· li
cet noua ſupplicioꝝ genera exquirat· vnū michi ē
ad omnia ſtare mediū· vna victoria libenē mor=
tem ꝓ xp̄o ſuſcepiſſe· Ad inteſtinū autē bellū vi=
cioꝝ· quid agam neſcio· que michi auxilia ꝯparem
qd̄ donū ſp̄ūſſancti inuocē· quibꝰ armis ſp̄ūalibꝰ
aduerſus dyaboli aſtutias me circūdē ȝ· Ego qui
dem inualidiſſimū ȝ me eſſe ad hm̄oi prelia fateor·
& ꝓpterea me terga dediſſe ꝯfiteor· & velatꝰ cō
fuſione faciē meā ſingularis ſedi· qꝛ amaritudine
repletus ſum· tacere queſiui· intelligens ꝙ tp̄us
malū ſit·

¶·XCIIII· ¶· Qualiter debeāt
xp̄iani ſolennizare· ¶ Idē in ſmone de natali dn̄i·

DIem feſtū celebramꝰ· nō humane deuo=
tionis· ſed diuine dignationis· nō eoꝝ q̄
ex mūdo ſunt· ſed eoꝝ que ſup̄ mundū ȝ
ſūt· Propter qd̄ nequaꝙ̄ poſtes & ianuas corone
mus· nec plateas & cōpita ꝯornemꝰ· nec cantatri
cum choros ſtatuamꝰ· ut aures ſonis muſicis dele
ctemus· nec guſtū illecebroſis ſaporibꝰ irritemꝰ·
nec tactui male ꝓſpecta ꝯtingere ꝯcedamꝰ· non
delicatis veſtibꝰ ac fluidis reſoluamur· nec orna=
mentoꝝ ſplēdore gloriemur· nō auri fulgore· nec
coloꝝ fucis fallentibus rapiamur· nō altis thoros
tapetibus extruamꝰ· nō precioſa tentoria· nec vi=
ni peregrina nomina requiramꝰ· nec cocoꝝ noua
& exquiſita ꝯdimēta ventri & gutturi ꝑparemꝰ
Nec terra & mare multi precij nobis ſtercora cō
ferant· Hoc eñ nomine michi videnē honorande
delicie· Nō alter alteꝝ ꝑ incōtinentiā vincere ſtu
deat· Michi eñ incōtinētia eſt· omne quidq̄d plꝰ
eſt ꝙ̄ ſufficit alijs eſurientibꝰ & indigentibꝰ q̄ ex
eodē luto atq̄ȝ ex eadem maſſa formati ſunt· quin
potius fratres hoc gentilibꝰ ꝯcedamꝰ· Illoꝝ ſit ta
lis ſolennitas· qui etiā deos ſuos vſturis carniū
& tetris putant nidoribꝰ delectari· Illi ꝯſequenē
ſolennitatē diuinā ventris diſtentione ꝯcelebrent
peſſimoꝝ demonū & ꝑdicatores & cultorēs neq̄ſ
ſimi· Nos autē ſi delectari oportet & deliciari· in
v̄bo dei delectemur· Et delicias noſtras in legis
dei meditatōe ul' intelligētia requiramꝰ· ut ꝓ ſo=
lennitatis ratione deliciaꝝ nobis cauſa ꝯueniens
efficiat·

¶·XCV· ¶· De laude vite mona
ſtice· ¶ Idem in ſermone de monachis·

POſui ego ori meo cuſtodiā & labijs meiſ
ſilentiū dedi· Quoniā quidē videbā ꝯſe
quēs eſſe priꝰ ope philoſophie purgari
mentē debere· & ita demū aperire os & attrahe=
re ſpiritū· atq̄ȝ eructare verbū bonū & loqui dei
ſapientiā ꝑfecte inter ꝑfectos· deſiderabā videre
ſanctū illū pſallentē chorū· gloriā ȝ deo in eccleſia
offerentiū· qui in lege dn̄i meditanē die ac nocte
& exultationes dei in gutture coꝝ· qui ad exem=
plū ȝ & ꝯmonitionē melioris vite ceteris omnibꝰ
viuūt· legis quoq̄ȝ dei & euāgelij xp̄i taciti ꝑdica
tores· In quibꝰ ipē quoq̄ȝ habitus ꝑfert virtutis
inſignia· hirſutū caput incōptis & horrentibꝰ co
mis & quantū ſufficit attōſis· pedes nudi & apo
ſtolicis ſimiles· Indumēti vilitas arrogantiā ſecu
li ſuꝑbiamq̄ȝ ꝯdemnās· zona ipō ſui neglectu pre
cioſior· parū quid cohibens veſtimenti quantum
euagari nō ſinat· Inceſſus ordinatꝰ· oculus nō ob
errans· nuſꝙ̄ ridētes· ſȝ placide ſubridētes· & ma
gis ut tēperantiā ȝ riſus cohibeant & ſubridendo
ꝯprimant· Sermo cū ratione ꝓlatus· aut ſilentiū
verbo ꝑcioſius· laudando nō nimij· ſȝ quantū ȝ ad
hortationē ſufficiat nō adulationē· Increpatio cū
laudatione gratioſior· ac triſticie & leticie menſu=
ra iuſtiſſima· & ꝯmodiſſimū ex vtroq̄ȝ tēpamentū·
leuitas cū auſteritate· libertas cū verecundia· ita
ut alteꝝ nō impediat ex altero· Miſceri turbis· &
ſecedere ad ſecretū· verūq̄ȝ agere cū menſura· ut
in altero hominibꝰ· in altero deo diligant· ꝯmunē
vitā ſine ꝯmunis vicijs agentes· ſecretam v̄o nō
abſq̄ȝ ꝯmuni ducentes fraternitatis affectu· Et
que maiora omnibꝰ et clariora ſūt· in paupertate di
uites· nichil habentes & omnia poſſidentes· nihil
in mūdo habentes· & ſup̄ mundū viuentes· quibꝰ
labor delicie· q̄ in carne poſiti extra carnē viuūt·
quoꝝ pars dn̄s· ꝓpter regnū ȝ pauperes & ꝓpter
paupertatē reges· In humilitate glorioſi· In infirmi
tate fortes· Illos aūt qui inſanabiles ſunt refugia
mus & vitemꝰ· ne forte ꝯtagijs eoꝝ maculemur·
& nō tam ſanitatē noſtrā illis tradamus· ꝙ̄ illoꝝ
egritudinem capiamꝰ·

¶·XCVI· ¶· De
ſancto ambroſio mediolanēſi ep̄o· ¶ Hieronimꝰ
in cronicis·

EO tp̄e poſt auxentij ferā
mortē· mediolani ambroſio ep̄o ꝯſtituto
omnis ad fidem rectam ytalia ꝯuertit·
¶ Paulinus· Poſito ſiquidē in āminiſtratione ꝑ=
fecture galliarū patre ſuo ambroſio· natus ē hic
ſanctus ambroſius· qui infans in aerea ꝑtorij in
cunabilis cum dormiret apto ore· ſubito examen
apum adueniens faciē eius & ora ꝯpleuit· ita ut
ingrediendi egrediendiq̄ȝ vices frequentarēt· q̄s
nutricem abigere volentē pater ꝓhibēs· expecta
bat paterno affectu quo fine illud miraculū clau
deret· At ille poſt aliq̄diu euolantes· in tantam
aeris altitudinē ſubleuate ſūt· ut humanis oculis
minime viderenē· Quo facto territus pater ait·
Si infantulus iſte vixerit· aliquid magni erit· Illd̄
igit examen apum dn̄o iam in eius infantia operā
te· ſcriptoꝝ ipiꝰ nobis generabat fauos· qui cele
ſtia dona annūciarent· & mētes hoīm de terrenis
ad celos erigerent· Cū autē rome eſſet adoleſcēs

quandā puellam matris ſue domeſticā · ſacerdotū
manꝰ oſculari videns · ipſe ludēs offerebat dexte-
rā · dicēs etiā ſibi id ab ea fieri oportere · Siquidēꝫ
epiſcopū ſe futurū memorabat · loquēte in eo ſpi-
ritu ſancto · qui illū ad ſacerdotiū nutriebat · At
illa ut adoleſcentē & neſcientē qd diceret reſpue
bat · Poſtq̄ aūt diſciplinis liberalibus edoctus ex
vrbe regreſſus eſt in auditorio prefecture p̄torij
ita ſplendide cauſas perorauit · ut a viro illuſtri ꝓ-
bo tūc p̄fecto eligeret̄ ad ꝯſiliū tribuendū · poſtea
ꝯſularitatis ſuſcepit inſignia · ut regeret liguriam
emiliamqꝫ ꝓuincias · Venienſqꝫ mediolanū mor-
tuo auxentio arriane p̄ſidie epō · Ibiqꝫ ab vtraqꝫ
ꝑte in epiſcopū electꝰ · licet adhuc cathecuminꝰ
cū penitus renueret · & cū intentionē populi nul-
latenꝰ reuocare poſſet · fugā parauit · Egreſſꝰ aūt
noctis medio ciuitatē · cum ticinū ꝑgere ſe puta-
ret · mane ad portā mediolani ciuitatis que roma-
na dicit̄ · dn̄o fugā eius impediente inuenit̄ · Cūqꝫ
inuentus cuſtodiret̄ a populo · miſſa eſt ad impe-
ratorē valentinianū relatio · qui eū ſūmo accepit
gaudio · letabat̄ etiā ꝓbus p̄fectus · q̄ verbū eiꝰ
impleret̄ in ambroſio · Dixerat em̄ ꝓficiſcenti · va-
de nō ut iudex · ſed ut epūs · Vbi aūt relatōni re-
ſponſū eſt · baptizat̄ · & omnibꝰ officijs eccleſiaſti
cis impletis · viij · die epūs ordinat̄ · Poſt aliquot
annos ad ꝓpriū ſolū · id eſt · romā ꝑgens ibi ſan-
ctam puellā ſup̄ memoratā inuenit · Que cū dex-
teram eius oſcularet̄ ſubridens ait illi · Ecce ut di-
cebam tibi ſacerdotis manū oſcularis · ¶ · Hiero-
nimus · Eo t̄pe melana nobiliſſima romanorū mu-
lierū · & marcelli quondā ꝯſulis filia · vnico pecto-
re tūc vrbano filio derelicto hieroſolimā nauiga-
uit · vbi tanto virtutū · p̄cipueqꝫ humilitatis mi-
raculo fuit · ut thecle nomē acceperit · Theodoluſ
miſerabilis preſbiter dū aduerſus ꝯſcientiā furo-
ris ſui ſacrificia deo offerre audet in medijs p̄cibꝰ
elidit̄ ·

¶ · XCVII · ¶ · De morte valētiniani & ſucceſſoribus eius ·

Valentinianꝰ autē ſubita ſanguinis eru-
ptione · qd grece apoplexis vocat̄ · brigi-
tione morit̄ · Poſt quē gratianus aſſum-
pto in imperiū valentiniano fratre cū patruo va-
lente regnauit · Anno dn̄i · ccc · lxxviij · mundi vo
quarti milleſimo · ccc · xlj · ¶ · Hiſtoria triꝑtita li ·
viij · Valentiniano itaqꝫ mortuo · Anno imperij
ſui · xi · ytalie milites · vi · die poſt mortem eius · fi-
lium eius valentinū puerū imperatorē ꝯſtituunt ·
cuiꝰ imperiū frater & patruus licet ingrate q̄ eiſ
ignorantibꝰ factū ſit · tamen poſtea ſuſceperunt
Hic natus eſt de iuſtina · quā cum ſeuera valēti-
nianus pater ſimul habuit vxorē hoc modo · Iuſtꝰ
iuſtine pater cōſtantij t̄pibus cū eſſet piceni iu-
dex · vidit in ſomnis · q̄ ex dextro femore imperia-
lem purpurā genuiſſet · Que viſio cū p famā ve-
niſſet ad ꝯſtantiū · fecit occidi iuſtū · Cuiꝰ filia in
tantū ꝑuenit ad ſeuere noticiā · ut cū ea habitaret
Cuiꝰ pulcritudine ſeuera obligata dixit imperato-
ri Q2 iuſtina adeo ſpecioſa eſſet · ut eiꝰ amore etiā
ipſa caperet̄ · Quā imperator volens accipere · nō
tamen ſeuerā abjicere ex qua gratianꝰ natꝰ erat ·
legem ꝓpoſuit publice ꝑ ciuitates · ut liceret volē-
tibus habere duas vxores · Qua poſita · iuſtine cō-
iūctus eſt · ex qua valentinianū iuniorem habuit
& filias tres · iuſtā · gratam · & gallā · Quarū due
virgines ꝑmanſerunt · iuſta & grata · gallā vero
duxit theodoſius maior · ex qua filiā habuit placi-
dam · Honoriū vero & archadiū ex placella p̄ore
ꝯiuge habuit ·

¶ · XCVIII · ¶ · De impietate valentis & p̄fecti eiꝰ in chriſtianos ·

ANno valentis · xij · qui fuit primꝰ annus
nepotū eius · multi monachorū vitrie ꝑ
tribunos & milites ceſi ſūt · Valens em̄
lege data · ut monachi militarēt · nolentes fuſtibꝰ
iuſſit interfici · ¶ · Socrates in hiſtoria tripartita
Cum iuſſiſſet valens omnes catholicos ab ediſſa
vrbe expelli · quedā muliercula paup ſuū filiū fe-
rens in brachio hoſtio nō clauſo currebat ad eccle-
ſiam · vbi omnes catholici ꝯuenerāt · cū p̄fectꝰ eis
mandaſſet · ut nemo in eccleſia remaneret nolens
eis parcere · Indignatus aūt ꝓpter illā mulierē ait
ei · O infelix quo ſic indecēter curris · At illa · quo
alij · Tunc ille · Nō audiſti inquit · q̄ p̄fectus occi-
ſurus eſt vniuerſos qui ibi reperient̄ · Audiui in-
quit · & ideo feſtino ut inueniar inter eos · Et hūc
inquit puerū cur trahis · ut inquit & iſte martir
efficiat̄ · Quo audito · ſtatim ille recurrens ad pri-
cipem · dixit omnes paratos eſſe ad mortē · impiū
vero eſſe tantos in breui occidere · & ſic ab ira re-
uocauit principem · ¶ · Theodoricus · Poſtea p̄fe-
ctus ex p̄cepto principis cogens eos · aut eis ꝯmu-
nicare · aut in exiliū ire · Cūctis tacentibꝰ · ait duci
eorū eulogio · Cur taces · Nō oportet inquit nihil
interrogatū reſpondere · At ille · Nōne vobis om-
nibꝰ locutus ſum · & quibꝰ ꝯmunicat imperator
ꝯmunicare vos monui · Et ille Paſtorem inq̄t ha-
beo · & illius nutibus obedio · mox p̄fectus · lxxx ·
ex eis deſtinauit in trachiā · Cum aūt p̄fectus di-
ceret ad ſanctū baſiliū · q̄ ꝓ vno verbo qd eſt ho-
mouſion · nō eſt tanta ꝑſecutio ſuſcitanda · Reſpō-
dit baſilius · Qui diuinis ſaginant̄ eloquiis · corrū-
pere de diuinis dogmatibꝰ · neqꝫ vnā ſillabam pa-
tiunt̄ · ſed ꝓ his omnes mortis ſpecies amplectūt̄
Amicicias aūt imperatoris magnas cū pietate iu-
dico · ſine qua potius ꝑniciem has appello · Cūqꝫ
p̄fectus eum vocaret ſtultū · Hanc inquit ſtulti-
ciam ſemꝑ bibere exopto · Demoſtenes aūt ſuper
imperiales epulas ꝯſtitutus preſente imperatore
cū baſilio certando barbariſmū fecit · ut dictum
eſt ſupius · Tūc baſilius ſubridens ait · Vidimus
demoſtenē ſine literis · Cūqꝫ ille minaretur āpliꝰ
Tuū eſt inquit de pulmentariis cogitare · nō do-
gmata diuina decoquere · Poſt hoc imperator ita
dilexit eū · ut optima predia illi daret ad opꝰ pau-
perum & leproſorū · qui ab eo gubernabant̄ · Poſt
paucū vero tempus priorū oblitus · legem de illiꝰ
exilio ꝓpria ſubſcriptione roborare volēs · nō po-
tuit · Calamus em̄ ꝯtritus eſt q̄ paſſi ſunt · & ſecū-
dus & tercius · Tūc ille tremens ambabꝰ manibꝰ
cartam rupit ·

¶ · XCIX · ¶ · De affrate monacho · & augurio valentis · ¶ Sozomenus ·

INterea valente furēte apud anthiochiā
cōtra catholicos · erat ibi affrates mona-
chus · quē per plateā tranſeuntē de pa-
latio reſpiciēs imperator · viliſſimo indutū pallio ·
& in longeua ſenectute ꝓperantem · dixit ei · Dic
michi quo vadis · pro tuo inquit oraturus impe-
rio · Cui imperator · oportet te domi orare ſm̄ mo-
nachicū morem · Optime inquit dicis ſi ꝑmitteres
ſic facerem · & hoc egi donec oues xp̄i pace frue-
bant̄ · Quia ergo tumultu maximo cōmouent̄ · ne
captiue teneant̄ · neceſſe eſt me vbiqꝫ diſcurrere ·
eaſqꝫ a neceſſitate ſaluare Hoc audito imperator
interminatus tacuit · Vnꝰ autē cubicularꝰ eius

qui balnei curā habebat· aſpere locutus eſt viro
ſancto Sed ſtatim poſt verba deſcendens ut im
peratori pararet balneū·mente captus in feruen
tem aquā deſcendit·ibiqꝫ extinctꝰ eſt·Erat autē
accepſimas in careſtis in cella recluſus·qui·lx·an
nis·nec viſus eſt ab alio· nec locutus eſt alicui·
Tūc valentē anthiochie furentēqꝫ reuocauit liber
themiſtij philoſophi in quo peroravit·qꝛ xp̄ē diſcor
diā eccleſiaſticā nō deberet eſſe ita infeſtus· cum
apud paganos vltra·ccc·ſectaꝝ differentia vide
ret·& vnuſq̄ſqꝫ in ſua ſententia pmaneret·& for
te hoc deo potius gratū eſſet·dū nō facile cogno
ſcit·& diuerſo mō glorificat· quatinꝰ vnuſq̄ſqꝫ
amplius timeat·dū integritatē ſcientie eius· uel
quomō uel qualiter uel quācuſqꝫ ſit magis igno
rat·¶·Hieronimꝰ·Eodē anno·id ē·valentis·xij·
theodoſius theodoſij poſtea imperatoris pater &
plurimi nobiliū occiſi ſunt·¶ Socrates in hiſto
ria triptita·Eo ſiquidem tpe·valens nigromātiā
fecit pſcrutans quis poſt eū imperaret· Demon
aūt quattuor literas demōſtrauit·t·e·o·d·Impe
rator aūt zelo ductus·multos huiꝰ noīs occidit·
putans eos tirānidem velle aſſumere Occidebanē
ergo theodori·theodozi·theodoli·& quicūqꝫ has
literas in capite ſui nominis habebāt· Quo timo
re plurimi ſua nomina mutauerūt·negantes cum
iuramēto que prius habuerant·¶ Actor·Ex hac
occaſione videtur occiſus fuiſſe theodoſius pater
theodoſij imperatoris·quāuis eā hieronimꝰ tacuerit
¶·C· ¶ De morte valentis & fine croni-
corum hieronimi·

ANno deniqꝫ im-
perij ſui·xiiij·Valens de anthiochia exi
re cōpulſus ſera penitentia noſtros de ex
ilijs reuocat·lacrimabile bellū in trachia cōmiſſū eſt
In quo deſerente equitū pſidio·romane legiones
a gothis cincte vſqꝫ ad internitionē ceſe ſūt·Ipe
aūt imperator valens cū ſagitta ſaucius fugeret·
& ob dolorem nimiū ſepe equo laberet· ad cuiuſ
dam ville caſam deportatus eſt· quo pſequētibꝰ
barbaris & incenſa domo ſepultura quoqꝫ caruit
Hic finit hieronimꝰ cronicā ſuā· Fluxerūt aūt ab
incarnatione dn̄i vſqꝫ ad finē valentis anni·ccc·
lxxx·Ab vrbe cōdita·M·c·&·xxxi· ſcꝫ ſub regibꝰ
anni·cc·xl·ſub cōſulibꝰ·ccc·lxiiii·Sub auguſtis &
ceſaribꝰ·d·xxvi·Ab initio aūt mūdi ſm hebraicā
veritatē·iiii·milia·ccc·xliii·ſm·lxx interp̄tes·v·
milia·d·lxxviii· Ab hinc ergo ſcribūt proſper &
beda·ſigibertuſqꝫ monachus gēblacenſ Nos aūt
puſq̄ vlterius pcedamꝰ·quia cōſtat maxime circa
hec tpa floruiſſe ſanctos patres egipti & ſyrie·ce
teriſqꝫ mundi partibꝰ· De quoꝝ geſtis & dictis
multa iam ſup̄ poſuimꝰ·Placuit ut ad vtilitatem
legentiū intermiſſo paululū ordine hiſtorie· quo
rūdam quoqꝫ de quibꝰ ad liquidū inuenire non
potuimꝰ ſub quibꝰ fuerint imperatoribꝰ· vnico
ſequēti libello geſta adbreuiata cōp̄hendamꝰ· ſimꝉ
etiā & alioꝝ ſanctoꝝ quorundā ep̄oꝝ & cōfeſſorū
vtriuſqꝫ ſexus qui floruerūt in diuerſis mūdi pti
bus·quoꝝ itidem tempora ignoramus·Et primo
quidem a barlaam & ioſaphat·quoꝝ actus iohā
nes damaſcenꝰ ſcripſiſſe reperit· Narrationis hꝰ
exordium ſumamus·

Continentia·xvj·libri·

SExtuſdecimꝰ liber nullā certi tpis
cōtinet hiſtoriā· ſed geſta quorūdā
ſanctoꝝ confeſſoꝝ & monachoꝝ
quoꝝ inuenire nō potui certitudi
nē tpoꝝ ut barlaam & ioſaphat·zozime quoqꝫ &
plurium alioꝝ·Habet aūt capitula·c·

DE rege auemur & eius edicto contra
chriſtianos· ·i·
De eius archiſatrapa facto monacho q
eum confudit· ·ii·
De ortu ioſaphat et recluſione eiꝰ ī palatio ·iii·
De amico regis quē ip̄e in dolo temptauit ·iiii·
Qualiter cōſilio infirmi irā regis placauit· ·v·
De duobꝰ monachis martirizatis· ·vi·
Qualiter ioſaphat a patre obtinuit libertatē pro
cedendi· ·vii·
De leproſo & ceco & ſene curuo quos in via vi
dit· ·viii·
De aduētu barlaā ad eū ſub ūbra negociatoris·ix
Narratio eius de rege humili qui caute rep̄hen
ſorem arguit ·x·
Inſtructio ioſaphat & cultu viuꝰ dei ·xi
Fabula de philomena contra cultores ydolorum
inducta ·xii·
Admonitō facta ioſaphat ō pſeuerātia ī fide·xiii
Exhortatio ad eundē de vita pfectiori ·xiiii
Parabola de vnicorne ōtra ſeculi amatoēs ·xv·
Parabola de tribꝰ amicis ōtra eoſdem· xvi·
Ad idem de rege qui locum exilii ſui diuitiis pre
muniuit· ·xvii·
Exhortatio ad ōtemptū diuitiaꝝ ·xviii
Ad idem de illo qui ōtempta nobili ſponſa pau
perculam duxit ·xix·
Doctrīa barlaā ō deo creatore oīm & rectore·xx
Barlaam ioſaphat vitā ſuam enarrat ·xxi·
Ioſaphat volentē eū ſequi barlaā rep̄mit xxii
Zardan duro corde verba barlaā audit xxiii·
Cilicium & doctrine finem ioſaphat a barlaam
accepit xxiiii·
Recedente bar·zardā ſecretū regi aperit xxv
De vano cōcilio arathis & ī ſectatōe barlaā ·xxvi
De cuneo heremitarū qui ferebant reliquias ſan
ctorum xxvii
De ſimulato barlaam·id eſt nachor xxviii·
Rex filiū qꝛ a bar·ſeductꝰ ſit rep̄hendit ·xxix·
Iram patris filius placare nititur· eūqꝫ ad rectā
viam ōuertere· ·xxx·
Ioſaphat in oratione pnoctat & fictionē regis p
viſionem agnoſcit· ·xxxi·
Nachor in cōcilium vocatus conſilio ſuo capitur
& illaqueatur· ·xxxii·
Idem contra ppoſitum ſuum vera loquit de deo.
& de errore chaldeoꝝ· ·xxxiii·
De errore grecoꝝ & egiptioꝝ· ·xxxiiii
De errore iudeoꝝ & vera fide xp̄ianoꝝ· xxxv·
De fine certaminis quo nachor oēs ōfutauit ·xxxvi
Ioſaphat eum ducit ſecū & ſecreto arguens gra
tias egit· ·xxxvii
Nachor verbis eius cōpunctus ad heremum con
uolauit· ·xxxviii·
Rege circa cultū deorū vacillante theodas magꝰ
accerſitus eſt· ·xxxix·
Huius concilio rex omnes ad ſolennitatem deoꝝ
cōuocat· ·xl·
Idē ō ioſaphat p mulieres seducēdo cōſiliū dat·xli
Ioſaphat ſpiritu fornicationis vexatus oratione
ſe armat· ·xlii·
Puella regia eum de fornicatione multiplici col
loquio temptat· ·xliii·
Ioſaphat vacillanti dn̄s felicitatem ſanctorum &
penas reproboꝝ p viſū demonſtrat· ·xliiii·